

TELŠIŲ RAJONO TERITORIJOS BENDRASIS PLANAS

STRATEGINIO PASEKMIŲ APLINKAI
VERTINIMO ATASKAITA

2007

T U R I N Y S

1. SOCIALINĖ – EKONOMINĖ APLINKA	4
1.1. Esama socialinės ekonominės aplinkos būklė.....	4
1.2. Esama aplinkos būklė ir jos pokyčiai, jeigu planas ar programa nebus įgyvendinti.....	6
1.3. Teritorijų, kurios gali būti reikšmingai paveiktos, aplinkos charakteristikos	8
1.4. Su planu ar programa susijusios aplinkos apsaugos problemos.....	10
1.5. Tarptautiniu arba nacionaliniu lygmeniu nustatyti aplinkos apsaugos tikslai.....	12
1.6. Galimos reikšmingos pasekmės aplinkai	15
1.7. Priemonės plano įgyvendinimo reikšmingoms neigiamoms pasekmėms aplinkai išvengti, sumažinti ar kompensuoti.....	19
1.8. Pasirinktų alternatyvų aprašymas.....	21
1.8.1. Bendrieji koncepcijos sudarymo principai	22
1.8.2. Socialinės infrastruktūros sektorių plėtros alternatyvos.....	22
1.8.3. Ekonominės infrastruktūros sektorių plėtros alternatyvos	24
1.9. Vertinimo problemos.....	26
1.10. Numatytų taikyti stebėsenos (monitoringo) priemonių aprašymas.....	27
2. GAMTINIS KARKASAS.....	29
2.1. Planavimo tikslai	29
2.2. Esama būklės analizė	31
2.3. Teritorijos, kurios gali būti reikšmingai paveiktos.....	31
2.4. Su bendruoju planu susijusios aplinkos apsaugos problemos.....	36
2.4.1. Kraštotvarkiniai probleminiai arealai	36
2.4.1. Agrariniai probleminiai arealai	37
2.5. Europos bendrijos ir nacionaliniu lygmeniu nustatyti aplinkos apsaugos tikslai.....	38
2.6. Galimos reikšmingos pasekmės aplinkai	41
2.7. Priemonės reikšmingoms pasekmėms aplinkai išvengti, sumažinti ar kompensuoti.....	43
2.8. Pasirinktų alternatyvų aprašymas	43
2.9. Vertinimo problemos.....	43
2.10. Numatytų taikyti stebėsenos (monitoringo) priemonių aprašymas.....	44
2.11. Santrauka	44
3. RAJONO ŽEMĖS NAUDOJIMAS	46
3.1. Planavimo tikslai	46
3.2. Esamos būklės analizė.....	47
3.2.1. Išvados.....	47
3.3. Teritorijos, kurios gali būti reikšmingai paveiktos.....	48
3.4. Su bendruoju planu susijusios aplinkos apsaugos problemos.....	48
3.5. Tarptautiniu arba nacionaliniu lygmeniu nustatyti aplinkos apsaugos tikslai.....	48
3.6. Galimos reikšmingos pasekmės aplinkai	51
3.7. Priemonės reikšmingoms neigiamoms pasekmėms aplinkai išvengti, sumažinti ar kompensuoti	53
3.8. Pasirinktų alternatyvų aprašymas.....	53
3.9. Vertinimo problemos.....	54
3.10. Numatytų taikyti stebėsenos (monitoringo) priemonių aprašymas.....	54
3.11. Santrauka	55
4. NEKILNOJAMASIS KULTŪROS PAVELDAS	57
4.1. Plano turinys, tikslai, sąsaja su kitais planais ir programomis	57
4.2. Esamos būklės pokyčiai, jei planas nebus įgyvendintas	58
4.3. Teritorijos, kurios gali būti ženkliai paveiktos.....	58
4.4. Su bendruoju planu susijusios nekilnojamojo kultūros paveldo apsaugos problemos.....	59
4.5. Tarptautiniu arba nacionaliniu lygmeniu nustatyti nekilnojamojo kultūros paveldo apsaugos tikslai	60

4.6. Galimos reikšmingos pasekmės aplinkai	61
4.7. Priemonės reikšmingoms neigiamoms pasekmėms aplinkai išvengti, sumažinti ar kompensuoti	62
4.8. Pasirinktų alternatyvų aprašymas	63
4.9. Vertinimo problemos.....	63
4.10. Numatytų taikyti stebėsenos (monitoringo) priemonių aprašymas.....	64
4.11. Santrauka.....	64
5. RAJONO SUSISIEKIMO SISTEMA.....	66
5.1. Įvadas	66
5.2. Esama aplinkos būklė ir jos pokyčiai	66
5.3. Teritorijų, kurios gali būti reikšmingai paveiktos, aplinkos charakteristikos	67
5.4. Aplinkos apsaugos problemos.....	67
5.5. Tarpautiniai ir nacionaliniai aplinkos apsaugos tikslai	68
5.6. Galimos reikšmingos pasekmės aplinkai	70
5.7. Priemonės neigiamoms pasekmėms išvengti	70
5.8. Telšių rajono susisiekimą sistemų plėtros alternatyvos	70
5.9. Įgyvendinimo stebėseną	71
5.10. Santrauka.....	71
6. INŽINERINĖ INFRASTRUKTŪRA	73
6.1. Įvadas	73
6.2. Bendrojo plano sąsaja su kitais planavimo dokumentais	73
6.3. Inžinerinės infrastruktūros esamos būklės analizė	74
6.3.1. Vandentieka ir vandenvala	74
6.3.2. Atliekų tvarkymas	75
6.3.3. Elektros tiekimas	75
6.3.4. Šilumos ūkis	76
6.3.5. Dujų tiekimas	77
6.3.6. Telekomunikacija ir ryšiai.....	77
6.4. Teritorijų, kurios gali būti reikšmingai paveiktos, aplinkos charakteristikos	78
6.5. Su planu susijusios aplinkosaugos problemos ir tikslai	79
6.6. Galimos reikšmingos pasekmės	80
6.7. Priemonės reikšmingoms pasekmėms aplinkai išvengti, sumažinti ar kompensuoti.....	86
6.8. Bendrojo plano koncepcijos alternatyvos	86
6.9. Vertinimo sunkumai.....	88
6.10. Numatomos stebėsenos priemonės.....	88
6.11. Santrauka.....	89
PRIEDAS „Suvestinis plano įgyvendinimo pasekmių reikšmingumo aplinkai vertinimas“	93

1. SOCIALINĖ – EKONOMINĖ APLINKA

1.1. Esama socialinės ekonominės aplinkos būklė

Rajono gyvenamosios vietovės. Telšių rajono savivaldybės gyvenamosios vietovės yra labai smulkios, 75% vietovių yra ne didesnės kaip 50 gyventojų. Be to, pastaraisiais metais daugėja kaimų, kuriuose nebelieka gyventojų. Socialinės ir techninės infrastruktūros formavimo atžvilgiu tokia situacija nėra itin palanki, nes mažesnių gyvenviečių institucinis aprūpinimas yra sunkiai išsprendžiamas. Minimalaus privalomo socialinio aprūpinimo sąlygas geriausiai tenkina Varniai, Tryškiai, Žarėnai, Nevarėnai, Luokė.

Urbanizacija ir gyventojų tankis. Telšių rajono savivaldybės urbanizacijos rodiklis pastaraisiais metais išlieka gana stabilus ir siekia 56,7%, arba 10% mažesnis nei šalies vidurkis. Telšių rajone vidutinis gyventojų tankis 2006 m. buvo 38,7 gyv./km², arba 1,34 karto mažesnis nei šalyje. Nuo 1996 m. stebimas vidutinio gyventojų tankio rajone mažėjimas, kuris sietinas su gyventojų skaičiaus mažėjimu. Pastaraisiais metais natūralaus gyventojų prieaugio rodiklis yra neigiamas, ši tendencija po truputį stiprėja.

Demografinė struktūra ir procesai. Darbingo amžiaus gyventojų dalis Telšių rajono savivaldybėje yra mažesnė nei Lietuvoje. Be to, jie dažniau apsigyvena mieste, nei kaimo vietovėse. Šioms tendencijoms išliekant, ateityje gali susidaryti ženklios aktyvių ir neaktyvių gyventojų disproporcijos miestuose ir kaimuose. Telšių savivaldybės ir Lietuvos gyventojų pasiskirstymo pagal išsilavinimą palyginimas rodo esminius skirtumus rajono socialinės ekonominės raidos potencialo nenaudai: Telšių savivaldybės gyventojų išsilavinimas yra žemesnis. Dar didesni išsilavinimo skirtumai tarp Telšių miesto ir kaimo gyventojų: aukštąjį bei aukštesnįjį išsilavinimą turinčių asmenų kaimo vietovėse yra atitinkamai 5,9% bei 7% mažiau nei miestuose.

Užimtumas, ekonominė bazė, investicijos. Nuo 2002 m. nedarbo lygis Telšių rajone nuolat mažėjo ir 2006 m. siekė tik 3,3%. Nuolatinė emigracija, kurios dydžio oficialioji statistika neatskleidžia, bei atsigaunantis šalies ūkis atvedė prie situacijos, kai įmonėms vis sunkiau surasti jų reikalaujamą kvalifikaciją atitinkantį darbuotoją. Taip pat pažymėtina, kad Darbo biržos prognozės duomenimis, ateityje labiausiai augs kvalifikuotų darbininkų paklausa pramonės, ypač statybos ir paslaugų sektoriuose, nors iki šiol aukštasis išsilavinimas teikė didesnes įsidarbinimo galimybes. Iki šiol nemaža dalis rajono gyventojų (20%) vis dar dirba su žemės ūkiu susijusiose šakose. Tikėtina, kad ši dalis ateityje mažės, o tai skaudžiausiai atsilies kaimiškoms gyvenvietėms, nes būtent jose gyvenantys asmenys dažniausiai dirba žemės ūkio sektoriuje.

Investicijų dydis Telšių rajone nėra didelis: 2005 m. vienam savivaldybės gyventojui teko 127 litai tiesioginių užsienio investicijų arba 55 kartus mažiau nei vidutiniškai Lietuvoje.

Pragyvenimo šaltiniai, darbo užmokestis. Darbo užmokestis Telšių rajono savivaldybėje pastaraisiais metais didėja, tačiau jis sudaro tik apie 85% šalies vidurkio. Apibendrinant savivaldybės gyventojų pragyvenimo šaltinius galima būtų konstatuoti silpnesnį nei Lietuvos gyventojų ekonominį savarankiškumą ir aktyvumą, bei didesnę priklausomybę nuo žemės ūkio veiklos bei įvairių pašalpų ar kitų asmenų išlaikymo. Taip pat reikia pažymėti, kad kaimo gyventojai dažniau yra priklausomi nuo pašalpų ar kitų valstybės paramos formų.

Būstas. Apsirūpinimas būstu daugmaž atitinka šalies lygį. Būsto sektoriuje didžiausios problemos susijusios su dideliu būsto nusidėvėjimu, menkomis pastangomis jį atnaujinti, silpna daugiabučių namų savininkų bendrijų veikla, siekiant renovuoti namus. Po ilgos pertraukos Telšiuose statomas pirmas daugiabutis. Pažymėtina, kad maža socialinio būsto dalis riboja savivaldybės galimybes juo aprūpinti remtinas šeimas.

Pramonė, statyba, paslaugos. Telšių rajone pastaraisiais metais sparčiau nei Lietuvoje augo darbuotojų skaičius apdirbamojoje pramonėje, statybose. Gana sparčiai augo ir šiose srityse dirbančių įmonių pardavimai. Kita vertus, pramonės įmonių našumas nesiekia šalies lygio. Vietos įmonėms reiktų orientotis į didelę pridėjamąją vertę kuriančias veiklas, grindžiamas mokslu, žiniomis bei aukštomis technologijomis. Statybos įmonės didžiąją dalį darbų atlieka už rajono ribų.

Mažmeninė prekyba, paslaugos. Mažmeninės prekybos įmonių apyvarta Telšių rajone yra du kartus mažesnė nei vidutiniškai šalyje. Mažmeninės prekybos apimtys Telšių rajone kasmet didėja, tačiau ne taip sparčiai kaip šalyje. Į rajoną atėjus didiesiems Lietuvos prekybos tinklams, smulkūs vietos prekybininkai nesugeba atsilaikyti prieš finansiškai pajėgesnius konkurentus, todėl dalis mažesnių parduotuvių užsidarė. Kavinių ir restoranų apyvarta, tenkanti vienam Telšių rajono savivaldybės gyventojui, taip pat nesiekia šalies lygio.

Kultūra. Telšių rajono savivaldybės kultūros centrų tinklas yra gana gerai išplėtotas ir prieinamas gyventojams, rajone veikia nemažai meno kolektyvų, vyksta pakankamai renginių. Pagrindinės problemos susijusios su nepakankamu kultūros centrų finansavimu bei prasta įstaigų materialine baze. Nemažai švietėjiškų renginių, susitikimų su įvairiais žmonėmis rengia bibliotekos, jose diegiamos informacinės technologijos. Tačiau siekiant didinti skaitytojų skaičių, bibliotekoms trūksta finansavimo, būtina atnaujinti fondus.

Sveikatos apsauga. Telšių rajono sveikatos priežiūros įstaigų tinklas yra optimaliai išdėstytas, tačiau rajono gyventojams teikiamų sveikatos priežiūros paslaugų kokybė yra prastesnė nei miesto. Rajono sveikatos priežiūros įstaigų būklė nėra labai gera: patalpoms reikia remonto, trūksta šiuolaikiškos medicininės įrangos, užtikrinančios kokybiškų paslaugų teikimą.

Kaip ir šalies gydymo įstaigoms, rajone trūksta odontologų, bendrosios priežiūros bei kitų sričių gydytojų.

Socialinė rūpyba. Dėka gerėjančios ekonominės situacijos, socialinių pašalpų gavėjų skaičius rajone pastaraisiais metais gana ženkliai sumažėjo. Socialines paslaugas teikiančios biudžetinės įstaigos susiduria su finansavimo bei darbuotojų trūkumu. Be to, būtina plėtoti socialinių paslaugų teikimą rajone, nes čia jų poreikis yra bene aktualiausias.

Švietimas. Bendrojo lavinimo mokyklų tinklas Telšių rajone yra gana optimaliai išdėstytas. Tačiau nerimą kelia mažėjantis gimstamumas: ateityje dėl vaikų trūkumo kai kurių kaimiškų mokyklų gali tekti atsisakyti. Siekiant geresnės ugdymo kokybės, reiktų atnaujinti mokyklų materialinę bazę, pastatus, plėtoti neformalaus bei papildomo ugdymo veiklas. Be to, mokykloms jau trūksta kai kurių dalykų mokytojų.

Turizmas. Apgyvandinimo mastai Telšių rajono apgyvendinimo įstaigose nėra labai dideli, neišnaudojamos kaimo turizmo teikiamos galimybės. Palyginti menkus turistų srautus sąlygoja ir esamos turizmo infrastruktūros nepritaikymas lankytojams, informacijos trūkumas.

1.2. Esama aplinkos būklė ir jos pokyčiai, jeigu planas ar programa nebus įgyvendinti

ES darnaus vystymosi strategijoje teigiama, kad ekonominio ir socialinio regionų vystymosi netolygumas, didėjantys gyventojų gerbūvio skirtumai yra vienas iš didžiausių darnaus vystymosi pavojų. Nacionalinėje darnaus vystymosi strategijoje (patvirtintoje Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2003 m. rugšėjo 11 d. nutarimu Nr. 1160) darnus vystymasis suprantamas kaip kompromisas tarp aplinkosauginių, ekonominių ir socialinių visuomenės tikslų, sudarantis galimybes pasiekti visuotinę gerovę dabartinei ir ateinančioms kartoms, neperžengiant leistinų poveikio aplinkai ribų. Atsižvelgiant į tai, kad ekonominiai ir socialiniai Lietuvos regionų skirtumai pastarąjį dešimtmetį ne tik nesumažėjo, bet gerokai padidėjo, regionų gyvenimo lygio skirtumo mažinimas išsaugant jų savitumą yra vienas Lietuvos darnaus vystymosi prioritetų.

Šiuo metu pagal daugelį socialinio – ekonominio išsivystymo rodiklių Telšių rajono savivaldybė atsilieka nuo šalies rodiklių: gyventojų pajamos nesiekia šalies vidurkio, rajonas stokoja investicijų, būtina atnaujinti ir modernizuoti daugumą savivaldybės viešosios infrastruktūros pastatų ir objektų. Be to, mažėja gyventojų skaičius, didėja emigracija. Dar didesni išsivystymo skirtumai stebimi tarp Telšių miesto ir rajono gyventojų. Kita vertus, atsigaunanti šalies ekonomika neabejotinai palietė ir Telšių rajono savivaldybę, tačiau pažymėtina, kad gyvenimo kokybė žymiai sparčiau gerėja mieste, o ne kaimo gyvenvietėse. Siūloma decentralizuotos koncentracijos (alternatyvios plėtros) koncepcija numato kiekybinę ir

kokybinę socialinės, ekonominės infrastruktūros plėtrą vietiniuose Telšių rajono savivaldybės centruose. Įgyvendinant siūloma koncepciją, lokaliuose centruose numatoma sudaryti sąlygas efektyviai teikti švietimo, sveikatos priežiūros, socialines, kultūrines paslaugas, didinti institucinį aprūpinimą, skatinti verslo, paslaugų, turizmo veiklų kūrimąsi.

Neįgyvendinus bendrojo plano socialinės – ekonominės dalies sprendinių, ir toliau stiprės jau dabar pasireiškiančios neigiamos tendencijos, pasireiškiančios kaip regioninio išsivystymo skirtumų didėjimas, iš kurių galima išskirti:

1. Socialinės – demografinės tendencijos:

- ❑ mažėjantis gyventojų skaičius, įtakojamas tiek didelių emigracijos mastų, tiek mažo gimstamumo;
- ❑ mažėjanti darbingo amžiaus asmenų rajono gyvenvietėse dalis: šioms tendencijoms išliekant, ateityje gali susidaryti ženklios aktyvių ir neaktyvių gyventojų disproporcijos miestuose ir kaimuose;
- ❑ rajono visuomenės senėjimo procesas: darbingo amžiaus asmenims keliantis gyventi į didesnius miestus, kaimo gyvenvietėse vis didesnę dalį sudarytų asmenų, priklausomi nuo įvairių valstybės socialinių pašalpų ar kitų paramos formų;
- ❑ mažėjanti kaimo gyventojų perkamoji galia neskatintų rajone kurtis paslaugų įmonių;
- ❑ mažėjantis gimstamumas įtakoja rajono mokyklų tinklą: nesukūrus rajono gyvenvietėse gerų gyvenimo ir darbo sąlygų, kaimo mokykloms taps vis sunkiau rasti kvalifikuotų specialistų;
- ❑ taip pat reikia vystyti neformalaus vaikų ir jaunimo ugdymo, papildomo užimtumo veiklas;
- ❑ dėl prastos infrastruktūros būklės, rajone prasčiau tenkinami gyventojų kultūriniai poreikiai;
- ❑ kaip rodo statistiniai duomenys, kad kaime dažnai gyvena vyresnio amžiaus žmonės, todėl čia būtina plėtoti sveikatos priežiūros, socialinių paslaugų teikimą, nes šiuo metu jos nėra pakankamai efektyvios.

2. Ekonominės tendencijos:

- ❑ savivaldybės pramonė yra gana diversifikuota, tačiau vyrauja šakos, gaminančios mažesnės pridėtinės vertės produkciją: medienos apdirbimas, tekstilė, maisto perdirbimas;

- dėl palankesnių veiklos sąlygų, visos didžiosios savivaldybės įmonės įsikūrusios Telšiuose, o siekiant didinti ir rajono gyventojų užimtumą, verslo plėtra turėtų būti orientuota ir į lokalius centrus;
- šiuo metu nemaža dalis rajono gyventojų vis dar dirba su žemės ūkiu susijusiose srityse, tačiau įvertinant Lietuvos ūkio plėtros prioritetus bei išsivysčiusių šalių rodiklius, galima prognozuojama, kad jų skaičius mažės. Nesukūrus naujų darbo vietų rajone bei efektyvios perkvalifikavimo sistemos, buvę žemės ūkio sektoriaus darbuotojai potencialiai papildys bedarbių gretas, o tai gali įtakoti eilę socialinių problemų;
- mažėtų vietos gyventojų verslumas, ekonominis savarankiškumas;
- rajono gyventojams trūksta informacijos apie paklausiasias specialybes, persikvalifikavimo galimybes, o tai ne visada padeda jiems susirasti tinkamą darbą.

ES darnaus vystymosi strategijoje ypač daug dėmesio skiriama gamybos ir paslaugų ekologinio efektyvumo didinimui. Lietuva, kaip ir kitos buvusio sovietinio bloko valstybės, paveldėjo labai neefektyviai ir neracionaliai energijos ir kitus gamtos išteklius naudojančių ūkių ir, nors pastarąjį dešimtmetį pasiekė nemažą pažangą, vis dar sunaudoja apie 1,7 karto daugiau energijos BVP vienetui pagaminti negu vidutiniškai ES valstybės. Dėl labai prastų daugumos namų šiluminių savybių, morališkai ir fiziškai pasenusios šilumos tiekimo infrastruktūros energijos naudojimo būsto reikmėms efektyvumas Lietuvoje yra 2–2,5 karto mažesnis negu daugelyje ES valstybių. Tai neabejotinai daro neigiamą poveikį aplinkai. Įmonėms diegiant modernias, aplinkos taršą mažinančias technologijas, bei pradėjus gaminti aukštos pridėtinės vertės produkciją, gerės aplinkos būklė bei gyvenimo kokybė.

1.3. Teritorijų, kurios gali būti reikšmingai paveiktos, aplinkos charakteristikos

Nors ir stebimi teigiami pokyčiai, tačiau kol kas Lietuvos įmonės aplinkos apsaugai skiria nepakankamai dėmesio, lėtai diegiamos šiuolaikiškos, aplinkai mažesnę neigiamą poveikį darančios technologijos, švaresnės gamybos metodai. Gamybai naudojama nemažai pavojingų aplinkai ir žmonių sveikatai medžiagų. Labai mažai įmonių naudoja antrines žaliavas, o naudojančios jas daugiausia importuoja iš užsienio, stokojama ekonominių mechanizmų, skatinančių plačiau naudoti vietines antrines žaliavas. Pabrėžtina, kad čia svarbią vietą užima gyventojų sąmoningumas, pasireiškiantis pirminiu buitinių atliekų rūšiavimu, iš antrinių žaliavų pagamintos produkcijos pirkimu. Ir nors pastarąjį dešimtmetį įvyko daug teigiamų pokyčių, tačiau dar nemažai tiek Lietuvos, tiek Telšių pramonės įmonių yra technologiškai atsilikusios,

energijos, žaliavų ir vandens produkcijos vienetui pagaminti sunaudojama daugiau nei ES. Tokių įmonių daroma žala aplinkai nemenka, o konkurencingumas dėl didelės gaminių savikainos silpnas.

Naujai besikuriančių ar inovatyvias technologijas diegiančių įmonių plėtra, inžinerinės infrastruktūros modernizavimas Telšių rajono savivaldybėje leistų sumažinti žmogaus ūkinės veiklos neigiamą poveikį aplinkai – mažėtų išleidžiami neišvalytų nuotekų kiekiai, būtų efektyviau naudojami energijos ir vandens išteklių, perdirbamos antrinės žaliavos. Įstojus į ES, vietos įmonėms susidarė galimybė sparčiau ir tinkamiau naudotis jos mokslo ir technologijų laimėjimais ne tik pramonės ekonominiam vystymui, bet ir ekologiniam efektyvumui didinti, poveikiui aplinkai mažinti. Griežti pramonės įmonių poveikio aplinkai mažinimo ES reikalavimai paspartins mažiau kenkiančių aplinkai technologijų ir švaresnės gamybos metodų diegimą, efektyvesnių aplinkosaugos priemonių taikymą. Aplinkos vadybos sertifikatų įsigijimas didins įmonių konkurencingumą, sudarys galimybę steigti specialius žaliąjį pasą turinčius investicijų fondus. Dėl sugriežtintų Lietuvos įstatymų (Lietuvos Respublikos pakuočių ir pakuočių atliekų tvarkymo įstatymas, Lietuvos Respublikos mokesčių už aplinkos teršimą įstatymo pataisos ir kt.) palaiptiesiems mažes pramonės atliekų, aplinkos tarša, dides antrinių žaliavų perdirbimas.

Tačiau ne visada pramonės įmonių plėtra ar įgyvendinami infrastruktūros projektai būtų susiję su teigiamu poveikiu aplinkai. Įmanomas ir atvirkščias variantas, kai įmonės bei infrastruktūros objektai yra koncentruojami vienoje vietoje, nepakankamai atsižvelgiant į šalia esančias teritorijas, gyventojų poreikius. Ekonominiai motyvai (maksimalaus pelno siekimas, aplinkos taršai mažinti skirtų išlaidų taupymas) dažnai nusveria aplinkosauginius, o taip gali būti padaryta nepataisoma žala gamtai. Tokių įmonių plėtra bei veikla ypač gali pakenkti Telšių rajono savivaldybės teritorijoje esančioms saugomoms bei pabloginti gyvenimo kokybę šalia įsikūrusioms gyvenvietėms. Verslui reikalingų pramonės sklypų su inžinerinėmis komunikacijomis, infrastruktūros objektų vietos parinkimas turi būti atliekamas detalesnio planavimo metu, įvertinant galimą poveikį gamtai, bei, jei reikalinga, atliekant poveikio aplinkai vertinimo procedūras.

1.4. Su planu ar programa susijusios aplinkos apsaugos problemos

Svarbiausios su Telšių rajono savivaldybės bendruoju planu susijusios socialinės – ekonominės problemos, darančios įtaką aplinkos apsaugai:

1. Daugumos Telšių rajono savivaldybės daugiabučių, individualių namų ar visuomeninių pastatų sienų šiluminė varža labai maža, langai nešiuolaikiški ir nesandarūs, todėl pastatams šildyti reikia daug energijos. Tai sąlygoja didesnes energijos pagaminimo sąnaudas, o taip pat ir aplinkos taršą. Prasidėjęs šilumos ūkio decentralizavimas ne tik dar labiau apsunkina centralizuotų šilumos tiekimo sistemų darbą, bet taip pat didina oro taršą.
2. Dauguma rajono mokyklų, kultūros centrų ir kitų visuomeninių pastatų turi vietines katilines, taip pat nepasižyminčias efektyvumu, bei teršiančiomis aplinką. Nepakankamas lėšų skyrimas tokių pastatų rekonstrukcijai bei šildymo sistemų modernizavimui nesudaro prielaidų šių problemų sprendimui. Dažnai pastatų modernizavimas neekonomiškas ir vien dėl to, kad jie nėra visiškai išnaudojami, ar, pavyzdžiui kai kurių mokyklų atveju, nėra aiškios jų tolesnio panaudojimo perspektyvos.
3. Rajono kaimo gyventojų pajamos nesiekia Telšių miesto ar juo labiau – Lietuvos lygio. Sunkesnė materialinė padėtis, informacijos trūkumas neskatina gyventojų tausoti aplinkos, prisidėti prie gamtos išsaugojimo programų (pvz., retam rajono gyventojui yra sudarytos galimybės rūšiuoti šiukšles).
4. Žemesnis Telšių rajono savivaldybės įmonių efektyvumas dažnai lemia ir didesnes energijos sąnaudas produkcijos vienetui pagaminti, o tuo pačiu į aplinką patenka ir daugiau kenksmingų medžiagų.
5. Ekologinių ūkių skaičius Telšių rajone gana smarkiai auga ir yra vienas didžiausių regione. Tačiau likę savivaldybės ūkininkai nepakankamai dėmesio skiria mažesnių poveikį aplinkai darančiam smulkiam augalininkystės ir gyvulininkystės verslui – prieskoninių, vaistinių, augalų auginimui, ožkininkystei, avininkystei ir kailinių žvėrelių auginimui. Šalyje veikia seniausias Europoje vaistažolių fabrikas, tačiau virš 90% vaistažolių tenka įsivežti iš užsienio.
6. Nereguliuojamas ir blogai organizuotas turizmas kelia didelį pavojų gamtinei ir kultūrinei aplinkai, didina antropogeninę apkrovą jautrioms ir neparengtoms gamtos teritorijoms. Telšių rajono savivaldybė negali pasigirti geru turizmo objektų pritaikymu lankytojų poreikiams. Elementarios poilsio infrastruktūros (pvz. poilsiaviečių, šiukšliadėžių, informacinių nuorodų) nebuvimas dažnai sukuria

prielaidas gamtos niokojimui, teršimui, dėl ko vėliau ji praranda savitumą ir žavesį, menkina turistinį potencialą. Antra vertus, aiškiai nereglamentavus rekreacinių išteklių naudojimo ir nesukūrus rekreacinių išteklių apsaugos normatyvų, kyla nepagrįstų draudimų ir apribojimų pavojus, o tai gali trukdyti rekreacijos ir ypač kaimo turizmo plėtrai.

Pagrindinių Telšių rajono savivaldybės socialinės – ekonominės aplinkos problemų, kurių sprendimas teigiamai įtakotų gamtinę aplinką, kryptys:

1. Visuomenės švietimas aplinkosaugos srityje, skatinimas tausoti gamtą, rūšiuoti atliekas ir t. t.
2. Ekonominė rajono plėtra sudarytų prielaidas augti gyventojų pajamoms, o tai savo ruožtu suteiktų jiems galimybę susitvarkyti aplinką, modernizuotis būstą.
3. Švietimo, kultūros, sveikatos priežiūros, kitų visuomeninių pastatų rekonstrukcija, jų katilinių modernizavimas mažins šiltnamio efektą sukeliančių dujų emisijas ir atmosferos taršą.
4. Daugiabučių namų rekonstrukcija bei energetinio efektyvumo didinimas mažins centralizuotai šilumą tiekiančių įmonių sunaudojamo kuro kiekį bei tuo pačiu – aplinkos taršą.
5. Pramonės sektoriuje turi būti keliami tokie aplinkosauginiai tikslai, kaip orientacija į mažaatliekę, mažiau teršiančią gamybą, gamtos ir energetinių išteklių taupymą bei ekologiškai švarios produkcijos gamybą, skatinti daugkartinės taros ir daugkartinių medžiagų gamybą bei vartojimą, antrinių žaliavų perdirbimą bei saugų atliekų (ypač pavojingų) tvarkymą, aplinkosaugos technikos gamybą. Kita vertus, pernelyg griežti verslo plėtros suvaržymai, susiję su aplinkosauga, gali neskatinti verslininkų investuoti Telšių rajono savivaldybėje, o tai neigiamai atsilieps socialinei – ekonominei rajono plėtrai.
6. Telšių rajono savivaldybėje 2005 m. buvo sertifikuoti 46, o 2006 m. – jau 75 ekologiniai ūkiai. 2007 m. paraiškas sertifikuotis pateikė net 94 ūkiai. Pagal ekologinių ūkių skaičių Telšių rajonas gana ženkliai pirmauja, palyginus su aplinkinėmis savivaldybėmis. Nežiūrint to, kad ekologiški produktai yra brangesni, pastaruoju metu vis daugiau vartotojų yra pasirengę sumokėti aukštesnę kainą, kad būtų garantuoti dėl produktų kokybės ir saugumo. Išplėtojus ekologinio ūkininkavimo šakas, galimai pasinaudojus ES parama, būtų sumažintas žemės naudojimo intensyvumas, mažiau naudojama trąšų, pesticidų, mažėtų neigiamas poveikis aplinkai.

7. Turizmo objektų pritaikymas bei sutvarkyta turizmo įstatyminė bazė leistų griežčiau reglamentuoti rekreacinio potencialo naudojimą, apsaugoti vertingiausias rekreacinius arealus nuo didėjančio antropogeninio poveikio ir neleistinos urbanizacijos.

1.5. Tarptautiniu arba nacionaliniu lygmeniu nustatyti aplinkos apsaugos tikslai

Pagrindiniai tikslai, kurie gali būti įgyvendinti Telšių rajono savivaldybės bendrojo plano socialinės – ekonominės aplinkos srityje:

1. Tikslai, numatyti Nacionalinėje Lisabonos strategijos įgyvendinimo programoje (Žin., 2005, Nr. 139-5019):
 - skatinti tvarų išteklių naudojimą ir stiprinti aplinkos apsaugos ir augimo sąveiką;
 - suderinti aplinkos apsaugos ir ekonominio bei socialinio vystymosi interesus, užtikrinti švarią ir sveiką aplinką, efektyvų gamtos išteklių naudojimą, ekonominę visuomenės gerovę ir stiprias socialines garantijas;
 - plačiai diegti ir ekonomiškai skatinti švarius, moderniomis technologijomis pagrįstus gamybos būdus;
 - skatinti energijos vartojimo efektyvumo ir atsinaujinančių energijos išteklių naudojimo didinimą;
 - išsaugoti šalies kraštovaizdį ir biologinę įvairovę, skatinti atkurti pažeistus gamtos elementus, užtikrinti racionalų šalies kraštovaizdžio ir biologinės įvairovės naudojimą;
 - skatinti ekonominės politikos, struktūrinių reformų ir socialinės politikos sanglaudą, didinančią darbo našumą ir konkurencingumą.
2. Tikslai, numatyti Nacionalinėje darnaus vystymosi strategijoje (Žin., 2003 09 19 Nr.89-4029):
 - pramonės vystymąsi grįsti naujausių, mažesnį neigiamą poveikį aplinkai darančių technologijų diegimu, didinti ne tik ekonominį, bet ir ekologinį įmonių efektyvumą, taupiau naudoti išteklius ir mažinti neigiamą poveikį aplinkai;
 - didinti gamybos ekonominį ir ekologinį efektyvumą, pasiekti, kad BVP vienetai pagaminti pramonei energijos ir vandens reikėtų beveik perpus mažiau, pasiekti pagal šiuos rodiklius esamą ES valstybių vidurkį;
 - plėtoti mokslinius tyrimus ir konsultacinę veiklą, skatinančius kurti ir diegti naujas, mažesnį neigiamą poveikį aplinkai darančias gamybos technologijas, jas tobulinti, taupiau naudoti energiją ir kitus gamtos išteklius;

- ekonomiškai skatinti žiniomis ir aukštosiomis technologijomis pagrįstas pramonės šakas, turinčias mažesnę neigiamą poveikį aplinkai;
 - didinti vietinių atsikuriančiųjų išteklių ir antrinių žaliavų perdirbimą, plėsti poveikį aplinkai mažinančios technikos, įrenginių ir daugkartinio naudojimo pakuočių gamybą, plačiau diegti švaresnės gamybos metodus;
 - kuriant ekonomiškai efektyvų ir konkurencingą žemės ūkį, diegti mažiau aplinką veikiančią ūkininkavimą ne tik ekologiniuose, bet ir tradiciniuose ūkiuose, intensyviai plėtoti ekologinius ūkius, tiekti vidaus ir užsienio rinkoms aukštos kokybės, sveikus maisto produktus ir žaliavas biologiniam kurui gaminti, saugoti ir racionaliai naudoti materialųjį ir dvasinį kaimo paveldą;
 - sumažinti žemės ūkio veiklos poveikį aplinkai, ypač ekologiškai jautriose teritorijose, padidinti vidutinių ir smulkių ūkių konkurencingumą, aprūpinti Lietuvą aukštos kokybės sveikais maisto produktais;
 - kurti šiuolaikišką būsto infrastruktūrą, geras, higieniškas buitines sąlygas, didinti būsto energetinį efektyvumą, užtikrinti šiuolaikiškas, geras kokybės visiems prieinamas viešąsias paslaugas, mažinti neigiamą būsto poveikį aplinkai;
 - plėtoti turizmą ir rekreaciją, drauge užtikrinti gamtinių ir kultūrinių Lietuvos regionų savitumo išsaugojimą, kuo mažesnę neigiamą poveikį aplinkai, teigiamus ekonominius ir socialinius pokyčius kaimiškose teritorijose, sudaryti sąlygas kuo geriau pažinti kraštą, formuoti teigiamą jo įvaizdį;
 - išplėsti specializuotų rekreacinių teritorijų gamtinėje aplinkoje tinklą, tobulinti paslaugų teikimo poilsiautojams ir turistams infrastruktūrą, suteikti kaimo gyventojams didesnę darbo pasirinkimo ir nuolatinių pajamų galimybę;
 - tobulinti teisės aktus, užtikrinančius tinkamą rekreacijos ir turizmo verslui plėtoti aplinką, užtikrinti, kad šis verslas būtų plėtojamas atsižvelgiant į teritorijų talpumą ir nekenktų aplinkai;
 - vykdyti visuomenės aplinkosauginį švietimą;
 - ugdyti išsilavinusius, savarankiškus, aktyvius ir atsakingus visuomenės narius, plėtoti intelektualinį visuomenės potencialą, kad žinios ir mokslas užtikrintų darnų ekonominių, socialinių ir aplinkosaugos siekių įgyvendinimą.
3. Tikslai, numatyti Lietuvos ūkio (ekonomikos) plėtros iki 2015 metų ilgalaikėje strategijoje (Žin., 2002 06 19 Nr.60-2424):
- orientuotis į mažaatliekė, mažiau teršiančią gamybą, gamtos ir energijos išteklių taupymą bei ekologiškai švarios produkcijos gamybą, skatinti daugkartinės taros

ir daugkartinių medžiagų gamybą bei naudojimą, antrinių žaliavų perdirbimą bei atliekų (ypač pavojingų) saugų tvarkymą, aplinkosaugos technikos gamybą;

- ❑ statybų sektoriuje taikyti energiškausiai veiksmingas ir mažiausiai gamtą teršiančias technologijas;
- ❑ skatinti įvairių pramonės šakų gamybos proceso atliekų panaudojimą statybai;
- ❑ organizuoti statybos praktinę veiklą taip, kad per visą statinio gyvavimo laikotarpį būtų maksimaliai sumažintas neigiamas poveikis aplinkai ir minimaliai suvartojama energijos išteklių.

Rengiant Telšių rajono savivaldybės bendrąjį planą, į aukščiau nurodytus programinius dokumentus socialinėje – ekonominėje srityje atsižvelgta šiais aspektais:

1. Siūlomoje įgyvendinti decentralizuotos koncentracijos koncepcijoje (aktyvios plėtros koncepcijoje) numatoma kiekybinė ir kokybinė socialinės, ekonominės infrastruktūros plėtra išskirtuose vietiniuose rajono centruose.
2. Išskirti lokalūs vystytini Telšių rajono savivaldybės centrai, kuriuose bus plėtojamos švietimo, kultūros, sveikatos apsaugos, socialinės rūpybos ir kitos viešosios paslaugos, siekiant gerinti jų kokybę bei priartinti jas prie vartotojo.
3. Nustatytos potencialiai turizmui patrauklios teritorijos.

Rengiant Telšių rajono savivaldybės bendrojo plano socialinės – ekonominės dalies sprendinius, į šiame skyriuje išvardintus aplinkos apsaugos tikslus atsižvelgta:

- ❑ numatant aktyvinti daugiabučių gyvenamųjų namų bendrijų veiklą, numatant modernizuoti būsto fondą, didinti pastatų energetinį efektyvumą, taip mažinant centralizuotai tiekiamos šilumos poreikį;
- ❑ numatant modernizuoti rajono švietimo, kultūros, sveikatos priežiūrų įstaigų pastatus bei jų vietines katilines, siekiant mažinti aplinkos taršą;
- ❑ numatant modernizuoti būsto fondą, didinti pastatų energetinį efektyvumą, taip mažinant centralizuotai tiekiamos šilumos poreikį;
- ❑ numatant skatinti mažesnę neigiamą poveikį aplinkai darančių technologijų diegimą pramonės įmonėse;
- ❑ numatant kurti konkurencingą žemės ūkį, diegti mažiau aplinką veikiančią ūkininkavimą ekologiniuose ir tradiciniuose ūkiuose;
- ❑ numatant plėtoti turizmą išskirtose, lankytojams potencialiai patraukliose Telšių rajono savivaldybės teritorijose, siekiant, kad turizmo paslaugos būtų vystomos atsižvelgiant į galimą poveikį aplinkai.

1.6. Galimos reikšmingos pasekmės aplinkai

Bendrojo plano sprendiniai, susiję su socialinėmis – ekonominėmis Telšių rajono savivaldybės sritimis, lems sekančias ilgalaikes teigiamas pasekmes:

1. Rajono gyvenviečių vystymosi raidai:

- mažins neigiamas natūralaus gyventojų prieaugio tendencijas, stabdys smulkių kaimų nykimą;
- mažins migracijos mastus;
- gerins rajono gyvenviečių infrastruktūrą, institucinį aprūpinimą, kels gyvenimo kokybę.

2. Ekonominėi aplinkai:

- mažins gyventojų užimtumo skirtumus tarp Telšių miesto ir rajono gyventojų: planuojama, kad skirtumas neturėtų siekti daugiau kaip 5% (šiuo metu jis siekia 8%);
- didins darbingo amžiaus žmonių dalį rajone (ne mažiau 50%);
- kels Telšių rajono savivaldybės gyventojų darbo užmokestį, mažins gaunamų pajamų skirtumą tarp miesto ir rajono gyventojų;
- didins rajono gyventojų, kurių pagrindinės pajamos susijusios su darbo užmokesčiu ar nuosavu verslu, dalį, kels jų verslumą;
- bendrajame plane numatytuose lokaliuose centruose plėsis prekybos, aptarnavimo, maitinimo bei kitų paslaugų spektras;
- skatins investicijų atėjimą į bendrojo plano koncepcijoje siūlomus lokalius centrus: šiuo metu beveik visos tiesioginės užsienio investicijos tenka Telšių miestui.

3. Būsto sektoriui:

- didėjančios gyventojų pajamos leis jiems didesnę lėšų dalį skirti būsto atnaujinimui, gyvenimo kokybės gerinimui;
- auganti ekonomika sudarys prielaidas daugiabučių gyvenamųjų namų statybai, tai leis didinti vienam savivaldybės gyventojui tenkančių gyvenamojo ploto kieki, bei pagal šį rodiklį mažinti gana ženklų atotrūkį nuo ES šalių.

4. Švietimo, kultūros srityje:

- bendrajame plane numatytas *a*, *b* ir *c* kategorijų gyvenamųjų vietovių išdėstymas ir plėtra užtikrins kaimo gyventojams kokybiškų švietimo paslaugų kokybę ir prieinamumą, sudarys sąlygas plėtoti neformalaus ir papildomo vaikų ir jaunimo ugdymo veiklas, didinti jų užimtumą;

- mažins išsilavinimo skirtumus tarp rajono ir miesto gyventojų;
 - išplės kultūros renginių spektrą, gerins jų kokybę, prieinamumą, sudarys sąlygas didesnei gyventojų daliai dalyvauti meno kolektyvų veikloje.
5. Sveikatos apsaugos, socialinės rūpybos srityje:
- gerins sveikatos priežiūros paslaugų kokybę numatytuose vystyti lokaliuose centruose, didins jų prieinamumą bei operatyvumą aplinkinėms gyvenvietėms;
 - sudarys prielaidas ligų diagnostikai bei ankstyvam gydymui, leis efektyviau įgyvendinti psichikos, priklausomybės ligų prevencines programas;
 - plės socialinių paslaugų spektrą bei prieinamumą rajone.
6. Turizmo srityje:
- gerins viešojo turizmo infrastruktūrą, paslaugų spektrą, tačiau tam turi būti pasitelkiamos tiek valstybės ir Europos Sąjungos, tiek privačios lėšos.

Poveikis ekonominei aplinkai:

1. Konkurencingumas, investicijų srautai: ilgalaikėje perspektyvoje koncepcijos įgyvendinimas turės teigiamą įtaką verslo aplinkos gerinimui Telšių rajono savivaldybėje, įmonių konkurencingumui bei padės joms pritraukti papildomų investicijų. Kita vertus, pramonės įmonių plėtra yra susijusi ir su galima tarša bei neigiamu poveikiu aplinkai. Tačiau diegiant modernias technologijas bei laikantis nustatytų planuojamos veiklos poveikio aplinkai vertinimo procedūrų, neigiamų pasekmių aplinkai nenumatoma.
2. Konkurencija ES vidaus rinkoje: Telšių rajono savivaldybės įmonių konkurencija ES vidaus rinkoje iš esmės priklausys nuo jų sugebėjimo diegti naujoves, mažinti kaštus bei užmegzti dalykinius santykius su užsienio partneriais.
3. Eksploataciniai kaštai ir verslumas: siūlomos aktyvios plėtros koncepcijos įgyvendinimas Telšių rajono savivaldybėje neigiamos įtakos verslui dėl gamtinių išteklių, kitų žaliavų, darbo jėgos, energijos sąnaudų padidėjimo neturės, išskyrus natūralų šių išteklių brangimą. Greičiau atvirkščiai – tiek inžinerinės rajono infrastruktūros (kelių, elektros energijos, vandentiekio etc. tinklų) atnaujinimas, tiek pačių įmonių vykdomi modernizacijos projektai prisidės prie jų eksploatacinių kaštų mažinimo.
4. Administraciniai verslo kaštai: bendrojo plano sprendinių įgyvendinimas neįtakos papildomų administracinių išlaidų atsiradimą vietos įmonėms. Tačiau galimų poveikio aplinkai prevencinių programų įgyvendinimas ar griežtesnis reglamentavimas verslo administravimo sąlygas gali šiek tiek apsunkinti, ypač

mažam ir vidutiniam verslui. Tačiau valstybės ar vietos savivaldos inicijuojamos verslą ribojančios priemonės turi būti įvertinamos ne tik aplinkosauginiu, bet ir ekonominiu – socialiniu aspektu, nes kitu atveju jos gali stabdyti rajono socialinę – ekonominę plėtrą.

5. Naujovės ir tyrimai: vienas iš koncepcijai keliamų tikslų yra didinti aukštos pridėtinės vertės produkcijos dalį bendroje Telšių rajono savivaldybės struktūroje. Skatinant įmones vykdyti mokslinius tyrimus, tame tarpe ir teigiamai įtakojančius aplinkos taršą bei ekonomišką išteklių naudojimą, galima būtų sparčiau mažinti socialinio – ekonominio išsivystymo skirtumus tiek Lietuvos, tiek atskirų Telšių rajono savivaldybės teritorijų mastu.
6. Makroekonominiai aspektai: aktyvios plėtros alternatyvos įgyvendinimas turės teigiamą ilgalaikį poveikį rajono gyventojų užimtumui, jį tikimasi padidinti iki 30%. Siūlomuose lokaliuose centruose sukūrus patrauklias sąlygas naujų įmonių įsikūrimui, parengus detaliuosius sklypus plyno lauko investicijoms, o taip pat didėjant kvalifikuotų darbuotojų pasiūlai, prognozuojama aktyvesnė verslo ir paslaugų plėtra ne tik Telšiuose, bet ir *b* ir *c* kategorijų centruose ir aplink jas esančiose gyvenvietėse. Tačiau pažymėtina, kad Telšių rajono pramonės įmonių pardavimai bendroje šalies struktūroje siekia tik 1,2%, todėl bendrojo plano sprendinių įgyvendinimas nacionaliniams ekonominiams rodikliams ženklėsnes įtakos neturės.

Poveikis socialinei aplinkai:

1. Visuomenės sveikata: įgyvendinant siūlomą koncepciją, *a*, *b* ir *c* kategorijų centruose numatoma sveikatos priežiūros įstaigų plėtra didins jų teikiamų paslaugų kokybę bei prieinamumą, o tai teigiamai įtakos visuomenės sveikatos rodiklius. Kaimo gyventojams, norintiems gauti kokybiškesnes paslaugas, nebereiks taip dažnai važiuoti į Telšius ar kitą didesnę Lietuvos miestą. Taip pat pažymėtina, kad bus plėtojamos socialinės paslaugos, kurios yra ypač aktualios vyresnio amžiaus žmonėms, gyvenantiems rajone. Aktyviau vykdomos įvairių ligų, priklausomybės, narkotikų ir alkoholio prevencijos programos mažins gyventojų sergamumą šiomis ligomis, užkirs kelią galimų socialinių problemų plitimui bei gerins gyvenimo kokybę. Tačiau pažymėtina, kad didžiausią įtaką visuomenės sveikatos būklei daro pačių žmonių gyvensena, žalingų įpročių atsisakymas, dėmesys kūno kultūros veikloms. Todėl gyventojų sveikatos būklės gerinimas visų pirma yra susijęs su švietėjiškos veiklos, formuojančios ir propaguojančios sveikos gyvensenos principus, įgyvendinimu Telšių rajono savivaldybėje. Sveikos gyvensenos nuostatų

formavimas turi vykti ir bendrojo lavinimo mokyklose, šeimose, ypatingą dėmesį skiriant vaikams ir jaunimui. Gyventojų sveikata yra susijusi su juos supančia išorine gyvenamąja aplinka, todėl jos būklės gerinimas, būsto atnaujinimas, gyvenamųjų teritorijų plėtra vaizdingose vietovėse, toliau nuo pramonės įmonių, intensyviai naudojamų kelių, didelių triukšmo šaltinių ir pan. taip pat turėtų mažinti gyventojų sergamumą ir teigiamai įtakoti visuomenės sveikatingumo rodiklius.

2. Švietimas: mokyklų tinklo optimizavimas, atsižvelgiant į siūlomas vystyti rajono gyvenvietes, vaikų skaičių bei švietimo paslaugų prieinamumą, leis gerinti bendrojo lavinimo paslaugų kokybę, didinti neformalaus ir papildomo mokinių užimtumo veiklų skaičių. Sukūrus rajono gyvenvietėse geresnes gyvenimo sąlygas, kaimo mokykloms bus lengviau surasti kompetentingus mokytojus. Ilgalaikėje perspektyvoje siūlomos koncepcijos įgyvendinimas leis Telšių rajono savivaldybei gerinti mokinių mokymosi rezultatus, didinti vaikų skaičių, kurie sėkmingai įstoja į aukštesnes mokslo įstaigas (universitetus, kolegijas ar profesines mokyklas).
3. Kultūrai: bendrojo plano sprendiniai numato kultūros centrų modernizavimą, tai sudarys sąlygas kelti kultūros lygį rajone, į meno kolektyvų veiklą įtraukti daugiau vietos gyventojų ir pagal šį rodiklį pasiekti šalies lygį. Informacinių technologijų diegimas Telšių rajono savivaldybės bibliotekose prisidės prie informacinės visuomenės kūrimo.
4. Kriminalinė situacija, visuomenės saugumas: nors 100 tūkstančių gyventojų užregistruotų nusikaltimų skaičius Telšių rajono savivaldybėje 2006 m. buvo 1,5 karto mažesnis nei Lietuvoje, tačiau yra būtina stiprinti visuomenės saugumą rajone. Vieno apylinkės inspektoriaus aptarnaujamos teritorijos gyventojų skaičius neturėtų viršyti 2 500. Sumažinus inspektorių vykdomą nusikalstamų veikų ikiteisminio tyrimo organizavimą ir vykdymą, administracinių teisės pažeidimų išaiškinimą bei daugiau laiko skiriant nusikaltimų prevencijai, būtų pasiekti teigiami rezultatai nusikaltimų mažinimo srityje.

Plano įgyvendinimo pasekmių aplinkai reikšmingumo vertinimas pateikiamas priede „Suvestinis plano įgyvendinimo pasekmių reikšmingumo aplinkai vertinimas.“

1.7. Priemonės plano įgyvendinimo reikšmingoms neigiamoms pasekmėms aplinkai išvengti, sumažinti ar kompensuoti

Įgyvendinant decentralizuotos koncentracijos (aktyvios plėtros) koncepciją bei siekiant išvengti galimų neigiamų pasekmių aplinkai, vykdant numatytus uždavinius socialinėje ir ekonominėje srityse, yra būtina:

1. Planuojant teritorijas plyno lauko investicijoms, pramoninių zonų kūrimui, vadovautis bendrojo plano sprendiniais bei siekti mažinti galimą neigiamą poveikį aplinkai ir šalia gyvenantiems žmonėms. Įmonės, kurių veikla galimai susijusi su didesne veiklos rizika, turi būti įkurdinamos toliau nuo gyvenamųjų zonų. Taip pat siūlytina atsižvelgti į nacionalinius strateginius dokumentus, numatančius, kokias pramonės šakas reikėtų vystyti ir plėtoti.
2. Renovuojami statiniai, buvę pramoninės paskirties plotai, ypač esantys miestų ar gyvenviečių centrinėse dalyje, turi būti pertvarkomi revitalizacijos (esančio komplekso funkcinės reikšmės padidinimas, atkuriant prarastą arba suteikiant naują visuomeninę funkciją) ar konversijos (miesto struktūroje esančio komplekso paskirties pertvarkymas ar pakeitimas) būdais.
3. Vykdant naujas statybas, planuojant būsimas veiklas, kur reikalaujama, turi būti atliekamos Lietuvos Respublikos Planuojamos ūkinės veiklos poveikio aplinkai vertinimo bei planuojamos ūkinės veiklos poveikio visuomenės sveikatai vertinimo procedūros.
4. Rekonstruojant mokyklas, sveikatos priežiūros, kultūros įstaigas, bibliotekas, kitus visuomeninius pastatus, turi būti naudojamos nekenksmingos aplinkai bei visuomenei medžiagos, instaliuojamos mažai gamtą teršiančios šildymo, nuotekų sistemos.
5. Planuojant ir vystant turizmo veiklas Varnių regioninio parko teritorijoje, draustiniuose, kitose saugomose teritorijose, būtina laikytis nustatytų apsaugos reglamentų bei patvirtintų parkų tvarkymo planų.
6. Pritaikant turizmo veikloms nekilnojamo kultūros paveldo objektus, dvarus, laikytis Nekilnojamo kultūros paveldo apsaugos įstatymo, rekonstrukcijos darbus nekilnojamo paveldo srityje reglamentuojančių teisės aktų reikalavimų, siekiant išlaikyti objektų autentiškumą.

Socialinės – ekonominės dalies sprendinių įgyvendinimas neturės neigiamo poveikio Telšių rajono savivaldybės teritorijoje esančioms „NATURA 2000“ teritorijoms, kadangi šalia jų

nėra planuojamos ūkinės veiklos, kurios yra įtrauktos į „Planuojamos ūkinės veiklos poveikio aplinkai vertinimo įstatymo“ 1 ar 2 priedus. Tačiau nustatant, ar planuojamos ūkinės veiklos įgyvendinimas bus susijęs su artima „NATURA 2000“ teritorijos aplinka, kiekvienu konkrečiu atveju turi būti atsižvelgta į planuojamos ūkinės veiklos mastą (dydį), pobūdį ir vietos ypatumus. Planuojamos ūkinės veiklos įgyvendinimo poveikio įsteigtoms ar potencialioms „NATURA 2000“ teritorijoms reikšmingumo nustatymas turi būti atliekamas Lietuvos Respublikos Aplinkos ministro 2006 m. gegužės 22 d. įsakymo Nr. D1-255 „Dėl planų ar programų ir planuojamos ūkinės veiklos įgyvendinimo poveikio įsteigtoms ar potencialioms „NATURA 2000“ teritorijoms reikšmingumo nustatymo tvarkos aprašo patvirtinimo“ patvirtinta tvarka. Tais atvejais, kai planuojama ūkinė veikla nėra įtraukta į „Planuojamos ūkinės veiklos poveikio aplinkai vertinimo įstatymo“ 1 ar 2 priedus, tačiau jos įgyvendinimas gali būti susijęs su įsteigtomis ar potencialiomis „NATURA 2000“ teritorijomis ar artima joms aplinka, jos poveikio įsteigtoms ar potencialioms „NATURA 2000“ teritorijoms reikšmingumas turi būti nustatomas prieš statinio projektavimo sąlygų išdavimą.

Apibendrinant galimą bendrojo plano sprendinių reikšmingą poveikį aplinkai ar atskiriems jos komponentams, galima daryti išvadą, kad rengiami socialinės – ekonominės dalies infrastruktūros sprendiniai turės labiau teigiamą aplinkosauginį poveikį nei neigiamą.

Pagrindinės priemonės reikšmingoms neigiamoms Bendrojo plano socialinės – ekonominės infrastruktūros dalies sprendinių įgyvendinimo pasekmėms išvengti yra:

1. Nacionalinėse darnaus vystymosi, pramonės plėtros, švietimo, aplinkos apsaugos ir kitose strategijose įtvirtintų tikslų siekimas.
2. Aukštą pridėtinę vertę kuriančių, aplinkosaugines priemones diegiančių įmonių, atliekančių mokslo ir taikomuosius tyrimus, kūrimosi skatinimas.
3. Šiuolaikiškų technologijų taikymas, atliekant viešosios infrastruktūros modernizavimo projektus.
4. Detalesnio planavimo metu parinkti palankiausias vietas naujoms verslo įmonėms, atskiriems infrastruktūros objektams.

Rengiant ir įgyvendinant Bendrojo plano sprendinius, planuojant investicijas, gamtosauginiai reikalavimai turi būti įvertinami ir finansine išraiška, siekiant maksimalios socialinės – ekonominės Telšių rajono savivaldybės plėtros.

1.8. Pasirinktų alternatyvų aprašymas

Viena iš bendrojo plano rengėjų siūlomų alternatyvų yra Status quo – esamos padėties išlaikymas. Alternatyva numato esamos socialinės – ekonominės rajono struktūros išlaikymą ateityje, siekiant gerinti socialinės – ekonominės aplinkos kokybę, nekeičiant susiformavusio infrastruktūros tinklo. Status quo alternatyvos vienas iš privalumų yra esamos būklės pastovumas. Tačiau siekiant rajono socialinės – ekonominės plėtos, į ją reikia įtraukti visas pagrindines rajono sritis. Galima konstatuoti, kad šiuo metu stebimas atotrūkis tarp Telšių miesto bei kaimo pagrindinių gyvenimo sričių (ekonomikoje bei darbo užmokestyje, švietimo, sveikatos priežiūros, socialinių paslaugų teikime, kultūroje ir t. t.). Pagrindinės rizikos bei pasekmės, kurios atsirastų įgyvendinant Status quo alternatyvą:

- 1) galimai stiprėtų emigracija į užsienį iš silpnesnių savivaldybės vietovių, atokesnių kaimų, kur gyventojams yra sunku susirasti darbą, silpnai tenkinami jų socialiniai, švietimo ar kultūros poreikiai;
- 2) didėjanti jaunų žmonių emigracija iš rajono gyvenviečių, mažėjantis gimstamumas gali įtakoti kai kurių rajono mokyklų reorganizavimą ar net uždarymą. Sunkiai randant pedagogų, kurie dirbtų kaimiškose mokyklose, prastėtų jų teikiamų ugdymo paslaugų kokybė;
- 3) emigracija ypač pasireikštų jaunimo tarpe – jiems trūktų motyvacijos grįžti į socialiai bei ekonomiškai silpnai išsivysčiusias vietas, kur jiems galimai nepakaktų savirealizacijos būdų;
- 4) emigracija Lietuvos viduje ypač gali pasireikšti kvalifikuotų specialistų tarpe: vadybos, inžinerijos, gamybos, švietimo, kultūros, medicinos ir kitose srityse – šių darbuotojų netekimas skaudžiai atsilieptų rajono socialinei ekonominei plėtrai;
- 5) kaimo vietovėse didesnę pagreitį įgautų visuomenės senėjimo procesas, juose vis didesnę dalį sudarytų valstybės išlaikomi arba asmenys, gyvenantys iš pensijos;
- 6) smulkesnėse gyvenvietėse sunkiau sprendžiamas gyventojų sveikatos priežiūros ar socialinių paslaugų teikimas;
- 7) prastėtų bendras kaimo gyvenviečių institucinis aprūpinimas, kritus gyventojų perkamajai galiai, čia neliktų motyvacijos kurtis smulkaus verslo, paslaugų ar prekybos įmonėms.

Įvertinus Telšių rajono teritorijos vystymo veiksnius, savivaldybės ir šalies išsivystymo skirtumus, siūloma decentralizuotos koncentracijos koncepcija (aktyvios plėtos koncepcija). Ši rajono vystymo alternatyva numato kiekybinę ir kokybinę socialinės, ekonominės infrastruktūros plėtrą vietiniuose rajono centruose. Siūloma alternatyva generuoja didesnę socialinę ir

ekonominę naudą Telšių rajono savivaldybei ilgalaikėje perspektyvoje bei atitinka Telšių rajono strateginio plėtros plano tikslus.

Žemiau yra pateikiamas nagrinėtų Bendrojo plano socialinės – ekonominės dalies alternatyvų aprašymas: pateikiami bendri koncepcijos sudarymo principai ir kriterijai, koncepcijos krypčių ir alternatyvų palyginimas, koncepcijos krypčių pasirinkimo pagrindimas.

1.8.1. Bendrieji koncepcijos sudarymo principai

Socialinės – ekonominės infrastruktūros dalis buvo parengta pagal decentralizuotos koncentracijos Telšių rajono savivaldybės teritorijos vystymo alternatyvą.

Pirmoji, Status quo, t.y. esamos teritorijos vystymo krypties išlaikymo alternatyva, yra mažiau palanki už priimtą decentralizuotos koncentracijos alternatyvą. Kaip minėta, ši alternatyva numato esamos socialinės – ekonominės rajono struktūros išlaikymą ateityje, tačiau tai iš esmės nesprendžia teritorinio savivaldybės išsivystymo skirtumų mažinimo, nevienodina visuomeninių paslaugų prieinamumo bei sukuria geresnes sąlygas vystytis tik rajono centrui, tuo tarpu toliau nuo jo esančios gyvenvietės tarsi užmiršamos.

1.8.2. Socialinės infrastruktūros sektorių plėtros alternatyvos

Švietimas. Švietimui keliami tikslai įtvirtinti Lietuvos Respublikos Švietimo įstatyme, Valstybinėje švietimo strategijoje 2003 – 2012 m., Neformaliojo vaikų ugdymo koncepcijoje, kituose nutarimuose ir teisės aktuose. Telšių rajono savivaldybės esamo būklės analizė parodė, kad nors bendrojo lavinimo paslaugos yra lygiai prieinamos visiems rajono vaikams, tačiau miesto gyventojai turi geresnes neformalaus ugdymo bei papildomo užimtumo sąlygas. Šiuo metu Telšių rajono savivaldybėje neformaliojo ugdymo užsiėmimus lanko 12% mokinių. Neformaliojo vaikų švietimo mokyklų lankymo galimybes pirmiausia lemia vaiko gyvenamoji vieta. Mokiniai renkasi tas neformaliojo vaikų švietimo mokyklas, kurios yra arčiau namų. Telšių rajone įsikūrusi tik Luokės muzikos ir meno mokykla. Įgyvendinant Status quo alternatyvą padėtis iš esmės nesikeistų. Tuo tarpu decentralizuotos koncentracijos alternatyva numato neformalaus ugdymo paslaugų plėtrą ir *b* bei, pagal galimybes, *c* kategorijų gyvenvietėse. Įgyvendinus decentralizuotos koncentracijos alternatyvą, per kelerius metus pagal neformalaus ugdymo užsiėmimus lankančių mokinių skaičių būtų priartėta prie šalies lygio, kur juos lanko 23% mokinių. Taip pat pažymėtina, kad mokinių užimtumo didinimas mažins jų nusikalstamumo tikimybę, atitrauks juos nuo kitų neigiamų veiklų (pvz. alkoholio, narkotikų vartojimo ir pan.). Faktiškai abi siūlomos alternatyvos tiesiogiai nesprendžia mokytojų trūkumo, ypač kaimo mokyklose, problemos. Tačiau decentralizuotos koncentracijos alternatyvoje įtvirtintas gyvenimo kokybės gerinimas numatytuose vystyti lokaliuose centruose sudarys

sąlygas vietos mokykloms stabdyti mokytojų migraciją į didesnius miestus, ar net juos susigrąžinti. Įgyvendinant alternatyvą, investicijos turėtų būti skiriamos švietimo įstaigų pastatų būklės, materialinės įrangos atnaujinimui, tam galima pasitelkti Valstybės investicijų programos, Europos Sąjungos struktūrinių fondų paramą. Prieš atliekant investicijas, būtina atidžiai išnagrinėti gimstamumo rodiklius (remiantis jais, mokinių skaičius Telšių rajono savivaldybėje dar gali mažėti iki 2009 m.) bei numatyti mokyklas, kurių dėl mokinių skaičiaus mažėjimo neteks uždaryti ar reorganizuoti.

Sveikatos apsauga, socialinė rūpyba. Šiuo metu stebimas netolygus sveikatos priežiūros paslaugų prieinamumas miesto ir kaimo gyventojams, nes pagrindinės sveikatos priežiūros paslaugos koncentruojasi Telšių mieste. Norėdami gauti kokybiškesnes paslaugas, esant rimtesniems sveikatos sutrikimams, ar kai yra reikalingas tolimesnis gydymas, rajono gyventojai turi vykti į rajono centrą ar net į kitus didesnius miestus. Tokios kelionės sukelia didelių nepatogumų, ypač vyresniems rajono gyventojams. Būtina paslaugas maksimaliai priartinti prie vartotojo. Siekiant tolygesnės sveikatos priežiūros paslaugų sklaidos, decentralizuotos koncentracijos alternatyvoje numatytas *b* ir *c* kategorijų ambulatorijų ir medicinos punktų stiprinimas ir veiklos plėtimas. Kita vertus, mažėjantis rajono gyventojų skaičius smulkesnėse gyvenvietėse veikiantiems medicinos punktam neužtikrina reikiamo prisirašusių pacientų skaičiaus, o tuo pačiu ir rentabilumo. Sveikatos priežiūros įstaigų plėtrai, medicininės įrangos atnaujinimui turi būti pasitelkiamos privačios bei įvairių tarptautinių fondų lėšos. Analogiška situacija yra ir su socialinių paslaugų teikimu: nors socialinių pašalpų gavėjų skaičius pastaruoju metu Telšių rajono savivaldybėje ir ženkliai sumažėjo, tačiau tiek dėl didesnio vyresnio amžiaus žmonių skaičiaus, tiek dėl mažesnių pajamų bei prastesnio pragyvenimo lygio tokių paslaugų paklausa rajone yra didesnė.

Kultūra, sportas. Kultūros centrai ir bibliotekos daugelyje Telšių rajono savivaldybės gyvenamųjų vietovių yra pagrindinės įstaigos, besirūpinančios gyventojų kultūrinių poreikių poreikiu tenkinimu, sudarančios galimybę paskaityti naujausią spaudą, pasinaudoti internetu, vykdančios kitas švietėjiškas programas. Šiuo metu rajono kultūros centrams stinga finansavimo, kas sąlygoja prastą renginių kokybę, sunkias meno kolektyvų veiklos sąlygas, darosi sudėtinga prisikviesti žinomus atlikėjus ir pan. Analogiškai, bibliotekų fondai yra menkai atnaujinami, užsakoma tik dalis pageidaujamų spaudinių. Sporto aikštynų būklė rajone taip pat yra nepatenkinama, o tai neskatina vietos gyventojų aktyviai sportuoti bei gerinti sveikatingumo rodiklius. Siekiant geriau patenkinti savivaldybės gyventojų kultūrinius poreikius, esamas kultūros centrų, bibliotekų tinklas turėtų būti išsaugomas, kaip ir yra numatyta decentralizuotos koncentracijos koncepcijoje. Įstaigoms modernizuoti reikia pasinaudoti Bibliotekų, Kultūros centrų modernizavimo programų lėšomis.

Visuomenės saugumas. Kaip buvo minėta, pagrindinės problemos visuomenės saugumo srityje yra susijusios su per mažu nusikalstamų veikų ir kitų teisės aktų pažeidimų prevencijos darbu. Aptarnaudami pernelyg dideles teritorijas, apylinkės inspektoriai beveik visą laiką skiria nusikalstamų veikų ikiteisminio tyrimo organizavimui ir vykdymui. Siekiant mažinti nusikaltimų skaičių bei užtikrinti visuomenės saugumą, reiktų arba nuo apylinkės inspektorių nuimti ikiteisminio tyrimo organizavimą ir vykdymą, arba mažinti jų aptarnaujamas teritorijas. Tačiau tam reikia keisti galiojantį Lietuvos policijos generalinio komisaro įsakymą dėl aptarnaujamos teritorijos dydžio.

1.8.3. Ekonominės infrastruktūros sektorių plėtros alternatyvos

Pramonės plėtra, investicijų pritraukimas. Šiuo metu praktiškai visos didžiosios Telšių rajono savivaldybės pramonės įmonės įsikūrusios Telšiuose, rajono centras pritraukia ir visas tiesiogines užsienio investicijas. Tam yra fundamentalios priežastys, kaip kad jau sukurta pramonės bazė, sklypai su komunikacijomis, didesnė kvalifikuotų darbuotojų pasiūla mieste, čia įsikūrusios valstybinės institucijos, bankai ir t. t. Tai sąlygoja miesto ir rajono gyventojų užimtumo, gaunamų pajamų ir gyvenimo kokybės lygio skirtumus. Status quo alternatyva būtų skirta jau esamiems pramonės branduoliams, faktiškai – Telšių miestui plėtoti. Tuo tarpu siekiant panaikinti apibūdintus teritorinio išsivystymo skirtumus, palankesnė decentralizuotos koncentracijos alternatyva, siūlanti bent dalį investicijų nukreipti į numatytus vystyti lokalius centrus: Varnius, Tryškius, Luokę, Žarėnus ar Nevarėnus. Kelios naujai įsikūrusios, vidutinio dydžio įmonės tokioms gyvenvietėms turėtų ženkliai įtaką. Įsikūrus didesnei pramonės įmonei, šalia jos galėtų kurtis ir ją aptarnaujančias paslaugas (pvz. transportavimo) siūlančios įmonės. Tikslams pasiekti reikia ir vietinės valdžios pastangų, parengiant investicijoms perengtus sklypus su detaliesiais planais, suteikiant galimas mokesčių (pvz. nekilnojamo turto) lengvatas.

Mažmeninė prekyba, paslaugos. Pagal prekybos, aptarnavimo ir kitas paslaugas teikiančių įmonių gausą iš dalies galima spręsti apie vietos gyventojų pajamas. Didelis prekybos centras niekada nesikurs ten, kur yra mažai gyventojų, ar kurių perkamoji galia yra nedidelė. Tik socialinės – ekonominės padėties gerinimas tiek rajone, tiek mieste skatins paslaugų įmonių kūrimąsi. Todėl priimtinesnė yra decentralizuotos koncentracijos alternatyva, kurios tikslas yra užtikrinti *b* ir *c* kategorijų centrų ir apie jas esančių gyvenviečių minimalų institucinį aprūpinimą, apimančių pagrindines, kasdienes vartojimo paslaugas: parduotuvę, maitinimo įstaigą, kirpyklą, autoservisą ir t. t.

Gyventojų kvalifikacijos kėlimas, informacijos apie naujas, paklausias darbo vietas teikimas. Telšių rajono gyventojų išsilavinimo rodikliai yra prastesni nei miesto. Nemaža jų dalis – apie 20% – dirba su žemės ūkiu susijusiose srityse. Remiantis ES šalių darbuotojų

struktūra galima teigti, kad ši jų dalis mažės, todėl jau dabar reikia pradėti rūpintis jų perkvalifikavimu, orientuojantis į Telšių darbo biržos skelbiamas paklausiausias specialybes. Šiuo metu Telšių darbo biržos specialistai į seniūnijų centrus vyksta kartą per ketvirtį, tačiau to nepakanka. Todėl decentralizuotos koncentracijos alternatyvoje siūlomuose vystyti *b* ir *c* kategorijų centruose reikėtų numatyti specialistus, teikiančius aktualią informaciją apie darbo rinką, laisvas darbo vietas, siūlančius gyventojams įgyti paklausią specialybę ar kvalifikaciją. Šiuo metu ypatingai trūkstant kvalifikuotų darbuotojų, darbo jėgos pasiūla yra vienas iš veiksnių, skatinančių įmones kurtis konkrečioje vietovėje.

Žemės ūkis. Viena iš pagrindinių žemės ūkio sektoriaus problemų – maži ūkiai: vidutiniškai vieno ūkininko naudojamos žemės ūkio naudmenos siekė 9,6 ha. Tokie ūkiai nėra konkurencingi, jiems sunkiau įsigyti reikalingos technikos ar gauti banko kreditą ūkiui modernizuoti, jie yra labiau pažeidžiamesni nepalankių gamtinių sąlygų. Siekiant didinti ūkininkų konkurencingumą, būtinas jų stambėjimas, maždaug iki vidutinio ES ūkio dydžio, viršijančio 20 ha. Natūralios tokios konsolidacijos pasekmės yra mažėjantis ūkininkų skaičius, tačiau tai yra natūralus ir neišvengiamas procesas. Jų užimtumo ar perkvalifikavimo būdai pristatyti ankstesnėje pastraipoje. Kita vertus, vietos ūkininkai gana aktyviai steigia ekologinius ūkius ir pagal jų skaičių gana ženkliai lenkia aplinkinius rajonus. Šalia ekologinio ūkininkavimo, rajono gyventojai galėtų vystyti šiuo metu nepilnai išnaudojamus kitus alternatyvius žemės ūkio verslus, kaimo turizmą. Todėl vienas iš savivaldos institucijos uždavinių turėtų būti ūkininkų informavimas apie įvairias ES paramos programas alternatyviam ūkininkavimui plėtoti.

Būstas. Pagrindinės Telšių rajono savivaldybės būsto sektoriaus problemos: didelis būsto nusidėvėjimas, mažos būsto atnaujinimo pastangos, žema būstų kokybė pagal aprūpinimą inžinerine įranga, silpna daugiabučių namų savininkų bendrijų veikla, beveik nevykstanti daugiabučių gyvenamųjų namų statyba. Šios problemos aktualesnės kaimo vietovėse. Tačiau žvelgiant į praeitį, šių problemų atsiradimui galima rasti fundamentalių priežasčių: lėta gyventojų gaunamų pajamų augimą, valstybės programų, skatinančių naują gyvenamąją statybą ar būsto renovavimą, nebuvimas arba atsiradimas tik pastaraisiais metais ir pan. Didesnę dalį šių aktualių problemų galima išspręsti padidinus gyventojų pajamas bei pragyvenimo lygį. Iš esmės abi alternatyvos patvirtina būsto modernizavimo poreikį, tačiau decentralizuotos koncentracijos koncepcija sudarys sąlygas sparčiau didinti rajono gyventojų pajamas, todėl ji yra priimtinesnė. Atsigavus gyvenamajai statybai, pagerės apsirūpinimo gyvenamuoju būstu rodiklis, pagal kurį nuo ES šalių atsilieka beveik dvigubai. Savivaldybės uždaviniai būsto sektoriuje: didinti socialinio būsto dalį (iki 10%), siekiant juo aprūpinti socialines, mažas pajamas gaunančias šeimas, o taip pat aktyvinti daugiabučių namų savininkų bendrijų veiklą, skatinant jas pasinaudoti Daugiabučių namų modernizavimo programos lėšomis.

Turizmas. Ženklesnį indėlį decentralizuotos koncentracijos koncepcijoje numatyta socialinei – ekonominei Telšių rajono savivaldybės plėtrai turėtų daryti turizmas ir su juo susijusios veiklos. Augant gyventojų pajamoms, pastebimas aktyvesnis jų naudojimas įvairiomis turizmo, laisvalaikio praleidimo paslaugomis. Esama Telšių rajono savivaldybės turizmo infrastruktūra ir jos pritaikymas lankytojų poreikiams yra nepakankamas, o tai sąlygoja palyginus menkus turistų srautus. Potencialiai patraukliais turizmo objektais gali būti rajone esantys draustiniai, Varnių regioninis parkas, tačiau atsižvelgiant į saugomų teritorijų specifiką ir reglamentus, juose esančių objektų pritaikomumas turizmui, įrengiant informacines lentas, stovyklavietes, organizuojant turistinius maršrutus dviračiais, pėsčiomis ir pan. gali turėti dvejopą poveikį: pirma – ženkliai prisidėti prie ekonominės būklės gerinimo, o antra – daryti neigiamą poveikį gamtai. Todėl draustiniuose ir kitose saugomose teritorijose vykdant projektavimo ar teritorijų planavimo darbus, susijusius su galimomis turizmo veiklomis, jie turi būti tikslinami pagal šių saugomų teritorijų tvarkymo planus bei apsaugos reglamentus. Sudarant turistinius maršrutus, laikantis visų jiems keliamų reikalavimų (apgyvendinimo, maitinimosi, kelionės trukmės ir atstumo), reiktų į juos įtraukti kuo didesnę rajono teritoriją, aplangant įvairius lankytinus objektus. Taip būtų užtikrinamas teritorinis socialinių – ekonominių išsivystymo skirtumų mažinimas. Turistų skaičiaus gausėjimas taip pat sukurtų prielaidas steigti darbo vietoms aptarnaujančiose veiklose: maitinimo, apgyvendinimo, dviračių nuomos ir pan.

1.9. Vertinimo problemos

Bendrojo plano sprendinių poveikio aplinkai vertinimas atliktas remiantis Telšių rajono savivaldybės teritorijos socialinės – ekonominės būklės analize, planuojama jos raida, atsižvelgiant į patvirtintas nacionalines strategijas, reglamentuojančias šias sritis.

Galimai didžiausias poveikis aplinkai yra susijęs su rajono pramonės bei kitų įmonių plėtra. Ir nors ekonomikos sektoriui yra keliami tikslai: skatinti aukštą pridėtinę vertę, modernias ir šiuolaikiškas technologijas naudojančių įmonių kūrimąsi, diegiančių aplinkosaugines priemones, vis tik šiuo metu nėra įmanoma tiksliai nusakyti, kokios srities įmonės kursis ar plėsis Telšių rajono savivaldybėje. Todėl pagrindinės vertinimo problemos yra susijusios su ekonominės plėtos neapibrėžtumu, spėjamu naujų įmonių skaičiumi, jų veiklos pobūdžiu.

Analogiškos problemos kyla ir vertinant turizmo poveikį gamtinei aplinkai. Nesant aiškių strategijų bei programų, kuriose būtų įvardinta, kokiose vietovėse ir kaip vystysis turizmo veiklos, kokie konkrečiai objektai ir kaip bus pritaikyti, kokie turistiniai maršrutai plėtojami, kiek planuojama sulaukti poilsiautojų, sunku prognozuoti galimą poveikį aplinkai.

1.10. Numatytų taikyti stebėsenos (monitoringo) priemonių aprašymas

Patvirtinus Telšių rajono savivaldybės teritorijos bendrąjį planą, jo įgyvendinimo metu bus atliekamas dokumente numatytų tikslų ir priemonių įgyvendinimo monitoringas, t. y. po tam tikro laikotarpio (arba periodiškai) stebima, ar tinkamai įgyvendinami planavimo dokumente numatyti sprendiniai, ar rengiant planą buvo tinkamai integruoti aplinkos apsaugos klausimai ir ar planavimo dokumento įgyvendinimas padeda siekti jame numatytų aplinkos apsaugos tikslų, tiriami aplinkos apsaugos ir darnaus vystymosi aspektų (tikslų) pokyčiai.

Bendrojo plano įgyvendinimo stebėseną turėtų apimti kasmetinės statistinės informacijos surinkimą ir kaupimą apie šias sritis:

1. Demografiniai rodikliai:

- ❑ miesto ir rajono gyventojų skaičiaus, gimstamumo ir mirtingumo, natūralaus gyventojų prieaugio kitimo tendencijos;
- ❑ migracijos mastai, jos priežastys;
- ❑ miesto ir rajono gyventojų išsilavinimo rodikliai;
- ❑ gyventojų užimtumo rodikliai, nedarbo lygio tendencijos.

2. Ekonominiai rodikliai:

- ❑ tiesioginių užsienio ir materialinių investicijų skaičiaus didėjimas, išskiriant Telšių miestą ir rajoną;
- ❑ pramonės, prekybos, paslaugų įmonių pardavimai;
- ❑ Telšių rajono savivaldybės BVP kitimas, jo palyginimas bendroje šalies BVP struktūroje;
- ❑ įmonių, gavusių ES paramą veiklai modernizuoti, darbuotojų mokymams ir pan. skaičius;
- ❑ naujai įsikūrusių įmonių skaičius, jų struktūra pagal veiklos pobūdį;
- ❑ miesto ir rajono gyventojų pajamų kitimo tendencijos, pagrindiniai asmenų pajamų šaltiniai;
- ❑ darbo jėgos rodikliai: paklausiausios specialybės, prognozuojamas laisvų darbo vietų skaičiaus didėjimas, persikvalifikavimo programose dalyvaujančių gyventojų skaičius;
- ❑ statybos apimčių didėjimas, išduotų statybos leidimų skaičius pagal atskirus objektus (gyvenamieji namai, pramonės objektai, inžineriniai statiniai);
- ❑ turizmo apimtys rajone: turistų skaičius, jiems pritaikytų lankytinų objektų, siūlomų turistinių maršrutų skaičius, nakvynės trukmė, išleidžiamos pajamos.

3. Žemės ūkio rodikliai:
 - ❑ ūkių skaičius, vidutinis ūkio dydis;
 - ❑ ekologinių bei alternatyvias, netradicinei veiklas vystančių ūkių skaičius;
 - ❑ ūkininkų, gavusių ES paramą, skaičius.
4. Socialiniai rodikliai:
 - ❑ mokinių skaičiaus kitimas rajone, mokymosi rezultatai bei pasiekimai;
 - ❑ neformalaus ugdymo veiklų bei juose dalyvaujančių mokinių skaičius;
 - ❑ pedagogų išsilavinimo bei kvalifikacijos rodikliai;
 - ❑ gyventojų susirgimų, apsilankymų poliklinikose skaičius bei tendencijos;
 - ❑ psichikos, alkoholizmo, narkomanijos ir kitomis priklausomybės ligomis sergančių savivaldybės gyventojų skaičius;
 - ❑ socialinių pašalpų gavėjų, jiems suteikiamų paslaugų skaičius;
 - ❑ kultūros renginių, meno kolektyvų, juose dalyvaujančių Telšių rajono savivaldybės gyventojų skaičius;
 - ❑ sportuojančių savivaldybės gyventojų skaičius;
 - ❑ nusikalstamumo tendencijos, nusikaltimų išaiškinimo rodiklis, vykdomų prevencijos programų skaičius;
 - ❑ modernizuotų mokyklų, sveikatos priežiūros įstaigų, kultūros centrų, bibliotekų, kitų visuomeninių pastatų skaičius.

Siekiant vykdyti kokybišką bendrojo plano socialinės – ekonominės dalies sprendinių įgyvendinimo stebėseną, būtina tinkamai organizuoti statistinių duomenų rinkimą ir kaupimą. Rengiant plano sprendiniuose numatytus socialinės – ekonominės srities investicinius, techninius ir darbo projektus, galinčius turėti neigiamų pasekmių aplinkai, būtina atlikti poveikio aplinkai vertinimą ir parengti priemonių planus neigiamo poveikio mažinimui.

2. GAMTINIS KARKASAS

2.1. Planavimo tikslai

Telšių rajono bendrojo plano koncepcijoje nustatyta bendrųjų ir specialiųjų teritorijos vystymo tikslų sistema numatanti nuosekliai įgyvendinti Lietuvos Respublikos teritorijos bendrajame plane įtvirtintus darnaus vystymo principus, užtikrinančius sveiką aplinką bei reglamentuojančius tinkamą gamtinių bei socialinių išteklių naudojimą.

Telšių rajono savivaldybės teritorijos bendrojo plano koncepcija glaudžiai siejasi ir su kitais Lietuvos Respublikos teisės dokumentais:

- Valstybės ilgalaikės raidos strategija (Žin., 2002, Nr. 113-5029),
- Lietuvos Respublikos teritorijos bendrojo plano sprendiniais (Žin., 2002, Nr. 110-4852),
- Lietuvos Respublikos želdynų įstatymas (Žin., 2007, Nr. 80-3215),
- Nacionaline darnaus vystymo strategija (Žin., 2003, Nr. 89-2039),
- Lietuvos Respublikos aplinkos ministro įsakymu dėl Varnių regioninio parko apsaugos reglamento patvirtinimo. (2002 m. rugpjūčio 10 d. Nr. 432),
- Lietuvos Respublikos aplinkos ministro įsakymu dėl Varnių regioninio parko tvarkymo plano patvirtinimo. (2006 m. gegužės 18 d. Nr. D1-246),
- Lietuvos Respublikos vyriausybės nutarimu dėl Aukštadvario, Dubysos, Kauno marių, Labanoro, Neries, Pagramančio, Sartų, Tytuvėnų, **Varnių**, Vyštyčio regioninių parkų zonavimo schemų. (1996 m. balandžio 11 d. Nr. 443) *Antraštės pakeitimai: Nr. 1308, 2001-11-07, Žin., 2001, Nr. 95-3351 (2001-11-14)*
- Telšių raj. strateginiu plėtros planu 2004 – 2020 m.,
- Lietuvos Respublikos saugomų teritorijų įstatymu,
- LRV nutarimu „Dėl Lietuvos Respublikos saugomų teritorijų arba jų dalių, kuriose yra paukščių apsaugai svarbių teritorijų ribų nustatymo“ (Žin., 2004, Nr. 55-1899),
- LR aplinkos ministro 2005 m. 06 15d. įsakymu Nr. D1-302, kuriuo yra patvirtintas Vietovių, atitinkančių gamtinių buveinių apsaugai svarbių teritorijų atrankos kriterijus, sąrašo, skirtas pateikti Europos Komisijai (Žin., 2005, Nr. 105-3908),
- Žemės ūkio ir kaimo plėtros strategija,
- Valstybinės vandenių taršos ir žemės ūkio šaltinių mažinimo programa,
- Valstybinis strateginis atliekų tvarkymo planas.

Bendrojo plano koncepcija su aukščiau išvardintais įstatymais ir dokumentais yra susijusi hierarchiniais ryšiais per tikslų, uždavinių bei sprendinių detalizavimą bei vertinimą.

Pagrindinis Telšių rajono savivaldybės teritorijos bendrojo plano koncepcijos tikslas yra rajono teritorijos darnaus vystymosi kelio užtikrinimas. Pasirinktam pagrindiniam strateginiam tikslui realizuoti įtvirtintos šios pagrindinės teritorijos vystymo nuostatos:

- **gyvenimo kokybės gerinimas** plėtojant socialinę, kultūrinę ir techninę infrastruktūrą;
- **ekonominio augimo skatinimas** ūkinę veiklą diferencijuojant pagal teritorinio potencialo ypatumus;
- **aplinkos kokybės užtikrinimas** optimizuojant gamtonaudą, vystant aplinkosaugą mastus, išsaugant, atkuriant ir didinant kraštovaizdžio savitumą.

Bendrojo plano pagrindiniai tikslai – suplanuoti savivaldybės teritorijos tvarkymą ilgalaikiai perspektyvai, nustatyti aplinkos, biologinės įvairovės ir kraštovaizdžio apsaugos kryptis, užtikrinant šias sąlygas:

1. Kraštovaizdžio apsaugos užtikrinimo uždaviniai:

- optimizuoti saugomų teritorijų tinklą ir užtikrinti jų apsaugą nuo nepageidautinos technologinės invazijos,
- išsaugoti vertingus ir jautrius gamtinius elementus – natūralią takoskyrų kraštovaizdžio struktūrą, upių slėnių kraštovaizdį,
- išsaugoti nuo sunaikinimo išlikusius miestų ir miestelių gamtinio kraštovaizdžio fragmentus,
- sustabdyti dirvožemių struktūros degradavimą kalvotuose arealuose,
- neleisti natūralaus hidrografinio tinklo struktūros keitimo ir optimizuoti sureguliuotų vandens telkinių hidrologinį režimą, skatinti hidrografinio tinklo renatūralizaciją nefunkcionuojančiuose melioracinių sistemų plotuose,
- užtikrinti išekspluotuočių karjerų rekultivavimą panaudojant žemės miškų ūkio gamybai ar rekreacinėms reikmėms,
- sumažinti dirvožemio, oro, paviršinių ir požeminių vandenų taršą,

2. Biologinės įvairovės apsaugos uždaviniai:

- užtikrinti Natura-2000 teritorijų formavimą ir jų integraciją į nacionalinę saugomų teritorijų sistemą,
- išsaugoti nuo degradavimo miškų, vidaus vandenų, pelkių, natūralių pievų ekosistemas, apsaugant jas nuo tiesioginio naikinimo, o taip pat palaikant jose biocenozų rūšinės sudėties įvairovę,
- išvengti gyvūnų populiacijų dispersijos, paukščių ir žuvų migracijos kelių įprastinės aplinkos keitimo,

- tausoti ir atkurti šalutinius miško, medžiojamosios faunos bei žuvų išteklius.

2.2. Esama būklės analizė

Aplinkos būklę Telšių rajono teritorijoje reprezentuoja:

- oro kokybė,
- vandens kokybė,
- dirvožemio kokybė.

Šių aplinkos elementų kokybės pokyčiai apsprendžia bendrą aplinkos kokybę. Jų kokybės pokyčiai neigiamai arba teigiamai įtakoja natūralaus kraštovaizdžio, tame tarpe ir biotos struktūros bei populiacijų pokyčius.

2.3. Teritorijos, kurios gali būti reikšmingai paveiktos

Telšių rajono savivaldybės bendrojo plano sprendiniams jautrių teritorijų grupei tikslinga priskirti vieną kompleksinės apsaugos teritoriją (Varnių regioninis parkas), rajono teritorijoje esančius 7 valstybinius draustinius, vieną biosferos poligoną (Plinkšų miško) (2.1 lentelė), bei kitas saugomos teritorijos o taip pat jų sudėtyje ir atskirai esančius gamtos paveldo objektus (4 valstybės saugomi gamtos paveldo objektai) ir NATURA 2000 teritorijas (10 buveinių apsaugai skirtos teritorijos (2.2 lentelė) ir 2 paukščių apsaugai svarbios teritorijos (2.3 lentelė)).

2.1 lentelė. Teritorijų, kurios gali būti reikšmingai paveiktos, sąrašas

Eil. Nr.	Kategorija Pavadinimas	Plotas (ha)	Savivaldybė	Apsaugos tikslai
1	2	3	4	5
<i>Regioniniai parkai</i>				
1	Varnių	25548,96 (33471,12)	Telšių raj. Kelmės raj. Šilalės raj.	Išsaugoti Žemaičių centrinio ežeručio kalvyno kraštovaizdį, jo gamtinę ekosistemą bei kultūros paveldo vertybes, jas tvarkyti ir racionaliai naudoti.
<i>Geomorfologiniai draustiniai</i>				
2.	Buožėnų	600,76 (732,72)	Telšių raj. Plungės raj	Išsaugoti raiškų Žemaičių aukštumos ruožą
3.	Vilkaičių	0,05 (845,75)	Telšių raj. Plungės raj.	Išsaugoti moreninį kalvyną Žemaičių aukštumoje
<i>Hidrografiniai draustiniai</i>				
4.	Virvytės	347,9	Telšių raj.	Išsaugoti gilaus salpinio slėnio smarkiai vingiuota Virvytės vidurupio atkarpa
<i>Telmologiniai draustiniai</i>				
5.	Gelžės	0,57 (949,1)	Telšių raj. Šiaulių raj	Gelžės pelkė su apypelkiu, turinti didelę botaninę ir zoologinę vertę
<i>Kraštovaizdžio draustiniai</i>				
6.	Plinkšių	252,81 (1260,67)	Telšių raj. Mažeikių raj.	raiškus Rytų Žemaičių moreninės plynaukštės kraštovaizdis su Plinkšių ežeru
7.	Germanto	923,89	Telšių raj.	Vidurio Žemaičių aukštumoms būdingas kraštovaizdis su ežerų kompleksu
8.	Minijos pralaužos	400,62 (553,2)	Telšių raj. Plungės raj.	Minijos upės prasiveržimo pro moreninius kalvagūbrius kraštovaizdis
<i>Biosferos poligonai</i>				
9.	Plinkšių miško	2440,32 (6042,83)	Telšių raj. Mažeikių raj. Plungės raj.	Išsaugoti Plinkšių miškų ir jų apylinkių ekosistemą, ypač siekiant išlaikyti vapsvaėdžio (<i>Pernis apivorus</i>) ir pilkosios meletos (<i>Picus canus</i>) populiacijas teritorijoje, kuri atitinka Lietuvos Respublikos aplinkos ministro 2001 m. sausio 9 d. įsakyme Nr. 22 „Dėl paukščių apsaugai svarbių teritorijų kriterijų patvirtinimo“ (Žin., 2001, Nr. 12-364; 2003, Nr. 108-4849) nustatytus kriterijus;

Telšių raj. valstybiniai gamtos paveldo objektai:

- 1) geologiniai objektai: Didysis akmuo* (Varnių RP);
- 2) hidrografiniai objektai: Aklaėzeris „Vokštelis“ (Varnių RP);
- 3) botaniniai objektai: Skliausčių ažuolas (Varnių RP), Tado Blindos pušis.

2.2. lentelė. Natura 2000 Gamtinių buveinių apsaugai svarbios teritorijos Telšių raj., kurios gali būti reikšmingai paveiktos BP sprendinių

Eil. Nr.	Vietovės pavadinimas	Plotas (ha)	Savivaldybė	Vertybės dėl kurių atrinkta vietovė
1	2	3	4	5
1.	Antkantų pelkė	420	Telšių raj. Ribos sutampa su Varnių regioninio parko Antkantų telmologinio draustinio ribomis	Natūralūs eutrofiniai ežerai su plūdžių arba aštrių bendrijomis Melvenynai Degradavusios aukštapelkės Nekalkingi šaltiniai ir šaltiniuotos pelkės Šarmingos žemapelkės Pelkėti lapuočių miškai Pelkiniai miškai
2.	Minijos upė	2197	Klaipėdos r., Kretingos r., Plungės r., Šilutės r., Telšių r. Patenka į Minijos ichtiologinį draustinį (dalis draustinio).	Baltijos lašiša Kartuolė Kirtiklis Paprastasis kūjagalvis Ūdra
3.	Paršežerio–Lūksto pelkių kompleksas	2876	Šilalės raj., Telšių raj. Patenka į Varnių regioninį parką (apima Debesnų telmologinį ir Lūksto hidrografinį draustinį bei dalį Vembūtų kraštovaizdžio, Sietuvos kraštovaizdžio, Varnių urbanistinio draustinių ir dalį regioninio parko ekologinės apsaugos zonos).	Rūšių turtingi briedgaurnai Melvenynai Eutrofiniai aukštieji žolynai Tarpinės pelkės ir liūnai Šarmingos žemapelkės Dvijuoštės nendriadusės Dvilapis purvuolis Žvilgančioji riestūnė
4.	Saloto ežeras ir jo apyežerės	309	Telšių raj. Patenka į Varnių regioninį parką (dalis Minijos ištakų hidrografinio draustinio).	Mažai mineralizuoti ežerai su būdmainių augalų bendrijomis
5.	Sydeklio pelkė	152	Telšių raj. Ribos sutampa su Varnių regioninio parko Sydeklio telmologinio draustinio ribomis	Natūralūs eutrofiniai ežerai su plūdžių arba aštrių bendrijomis Rūšių turtingi briedgaurnai Aliuvinės pievos Šienaujamos mezofitų pievos Aktyvios aukštapelkės Degradavusios aukštapelkės Tarpinės pelkės ir liūnai Pelkiniai miškai
6.	Sprūdės pievos	21	Kelmės raj., Telšių raj. Patenka į Varnių regioninį parką (dalis Pavandenės kraštovaizdžio draustinio).	Stepinės pievos

2.2 lentelės tęsinys

1	2	3	4	5
7.	Šatrijos pievos	28	Telšių raj. Patenka į Varnių regioninį parką (dalis Šatrijos kraštovaizdžio draustinio).	Stepinės pievos
8.	Moteraičio pievos	17	Telšių raj. Patenka į Varnių regioninį parką (dalis Pavandenės kraštovaizdžio draustinio).	Stepinės pievos
9.	Germanto ežeras	157	Telšių raj. Patenka į Germanto kraštovaizdžio draustinį (dalis draustinio).	Ežerai su menturdumblių bendrijomis
10.	Gelžio ežeras	23	Telšių raj. Preliminarios ribos nustatomos pagal pridėmą planą (155 priedas) Patvirtinta LR aplinkos ministro 2005 m. birželio 15 d. įsakymu Nr. D1-302 (Lietuvos Respublikos aplinkos ministro 2006 m. lapkričio 6 d. įsakymo Nr. D1-518 redakcija)	

2.3. lentelė. Paukščių apsaugai svarbios teritorijos Telšių raj., kurios gali būti reikšmingai paveiktos BP sprendinių

Eil. Nr.	Paukščių apsaugai svarbi teritorija	Savivaldybė	Vertybės dėl kurių atrinkta vietovė
1.	Plinkšių miško biosferos poligonas Plinkšių miškas	Mažeikių raj., Telšių raj.	vapsvaėdžiai (<i>Pernis apivorus</i>), pilkosios meletos (<i>Picus canus</i>)
2.	Varnių regioninio parko dalis Biržulio–Stervo pelkių kompleksas	Telšių raj.	didieji baubliai (<i>Botaurus stellaris</i>), pievinės lingės (<i>Circus pygargus</i>), švygždos (<i>Porzana porzana</i>), plovinės vištelės (<i>Porzana parva</i>), juodosios žuvėdros (<i>Chlidonias niger</i>), mėlyngurklės (<i>Luscinia svecica</i>)

Kaip vertingo kraštovaizdžio teritorijas Telšių rajone reikia paminėti Žemaičių aukštumų vandenskyrinio kalvyno centrinę dalį, su stambiais stačiais ir apystačiais kalvotais, stambiai daubuotais, pelkingais, ežeringais vietovaizdžiais, Virvytės, Minijos aukštupio ir jų pagrindinių intakų slėnius.

Vienas iš pagrindinių kraštovaizdžio požymių, apsprendžiantis jo ekologinį stabilumą – žemėnaudos teritorinė struktūra. Tarybiniais metais ji stipriai kito. Susiformavo agrarinės plynės, intensyvėjo teritorijų užstatymo – urbanizacijos procesai. Intensyvi (chemizuota), netausojanti ūkinė veikla tarybiniais metais išryškino geoekologinės krizės požymius, kuri Telšių rajono teritorijoje pirmiausia pradėjo reikštis kalvotame ir intensyviai agrariškai įsavintame Žemaičių aukštumų ruože (centrinėje ir pietrytinėje rajono dalyje) dėl dirvožemių nuarimo, vandens ir vėjo erozijos. Kraštovaizdžio įsisavinimo pobūdis ir intensyvumas didele dalimi priklausė nuo konkrečiam žemėvaizdžiui būdingų litologinio pamato savybių, jų nulemtu dirvožemio derlingumo.

Pagrindinė gamtinio kraštovaizdžio, kaip teritorinės sistemos stabilumo garantija yra pilnaverčio gamtinio karkaso - kompensacinės ekologinės sistemos su atitinkama reglamentų sistema formavimas. Tam, kad būtų garantuota gamtinių ir kultūros paveldo kompleksų bei objektų apsauga, kraštovaizdžio ekologinę pusiausvyrą, biologinės įvairovės ir genetinio fondo išsaugojimas, gamtos išteklių atkūrimas, sudarytos palankios sąlygos pažintinei rekreacijai, moksliniams tyrimams bei aplinkos būklės stebėjimams, propaguojama gamtos ir kultūros paveldo apsauga, vertingiausiose kraštovaizdžio teritorijose buvo įsteigtos saugomos teritorijos.

Šias bei kitas ekologiškai svarbias teritorijas, užtikrinančias kraštovaizdžio ekologinę pusiausvyrą, į krašto tvarkymą subalansuojančią bendrą sistemą jungia gamtinis karkasas, kuris padengia 68% rajono teritorijos.

Telšių rajono teritorijoje bendrojo plano koncepcijos sprendinių poveikiui jautrios teritorijos (t.y. saugomos teritorijos) sudaro 21,20%.

Šių teritorijų kraštovaizdžio apsaugos, naudojimo ir tvarkymo reikalavimai nustatomi saugomų teritorijų tvarkymo planuose (planavimo schemose), kurie yra svarbiausi saugomų teritorijų apsaugą ir tvarkymą reglamentuojantys dokumentai - galimų negatyvių procesų ribojimo garantas. Be patvirtintos kraštovaizdžio tvarkymo strategijos esančiuose regioniniuose parkuose (priklauso bendrojo plano sprendinių poveikiui jautrioms teritorijoms) yra daug sudėtingiau užtikrinti reikiamą vertybių apsaugą.

Aplinkos būklę Telšių rajono saugomose teritorijose, kurios yra jautrios bendrojo plano sprendiniams, labiausiai įtakoja šie procesai:

- 1) žemės privatizavimas;
- 2) rekreacinės ir infrastruktūros kūrimasis;
- 3) miško naudojimo intensyvėjimas;
- 4) administracinės tvarkos ir atsakomybės silpnėjimas;
- 5) informacijos nepakankamumas;
- 6) ekologinio sąmoningumo nebuvimas.

Pastarieji procesai sudaro grėsmę kompleksinės ir specializuotos apsaugos teritorijų vertybėms, tačiau saugomose teritorijoje kurioms parengti tvarkymo planai, daugumos paminėtų procesų grėsmė žymiai sumažėja. Kylant ekonominiam agresyvumui aplinkosaugos pažeidimų arba aktyvių ketinimų tai padaryti daugėja net ir rezervacinėse regioninių parkų dalyse. Vis tik palyginus su kitais rajonais, bendrą aplinkos būklę Telšių rajono saugomose teritorijose galima būtų vertinti kaip santykinai patenkinamą.

Telšių rajono biologinę įvairovę ir floros bei faunos savitumus lemia:

- unikalus Žemaičių aukštumos ir į ją įsiterpiančių ledyninių limnoglacialinių dubumų - lygumų derinys,
- didelėse dubumose išlikę užpelkėję ežerai,
- reti, bet gilūs upių slėniai, tarnaujantys kaip migracijos koridoriais,
- specifinis klimatas ir hidrologinis režimas,
- savita ūkinės veiklos raida (vidutinio intensyvumo žemės ir miškų ūkis; žemėnaudos savitumai ir žemės reformų specifika).

2.4. Su bendruoju planu susijusios aplinkos apsaugos problemos

Remiantis Telšių rajono išteklių naudojimo prioritetais ir su tuo susijusiomis problemomis ir kylančiais konfliktais, išskiriami probleminiai arealai, kurie skaidomi į dvi grupes: kraštotvarkinius ir agrarinius.

2.4.1. Kraštotvarkiniai probleminiai arealai

Kraštotvarkiniams probleminiams arealams yra būdinga trijų tipų problemų pobūdis (2.2 lentelė):

1. **Kokybinės (funkcinės) problemos** – neigiamų tendencijų įvairiais teritorijos raidos aspektais įsigalėjimas.
2. **Juridinės (metafunkcinės) problemos** – neatitikimas tarp esamo ir pageidautino optimalaus vietovės teisinio statuso.
3. **Konkurencinės (interfunkcinės) problemos** – konkurencija tarp funkcijų naudojant apibrėžtas teritorijas.

Atskiroms probleminėms Telšių rajono teritorijoms yra būdingos skirtingo pobūdžio su teritorijų naudojimu bei aplinkosauga susijusios problemos, o taip pat skirtingas jų kiekis bei vidinė struktūra. Remiantis problemų svarbumo laipsniu bei nevienodu jų pobūdžiu, Telšių rajone yra išskiriami 3 kraštotvarkiniai probleminiai arealai:

1. **Germanto** – perspektyvinio Germanto regioninio parko steigimo reglamento nevykdymo problema (vidutinio aktualumo juridinė (metafunkcinė) problema).
2. **Varnių** – Varnių regioninio parko gamtosauginio ir naudojimo režimo nesilaikymo problema (mažo aktualumo kokybinės (funkcinės) problemos).
3. **Virvytės** – Virvytės vandens kelio rekreacinio įsisavinimo koncepcijos nebuvimo problema (vidutinio aktualumo kokybinės juridinė (metafunkcinė) problema).

2.4.1. Agrariniai probleminiai arealai

Didžiąją dalį Telšių rajono teritorijos apima vidutiniškai ir stipriai ūkiškai įsavinta Žemaičių aukštumos centrinės dalies paviršius sąlygoja visą eilę aplinkosauginių problemų, kurias apjungia atitinkamo sudėtingumo probleminiai arealai. Ypač svarbų vaidmenį agrarinei žemėnaudai vaidina reljefas bei teritorijos miškingumas ir kiti elementai, kurie sąlygoja teritorijos ūkinio (agrarinio) įsisavinimo laipsnį, o pastarasis ekologinių problemų aktualumą (dirvožemių eroduotumo laipsnį). Atsižvelgiant į tai Telšių rajone yra išskiriami dviejų kategorijų agrariniai probleminiai arealai:

I – Sudėtingų agrarinių problemų arealas apima į Telšių rajono teritoriją patenkančių Vidurio žemaičių aukštumų intensyviai agrariškai įsavintą dalis pietrytinėje (Upynos – Luokės – Vieksnalių -Pavandenės plote) ir centrinėje rajono dalyje (Eigirdžių – Vembūtų – Dūseikių plote), kuriems būdingas stambus kalvotumas. Dėl gerų paviršiaus drenavimo sąlygų ir gana derlingų dirvožemių, teritorijos paviršius yra labai vidutiniškai ir stipriai agrariniu požiūriu įsavintas, dėl tos priežasties šios teritorijos miškingumas yra žemas ir gana didelis paviršiaus eroduotumas.

II – Vidutinio sudėtingumo agrarinių problemų arealas. Šiam arealui priskiriama šiaurinė (Nevarėnų – Vitkaičių – Nerimdaičių plotas) ir šiaurės rytinė (Tryškių – Ubiškės – Kaunatavos plotas) rajono teritorijos dalis, kuri patenka į mažesnio kalvotumo Rytų žemaičių plynaukštės zona. Dėl vyraujančio stambaus lėkštai ir apystačiai kalvoto paviršiaus, gerų jo drenavimo sąlygų ir vidutinio derlingumo dirvožemių yra vidutiniškai ir stipriai agrariškai įsavintas, Tai lemia nedidelį teritorijos miškingumą ir gana žemą paviršiaus eroduotumo laipsnį.

Agrarinių probleminių arealų susiformavimą lemia juos generuojantys veiksniai:

1. Dirvožemio erozija.

Telšių rajono teritorijoje dirvožemių erozija, dėl stipriai išreikšto kalvotumo pasireiškia gana stipriai. Erozijos pažeisti dirvožemiai sudaro iki 23,1% Vidurio žemaičių aukštumose esančių dirbamų žemių ploto. Esama situacija yra nulemta daugelio sąlygų. Dauguma plotų, kur vystomas vidutinio intensyvumo ir intensyvus žemės ūkis, vyrauja stambiai apystačiai ir stačiai kalvoti paviršiai, todėl jie ir formuoja agrariniu požiūriu problemiškus rajono teritorijos arealus.

Teritorijos dalys, kuriose vyrauja smėliai (rajono šiaurės vakarinė dalis), yra apaugusi mišku, todėl dirvožemio erozija nepasireiškia. Mažiau eroduotų dirvožemių (6,1 %) yra rajono teritorijos šiaurės rytinėje dalyje – Rytų žemaičių plynaukštės zonoje. Pagrindinė santykinai didelio eroduotumo laipsnio priežastis intensyvus agrarinis įsavinimas, o taip pat kaip to pasekmė mažas atskirų teritorijos dalių miškingumas.

2. Miškų trūkumas.

Telšių rajono miškingumas yra didesnis nei Lietuvos vidurkis – 29,92%, tačiau miškų pasiskirstymas teritorijoje palyginus tolygus. Miškų trūkumas yra jaučiamas intensyviai agrariškai įsavintose Vidurio žemaičių aukštumos dalyse. Miškų trūkumas sąlygoja tokius nepageidautinus reiškinius kaip dirvožemio erozija.

2.5. Europos bendrijos ir nacionaliniu lygmeniu nustatyti aplinkos apsaugos tikslai

Ruošiamo Telšių rajono bendrojo plano koncepcijoje nustatytų teritorijos vystymo ir naudojimo funkcinių prioritetų vertinimo ataskaitos tikslai glaudžiai siejasi su aukštesnio lygmens (nacionalinio, Europos bendrijos bei tarptautinio) aplinkosauginiais tikslais ir jiems neprieštarauja.

1. Tikslai, numatyti Lietuvos Respublikos ratifikuotame Jungtinių Tautų bendrosios klimato kaitos konvencijos Kioto protokole (1997 12 11):
 - skatinti tvarią plėtrą ir laikytis kiekiais numatytų įsipareigojimų riboti ir mažinti išmetamus teršalus (2.1 str.).
2. Tikslai, numatyti Lietuvos Respublikos ratifikuotoje Pasaulio kultūros ir gamtos paveldo globos konvencijoje (Žin., 1997, Nr. 19-411):
 - priimti generalinę politiką, kuri siektų kultūros ir gamtos paveldui suteikti tinkamą vaidmenį bendruomenės gyvenime ir to paveldo globą integruoti į bendras planavimo programas (5a str.);
 - vystyti mokslinius ir techninius tyrimus ir tyrinėjimus ir paruošti veiksmingas priemones, kurios įgalintų valstybę neutralizuoti grėsmę, iškilusią kultūros ir gamtos paveldui (5c str.);
 - imtis tinkamų įstatyminių, mokslinių, techninių, administracinių ir finansinių priemonių, būtinų šio paveldo identifikavimui, globai, išsaugojimui (konservavimui), prezentavimui bei reabilitavimui (5d str.).
3. Tikslai, numatyti Lietuvos Respublikos ratifikuotoje Europos kraštovaizdžio konvencijoje (Žin., 2002, Nr. 104-4621):

- skatinti kraštovaizdžio apsaugą, tvarkymą bei planavimą ir organizuoti Europos bendradarbiavimą kraštovaizdžio klausimais (3 str.);
 - įteisinti kraštovaizdį kaip svarbią žmones supančios aplinkos sudedamąją dalį, jų bendro kultūros ir gamtos paveldo apraišką bei jų savasties pagrindą (5a str.);
 - integruoti kraštovaizdį kaip reiškinį į savo teritorijų ir miestų planavimo politiką bei savo kultūros, aplinkos, žemės ūkio, socialinę ir ekonominę politiką, taip pat į kiekvieną kitą politikos sritį, galinčią turėti poveikio kraštovaizdžiui (5d str.);
 - nustatytus kraštovaizdžius įvertinti atsižvelgiant į suinteresuotų dalyvių ir atitinkamos gyventojų grupės jiems priskiriamą ypatingą vertę (6Cb str.).
4. Tikslai, numatyti Lietuvos Respublikos ratifikuotoje ES tarybos direktyvoje dėl natūralių buveinių ir laukinės faunos bei floros apsaugos (92/43EEB, 1992 05 21):
- skatinti biologinės įvairovės palaikymą, atsižvelgiant į ekonominius, socialinius, kultūrinius ir regioninius reikalavimus.
5. Tikslai, numatyti Lietuvos Respublikos teritorijos bendrajame plane (Nr. IXP-1794, 2001 07 22):
- Generalinis bendrojo plano principas yra šalies teritorijos subalansuotos raidos užtikrinimas, sudarant šias strategines visuomenės ir ūkio vystymosi prielaidas (4.1 str.):
 - kuo geriau panaudoti turimą šalies teritorijos potencialą,
 - nedaryti žalos šalies teritorijos gamtinei bei kultūrinei aplinkai,
 - nepažeisti dabartinės ir būsimų kartų teritorinių interesų,
 - koordinuoti teritorijos naudojimą ir apsaugą šalies lygiu (kartu atsižvelgiant į visos Europos pastangas),
 - išsaugoti bei stiprinti šalies teritorijos savitumą.
 - Generalinio strateginio principo realizavimui būtinos šios strateginės šalies raidos kryptys (4.2 str.):
 - šalies ekonominio augimo skatinimas ūkinę veiklą diferencijuojant pagal teritorinio potencialo ypatumus, taikant funkcinę konversiją bei ekologiškas technologijas (4.2.2 str.),
 - aplinkos kokybės užtikrinimas optimizuojant gamtonaudą, plėtojant aplinkosaugą bei išsaugant ir didinant kraštovaizdžio savitumą (4.2.3 str.).
 - Numatytoms šalies raidos strateginėms kryptims realizuoti numatoma konkretizuotų bendrųjų strateginių teritorijos raidos tikslų sistema (4.3 str.):
 - Ekologinėje plotmėje (4.3.3.):

- išlaikyti ir stiprinti turimą aplinkos sveikumo bei kraštovaizdžio ir biologinės įvairovės apsaugos, gamtinio karkaso palaikymo sistemą,
 - šalies ir regionų savitumus formuojančioms gamtinėms ir kultūrinėms aplinkos vertybėms garantuoti efektyvią apsaugą ir racionalų naudojimą,
 - užtikrinti tik ekologiškai pagrįstų kraštovarkos programų realizavimą.
- Kiti teritorijos raidos tikslai būtų optimizuoti urbanistinę sistemą, kraštovaizdžio ir biologinės įvairovės apsaugą, kultūros paveldo, gamybos bei rekreacinių teritorijų naudojimą ir socialinės–kultūrinės bei techninės infrastruktūros teritorinę plėtrą. Iš jų savo erdvine orientacija išskirtini šie sektoriniai tikslai (4.4 str.):
- kraštovaizdžio apsauga (4.4.2 str.):
 - gamtinio karkaso teritorijų ekologinio visavertiškumo užtikrinimas bei kraštovaizdžio įvairovės ir vertybių išsaugojimas,
 - biologinės įvairovės išsaugojimo bei biotos išteklių racionalaus naudojimo užtikrinimas,
 - gamtinės rekreacinės aplinkos racionalaus naudojimo ir apsaugos užtikrinimas,
 - litosferos ir hidrosferos išteklių naudojimo bei apsaugos optimizavimas,
 - gamtinės aplinkos sveikumo (kokybės) užtikrinimas,
 - kraštovaizdžio kultūrinių vertybių išsaugojimas.
 - Transporto ir ryšių komplekso raida (4.4.5 str.):
 - subalansuoti šalies transporto sistemos plėtrą maksimaliai panaudojant turimą įvairių transporto rūšių infrastruktūrą, mažinant transporto poveikį aplinkai (4.4.5.3 str.).
6. Tikslai numatyti Lietuvos Respublikos saugomų teritorijų įstatyme (Nr. I-301, 1993 11 09):
- Saugomos teritorijos steigiamos siekiant išsaugoti gamtos ir kultūros paveldo teritorinius kompleksus ir objektus (vertybes), kraštovaizdžio ir biologinę įvairovę, užtikrinti kraštovaizdžio ekologinę pusiausvyrą, gamtos išteklių subalansuotą naudojimą ir atkūrimą, sudaryti sąlygas pažintiniam turizmui, moksliniams tyrimams ir aplinkos būklės stebėjimams, propaguoti gamtos ir kultūros paveldo teritorinius kompleksus ir objektus (vertybes) (3 str.).
7. Tikslai numatyti Lietuvos Respublikos teritorijų planavimo įstatyme (Nr. I-1120, 1995 12 12):

- išlaikyti valstybės teritorijos socialinio, ekonominio ir ekologinio vystymo pusiausvyrą (3.1.1 str.);
 - formuoti sveiką ir harmoningą gyvenamąją, darbo ir poilsio aplinką stengiantis sukurti geresnes ir visoje valstybės teritorijoje visavertes gyvenimo sąlygas (3.1.2 str.);
 - saugoti, racionaliai naudoti ir atkurti gamtos išteklius, gamtos ir kultūros paveldo vertybes, tarp jų ir rekreacijos išteklius (3.1.4 str.);
 - formuoti gamtinį karkasą, sudaryti prielaidas kraštovaizdžio ekologiškai pusiausvyrai palaikyti arba jai atkurti (3.1.5 str.).
8. Tikslai numatomi Valstybinės aplinkos monitoringo 2005 – 2010 metų programoje (Nr. 130, 2005 02 07):
- atsižvelgiant į esamus tarptautinius įsipareigojimus ir nacionalinius poreikius, sudaryti sąlygas aprūpinti atsakingas valstybės ir tarptautines institucijas, visuomenę patikima informacija apie gamtinės aplinkos būklę ir antropogeninio poveikio sąlygotus gamtinės aplinkos būklės pokyčius (III sk. 7str.);
 - aplinkosauginiai tikslai ir uždaviniai detalizuojami 8 programos straipsnyje: aplinkos oro būklės (8.1 str.), vandens būklės (8.2 str.), dirvožemio būklės (8.3 str.), gyvosios gamtos būklės (8.4 str.), ekosistemų būklės (8.5 str.), kraštovaizdžio būklės (8.6 str.).

Rengiama bendrojo plano koncepcija bei pats planas yra tiesiogiai susiję su aukščiau išvardintais teisiniais dokumentais. Juose keliami tikslai bei deklaruojami teritorijos naudojimo funkciniai prioritetai remiasi šiais dokumentais ir jiems neprieštarauja.

2.6. Galimos reikšmingos pasekmės aplinkai

Bendrojo plano sprendinių, susijusių su kraštovaizdžio, biologinės įvairovės ir gamtinės aplinkos apsauga ilgalaikių teigiamų pasekmių įvertinimas:

1. Teritorijos vystymo darnai - sprendiniai leis:
 - pagerinti gyvenamosios aplinkos sveikumą;
 - suderinti bioproductinio naudojimo intensyvumą ir pobūdį su atskirų teritorijų gamtinėmis sąlygomis;
 - padidinti mišku apaugusių žemių plotus.
2. Ekonominei aplinkai – sprendiniai leis:
 - intensyvaus bioproductinio naudojimo intensyvumo ir pobūdžio derinimas prie teritorijos gamtinių sąlygų sumažinti produkcijos gamybos kaštus;

- saugomų teritorijų tinklo plėtra ir gamtiniam karkasui priskiriamų teritorijų vystymas sudarys palankias sąlygas kaimo turizmo ir kitų alternatyvių verslų plėtrai.
3. Socialinei aplinkai:
- sudarys palankias sąlygas optimaliai išnaudoti rekreacinį rajono teritorijos potencialą ir tuo maksimaliai (pagal esamus rekreacinius išteklius) patenkinti visuomenės poreikius, tuo pačiu įtakojant visuomenės sveikatą;
 - gamtinio karkaso teritorijų vystymas sudarys geresnes sąlygas kaimo turizmo vystymui, kas tiesiogiai ir netiesiogiai turės teigiamą poveikį visuomenės sveikatai.
4. Gamtinei aplinkai ir kraštovaizdžiui Bendrojo plano sprendiniai turės šias netiesiogines pasekmes:
- konservacinio prioriteto teritorijų tinklo vystymas išsaugos ir didins bioįvairovę tiek kiek tai yra įmanoma prie esamų biogeografinių sąlygų;
 - gamtinio karkaso palaikymas ir vystymas turės tiesioginį, žymų ir teigiamą poveikį biologinės įvairovės stabilumui ir gausėjimui, nes yra susijusi su geokologinėmis takoskyromis bei migraciniais koridoriais, kurie glaudžiai siejasi su santykinai natūraliomis – miškingomis teritorijomis;
 - laikantis žemės naudojimo funkcinių prioritetų, pagal kuriuos bioprodukcinio naudojimo intensyvinimas numatomas aplenkiant didžiausio problemiško kalvynus, todėl didinant bioprodukcinio naudojimo intensyvumą dirvožemio erozija neturėtų žymiai didėti, vandens užterštumas biogeniniais elementais turi mažėjimo tendenciją;
 - rezervatinėse teritorijose konservacinės apsaugos įtaka dirvožemiams yra neutrali, nes čia yra visiškai uždrausta žmogaus ūkinė veikla, dirvožemis bei hidrosistemos yra paliktos natūraliam vystymuisi. Tuo tarpu kitose saugomose teritorijose (draustiniuose, valstybiniuose parkuose) konservacinio prioriteto laikymasis taikant ekologiško ūkininkavimo priemones daro teigiamą ilgalaikį poveikį: mažina dirvožemio eroziją, bei vandens užterštumą biogeniniais ir kitais cheminiais elementais;
 - gamtinio karkaso teritorijų vystymas siejamas su miškingomis teritorijomis, tai leis žymiai sumažinti dirvožemio taršą bei eroziją, tuo pačiu išsaugant bei gerinant vandens bei oro kokybę;
 - konservacinės apsaugos vystymas siejamas su saugomų teritorijų tinklo plėtra, bei gamtinio karkaso teritorijų vystymu, ypač glaudžiai tai siejasi su miškingomis

teritorijomis. Miškingų teritorijų gausėjimas daro tiesioginę teigiamą įtaką oro kokybei.

Suvestinis galimų reikšmingų pasekmių aplinkai vertinimas pateikiamas priede.

2.7. Priemonės reikšmingoms pasekmėms aplinkai išvengti, sumažinti ar kompensuoti

Siekiant išvengti galimų neigiamų pasekmių aplinkai, reikalinga:

1. Teritorinę veiklą vystyti remiantis bendrojo plano koncepcijoje įvardintais teritorijos naudojimo funkciniais prioritetais.
2. Konkretizuojant Telšių rajono teritorijos bendrojo plano sprendinius vadovautis aprobuota koncepcija ir nekeisti joje numatytų teritorijos naudojimo funkcinų prioritetų.
3. Rengiant teritorijos specialiuosius ir detaliuosius planus vadovautis bendrojo plano koncepcijos, tiesiogiai ir netiesiogiai su aplinkos kokybe bei jos apsauga susijusiais, sprendiniais.
4. Rengti saugomų teritorijų specialiuosius planus bei eliminuoti neigiamai aplinkos apsaugą įtakojančius juridinius precedentus.
5. Skatinti ekologinį švietimą ir didinti rajono gyventojų ekologinį sąmoningumą. Supažindinti institucijas ir suinteresuotą visuomenę su bendrojo plano sprendiniais.

2.8. Pasirinktų alternatyvų aprašymas

Parengtai Telšių rajono bendrojo plano koncepcijai, nuosekliai plėtojančiai Lietuvos Respublikos teritorijos bendrojo plano nuostatas, bei joje pateikiamiems teritorijos naudojimo funkciniais prioritetams alternatyvų nėra, kadangi koncepcija remiasi darnaus vystymosi principais ir joje yra pateikiamas optimalus Telšių rajono teritorijos erdvinės struktūros, funkcinio naudojimo bei aplinkos apsaugos modelis. Telšių rajono generalinio plano koncepcija rengta atsižvelgiant į teritorijos gamtinį, techninį socialinį bei geopolitinį potencialą. Bet kuri iš kitų alternatyva, iškelianti prioritetus nesuderinamus su subalansuotos plėtros principais bei prieštaraujanti Lietuvos Respublikos teritorijos bendrajam planui bei jo sprendimams yra nesvarstyta.

2.9. Vertinimo problemos

Bendrojo plano sprendinių poveikio aplinkai vertinimas atliktas remiantis Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarimu dėl planų ir programų strateginio pasekmių aplinkai vertinimo tvarkos aprašo (Nr. 967, 2004m.) bei strateginiu pasekmių aplinkai vertinimo apimties

nustatymo dokumentu (Komplekso Nr. U-0596, 2006m.), taip pat vadovaujantis nacionaliniais ir Lietuvos ratifikuotais aplinkos, biologinės įvairovės apsaugos ir kraštovaizdžio išsaugojimo teisės aktais, Lietuvos teritorijos bendruoju planu. Remiantis Aplinkos apsaugos agentūros ir regioninio aplinkos apsaugos departamento aplinkos monitoringo duomenimis, vertinimo sunkumai yra susiję su retai atnaujinamais aplinkos oro ir vandens kokybės tyrimų duomenimis. Retas oro ir vandens kokybės monitoringo tinklas. Nepatikima taršos objektų ir teršalų emisijų apskaita.

2.10. Numatytų taikyti stebėsenos (monitoringo) priemonių aprašymas

Teritorijos, kurios gali būti reikšmingai paveiktos įgyvendinus ar neįgyvendinus bendrojo plano koncepcijos sprendinių, turi būti stebimos remiantis Valstybine aplinkos monitoringo 2005 – 2010 metų programa (2005m. vasario 7d. Nr. 130). Poreikis vykdyti monitoringą ir tuo atveju, jei jis vykdomas – apimtis turi būti numatyta atitinkamuose dokumentuose.

Koncepcijos sprendinių įgyvendinimo monitoringą turėtų vykdyti Telšių apskrities viršinininko administracijos regioninės plėtros departamentas.

2.11. Santrauka

Rengiamo Telšių rajono teritorijos bendrojo plano strateginis pasekmių aplinkai vertinimas (SPAV) atliekamas teritorijos vystymo koncepcijos rengimo stadijoje. Šio vertinimo tikslas yra, remiantis strateginio pasekmių aplinkai vertinimo apimties nustatymo dokumentu, įvertinti jame įvardintose teritorijose galimas reikšmingas teigiamas bei neigiamas pasekmes, kurios gali įvykti įgyvendinus apskrities teritorijos bendrojo plano koncepcijos sprendinius.

Telšių rajono bendrojo plano koncepcijoje nustatyta bendrųjų ir specialiųjų teritorijos vystymo tikslų sistema numatanti nuosekliai įgyvendinti Lietuvos Respublikos teritorijos bendrajame plane įtvirtintus darnaus vystymo principus, užtikrinančius sveiką aplinką bei reglamentuojančius tinkamą gamtinių bei socialinių išteklių naudojimą.

Telšių rajono aplinkos kokybę apsprendžia oro, vandens ir dirvožemio kokybės pokyčiai. Jų kokybės pokyčiai neigiamai arba teigiamai įtakoja natūralaus kraštovaizdžio, tame tarpe ir biotos struktūros bei populiacijų pokyčius.

Telšių, kaip ir daugelyje kitų rajonų teritorijose nėra stambių taršos objektų, todėl pramonės sąlygota dirvožemio tarša nėra aktuali. Telšių rajono teritorijoje aktuali klausimu yra atskirų agrarinių požiūrių stipriai įsavintų teritorijų generuojama dirvožemio erozijos ir mažo jų

miškingumo problema. Daugiausiai tokių žemių rajono centrinėje, šiaurinėje ir pietrytinėje dalyse.

Telšių rajono savivaldybės bendrojo plano sprendiniams jautrių teritorijų grupei tikslinga priskirti kompleksinės apsaugos Varnių regioninį parką, Plikšių miško biosferos poligoną, rajono teritorijoje esančius valstybinius draustinius, bei kitas saugomas teritorijas (tame tarpe ir „NATURA 2000“ teritorijas), o taip pat jų sudėtyje ir atskirai esančius gamtos paveldo objektus.

Telšių rajono teritorijoje bendrojo plano koncepcijos sprendinių poveikiui jautrios teritorijos sudaro 21,20%.

Atskiroms probleminėms Telšių rajono teritorijoms yra būdingos skirtingo pobūdžio su teritorijų naudojimu bei aplinkosauga susijusios problemos. Remiantis problemų aktualumo laipsniu bei nevienodu jų pobūdžiu, rajono teritorijoje yra išskirta 3 kraštovarkiniai probleminiai arealai (Germano, Varnių, Virvytės).

Nesilaikant Telšių rajono teritorijos bendrojo plano koncepcijoje numatytų teritorijos naudojimo funkcinių prioritetų, teritorijos (ypač saugomos teritorijos), kurioms yra vertinamas reikšmingas sprendinių poveikis, patirs neišvengiamą neigiamą technogeninės aplinkos ir nereguliuojamos žmogaus veiklos poveikį, kurio trukmė ir mastas yra sunkiai prognozuojami.

Rajono bendrojo plano koncepcijos funkcinių prioritetų įgyvendinimas turės reikšmingą teigiamą poveikį apskrities gamtinio ir kultūrinio kraštovaizdžio visų komponentų stabilumui ir kokybei.

Siekiant išvengti galimų neigiamų pasekmių aplinkai, reikalinga teritorinę veiklą vystyti remiantis Generalinio plano koncepcijoje įvardintais teritorijos naudojimo funkciniais prioritetais.

Parengtai Telšių rajono bendrojo plano koncepcijai, nuosekliai plėtojančiai Lietuvos Respublikos teritorijos bendrojo plano nuostatas, alternatyvų nėra, kadangi koncepcija remiasi darnaus vystimosi principais ir joje yra pateikiamas optimalus rajono teritorijos erdvinės struktūros, funkcinio naudojimo bei aplinkos apsaugos modelis.

3. RAJONO ŽEMĖS NAUDOJIMAS

3.1. Planavimo tikslai

Bendrajame plane žemės naudojimo klausimai sprendžiami numatant teritorijos vystymo ir žemės naudojimo pokyčius 20 metų laikotarpiui. Bendrojo plano sprendiniai siejami su Valstybine aplinkos apsaugos strategija (1996 m.), Žemės ūkio ir kaimo plėtros strategija (2000 m.), Valstybės ilgalaikės raidos strategija (2002 m.), Lietuvos Respublikos teritorijos bendrojo plano sprendiniais (2002 m.), Nacionaline darnaus vystymosi strategija (2003 m.).

Bendrojo plano pagrindiniai tikslai – suplanuoti savivaldybės teritorijos tvarkymą ilgalaikiai perspektyvai, nustatyti žemės naudojimo prioritetus ir ūkinės veiklos kryptis, užtikrinant šias sąlygas:

- 1) subalansuotą ūkio plėtrą, panaudojant rajono teritoriją pagal poreikius žemės ūkio, miškų ūkio ir kitai veiklai;
- 2) derlingų žemių išsaugojimą žemės ūkio veiklai;
- 3) efektyvesnę žemės ūkio paskirties žemės naudojimą, atsižvelgiant į jos dirvožemių savybes ir žemės ūkio produkcijos poreikį;
- 4) miškingumo padidinimą, pirmiausia svarbiausiose gamtinio karkaso zonose;
- 5) išsaugoti kraštovaizdžio įvairovę ir rekreacinius išteklius;
- 6) didinti agrarinių teritorijų ekologinį stabilumą, plėtoti ekologinės ir tausojamosios žemdirbystės sistemas;
- 7) optimizuoti žemės naudmenų struktūrą atsižvelgiant į atskirų teritorijų gamtinius-geografinius ypatumus ir gamtos išteklių apsaugos reikalavimus.

3.2. Esamos būklės analizė

Telšių rajono žemės naudojimo rodikliai pateikti 3.1 lentelėje

3.1 lentelė. Telšių rajono esamos žemės naudojimo būklės rodikliai lyginant su Lietuvos Respublikos vidutiniais rodikliais 2005 m. sausio 1 d. :

Rodikliai	Telšių raj. sav.	Lietuvos Respublika
I. Žemės naudmenų sudėtis, proc.		
žemės ūkio naudmenos	52,9	53,2
miškai	29,9	32,2
vandens telkiniai	3,7	4,0
medžių ir krūmų želdiniai, pelkės	4,2	3,0
užstatytos teritorijos keliai	4,1	4,8
kita žemė	5,2	2,8
Iš viso:	100,0	100,0
II. Žemės ūkio paskirties žemės naudojimo intensyvumas:		
1) nedeklaruotos žemės ūkio naudmenos: tūkst.ha	12,0	739,2
proc. nuo visų ž.ū. naudmenų	16,7	22,0
2) pievos, ganyklos ir daugiametės žolės: tūkst. ha	40,7	1173,6
proc. nuo visų deklaruotų ž.ū.naudmenų	68,1	44,7

3.2.1. Išvados

1. Telšių rajono savivaldybės teritorija žemės ūkiui įsavinta mažiau nes vidutiniškai šalyje, o žemė naudojama ekstensyviau. Tai daugiausia priklauso nuo dirvožemių ir nuo žemės ūkinės vertės: vidutinis žemės ūkio naudmenų našumo balas Telšių rajone – 36,0, Lietuvoje – 42,3.

2. Žemės ūkio veiklai nepanaudotos (nedeklaruotos) žemės ūkio naudmenos dėl gamtinių procesų palaipsniui apauga krūmais ir menkaverčiu mišku, supelkėja. Šių plotų išsaugojimas ir grąžinimas žemės ūkio veiklai tikslingas bendrajame plane numatytose intensyviai žemės ūkio veiklai naudotinos teritorijose. Neįgyvendinus bendrojo plano sprendinių, žemės ūkio naudmenų plotų praradimo nuostolius galima išreikšti išlaidų melioracijos ir kultūrtechnikos darbams, verte (apie 5 tūkst. Lt/ha) arba negautos žemės ūkio produkcijos verte (apie 1,7 tūkst. Lt/ha per metus).

3.3. Teritorijos, kurios gali būti reikšmingai paveiktos

Telšių rajone saugomose teritorijose, taip pat ekologinės apsaugos zonose žemės naudojimas reglamentuojamas specialiosiomis žemės ir miško naudojimo sąlygomis ir jose bendrojo plano sprendinių žymesnio neigiamo poveikio nenumatoma.

Didžiausi pokyčiai gali būti žemės ūkio naudmenose, kurios naudojamos ekstensyviai arba išvis nenaudojamos (apleistos). Tai būdinga teritorijose, kuriose yra neveikiančios drenažo sistemos, arba teritorijose, kuriose nėra ūkininkaujančių asmenų dėl nepalankių ekonominių sąlygų (per maža gamybinė bazė, nepakankamas valstybės rėmimas) ar demografinių ypatumų (žemė yra nutolusiose gyvenamosiose vietovėse, kuriose gyvena daugiausia senyvo amžiaus žmonės).

3.4. Su bendruoju planu susijusios aplinkos apsaugos problemos

Galima išskirti tokias aplinkos apsaugos problemas:

1. Nereguliuojamas žemės naudojimas intensyviai žemės ūkio veiklai, kai dėl dirvą alinančių žemės ūkio augalų auginimo blogėja dirvožemių ūkinės savybės, didėja grėsmė vandens telkinių taršai nitratai junginiais.
2. Ekstensyvus agrarinių teritorijų naudojimas, kai dėl savaiminio jų apaugimo krūmais ir mišku bei vienkiemų sodybų nykimo blogėja kraštovaizdžio, ypač rekreacinėse teritorijose, estetinis vertingumas.
3. Nereguliuojamas teritorijos užstatymas, kai nesant planingai išdėstytų komunikacijų ir kaimo gyvenviečių sistemos atskiri žemės sklypai užstatomi ekologiniu požiūriu jautriose vietose, didinant saugomų teritorijų ir vandens telkinių taršą ar natūralių ir kultūrinių kraštovaizdžio vizualinę taršą.

3.5. Tarptautiniu arba nacionaliniu lygmeniu nustatyti aplinkos apsaugos tikslai

Pagrindiniai tikslai, kurie gali būti įgyvendinti bendrajame plane:

1. Tikslai, numatyti Europos Parlamento ir Tarybos 2000/60 EB direktyvoje, nustatančioje Bendrijos veiksmų vandens politikos srityje pagrindus: kiekviena šalis turi neleisti toliau prastėti vandenių ekosistemų bei šlapžemių, tiesiogiai priklausomų nuo vandenių ekosistemų, būklei:
 - valstybės narės apsaugo, gerina ir atnaujina visus paviršinio vandens telkinius, stengiasi nuosekliai mažinti taršą;

- valstybės narės užtikrina, kad būtų nustatytos ir (arba) įgyvendintos teršalų kontrolės priemonės, numatytos Tarybos direktyvose 96/61/EB; 91/271/EEB; 91/676/EEB (dėl vandens apsaugos nuo žemės ūkyje naudojamų nitratų taršos).

2. Europos kraštovaizdžio konvencijos nuostatos, reikalaujančios kiekvienai šaliai nustatyti savo kraštovaizdžius, juos įvertinti ir užtikrinti jų apsaugą.

Įgyvendinant Europos kraštovaizdžio konvenciją, Vyriausybės nutarimu (2004 m. gruodžio 1 d. Nr.1526) patvirtintos kraštovaizdžio politikos kryptys, iš kurių bendrojo plano sprendinių įgyvendinimui panaudota:

- saugoti gamtinį kraštovaizdį ir gamtinius rekreacinius išteklius;
- užtikrinti kraštovaizdžio ekologinį stabilumą;
- užtikrinti biologinės įvairovės apsaugą ir optimalų kraštovaizdžio tvarkymą;
- numatyti priemones istorikai susiklosčiusiems kultūrinio kraštovaizdžio erdvinėms struktūroms išsaugoti;
- - optimizuoti kraštovaizdžio urbanizacijos, technogenizacijos ir žemės ūkio plėtrą.

Visa tai leidžia palaipsniui formuoti kultūrinį kraštovaizdį. Kultūrinis kraštovaizdis, tiek agrarinis tiek urbanizuotas – teigiamas žmogaus ir aplinkos darnaus sambūrio rezultatas. Tai kryptingai formuojamas, tenkinantis biologinius, psichologinius, socialinius, ergonominius, ekonominius gyvenamuosius, darbo ir poilsio aplinkos kokybės poreikius kraštovaizdis.

3. Lietuvos Respublikos teritorijos bendrajame plane numatytos priemonės valstybės politikos įgyvendinimui socialinėje, aplinkos apsaugos, žemės ūkio ir kaimo plėtros bei kitose su žemės naudojimu susijusiose srityse. Šių priemonių įgyvendinimo pagrindiniai uždaviniai:

1. Rezervuoti teritorijas, reikalingas valstybinės svarbos infrastruktūrai, gamybos ar krašto apsaugos tikslams.
2. Siekti, kad žemės ūkiui netinkama žemė arba mažos ūkinės vertės žemė būtų panaudota miško įveisimui ar kitai ne žemės ūkio veiklai.
3. Sudaryti sąlygas kaimo vietovėse tradicinėms veiklos rūšims (žemės ūkiui ir miškų ūkiui), kurios leistų gauti pajamų gyvenimui ir saugoti aplinką.
4. Saugoti ir racionaliai naudoti gamtos išteklius, įskaitant rekreacinę, kraštovaizdžio ir biologinę įvairovę, didinti kaimo kraštovaizdžio ekologinį stabilumą, skatinti kraštovaizdžio, gamtos ir kultūros paveldo objektų išsaugojimą puoselėjantį kaimo turizmą.
5. Optimizuoti žemės naudmenų struktūrą atsižvelgiant į atskirų teritorijų gamtinius-geografinius ypatumus.
6. Modernizuojant ūkį išvengti žalingų jo technologinių pasekmių – dirvų erozijos, biologinio nusikurdirimo, dirvožemio, vandens telkinių ir miškų užteršimo.

7. Žemės ūkio srityje taikyti valstybės rėmimo priemonės, kad būtų sukurtos gamtines-geografinės sąlygas geriausiai atitinkančios ūkinės struktūros:
 - tradicinę žemės ūkio produkciją gaminantys ir ES rinkoje konkurencingi ūkiai,
 - natūralius ir ekologiškus produktus gaminantys ūkiai,
 - netradicinę veiklą plėtojantys ūkiai.
8. Miškų ūkio plėtros srityje:
 - padidinti šalies miškingumą 3 proc.,
 - sudaryti sąlygas kurtis konkurencingiems miškų ūkiams,
 - sudaryti sąlygas miškus naudoti rekreacijai ir kaimo turizmo veiklai.
9. Urbanizuotų teritorijų plėtros srityje – plotus, reikalingus miestų, pramonės įmonių plėtrai, smulkiam ir vidutiniam verslui, transporto, energetikos, kitiems infrastruktūros objektams planuoti ten, kur jie turės mažiausią neigiamą įtaką aplinkai, kraštovaizdžiui bei jo elementams ir nesumažins derlingą žemės ūkio naudmenų bei vertingų miškų plotų ir vaizdingojo kraštovaizdžio vietovių. Varnių miestas ir Luokės gyvenvietė turi būti tvarkomi pagal parengtus ir patvirtintus bendruosius bei detaliuosius planus, kurių sprendiniai turi būti suderinti su Varnių regioninio parko tvarkymo plano sprendiniais. Varnių regioniniame parke, taip pat valstybiniuose draustiniuose esančių gyvenamųjų vietovių plėtra turi būti suderinta su šių saugomų teritorijų planavimo schemų sprendiniais;
10. Rekreacinių teritorijų plėtros srityje – rekreacinį potencialą turimose teritorijose sudaryti palankias sąlygas plėsti apgyvendinimo, turizmo ir paslaugų objektus, sukurti reikiamą šių teritorijų infrastruktūrą ir derinti rekreacinių išteklių naudojimą su žemės ūkio, miškų ūkio ar kita veikla.

Rengiant Telšių rajono savivaldybės bendrąjį planą į aukščiau nurodytus programinius dokumentus atsižvelgta:

1. Išskirtos teritorijos, kuriose numatytos svarbių valstybinės reikšmės objektų statybos ir gyvenamųjų vietovių plėtra. Šių teritorijų detalesnis tvarkymas turi būti pagal specialiuosius ir detaliuosius planus.

2. Atliktas žemės ūkio paskirties teritorijų zonavimas, numatant kiekvienai zonai gamtines sąlygas geriausiai atitinkantį žemės ūkio šakų plėtojimą. Tai – perspektyvių gyvenamųjų vietovių įtakos zona (I), Varnių regioninio parko zona (II), intensyvaus žemės ūkio zonos (III ir IV), tausojamojo ūkininkavimo zonos (V ir VI). Zonose išskirtose gamtinio karkaso teritorijose rekomenduojamas tausojamasis ūkininkavimas ir ekologinės įvairovės didinimas: įveisiant mišką žemės ūkiui mažiau tinkamuose plotuose, formuojant smulkesnius pasėlių plotus,

didinant daugiamečių ir kitų žiemojančių augalų plotus, erinant gyvulininkystės ir augalininkystės specializuotas ūkio šakas.

3. Nustatytos rekomenduojamos sąlygos žemės plotuose, kuriuose tikslinga įveisti mišką (vadovaujantis specialiaisiais planais bei prioritetu šiems tikslams skirti mažai palankias ūkininkauti žemes, įeinančias į gamtinį karkasą), skatinant žemės savininkus ir naudotojus valstybės paramos priemonėmis.

4. Pažymėtos saugomos teritorijos bei ekosistemų apsaugos, rekreaciniams ir apsauginiams miškams priskirti miškai.

3.6. Galimos reikšmingos pasekmės aplinkai

Bendrojo plano sprendinių, susijusių su žemės naudojimu, ilgalaikių teigiamų pasekmių įvertinimas:

1. Teritorijos vystymo darnai - sprendiniai leis:
 - planingiau suderinti įvairių ūkio šakų plėtrai reikalingų teritorijų išdėstymą;
 - sparčiau suformuoti konkurencingų ūkių žemėvaldas;
 - padidinti miškų ūkio veiklai reikalingas teritorijas;
 - sudaryti sąlygas valstybės ir ES fondų priemonės, skatinančias žemės ūkio ir kaimo plėtrą, derinti su aktualių teritorijų tvarkymo klausimų sprendimu.
2. Ekonominėi aplinkai – sprendiniai leis:
 - išsaugoti derlingą žemės fondą: prognozuojamas žemės ūkio naudmenų plotas – 65 tūkst. ha (2005 m. deklaruota 59,8 tūkst. ha), miškų plotas – 50 tūkst. ha (padidės 6,9 tūkst. ha);
 - parengti infrastruktūrą ir pritaikyti urbanizuotų teritorijų plėtrai;
 - sutvarkyti vietinės reikšmės kelių tinklą – viešuosius kelius, jungiančius kompaktiško užstatymo gyvenamąsias vietas su valstybinės reikšmės keliais, ir kitus bendrojo naudojimo kelius, reikalingus ūkinei veiklai bei vienkieminio užstatymo kaimų gyventojų poreikiams.
3. Socialinei aplinkai:
 - bendrajame plane numatyta *a*, *b* ir *c* kategorijų gyvenamųjų vietovių išdėstymas ir plėtra užtikrins kaimo gyventojų aptarnavimo pagerinimą;
 - bendrajame plane numatytas kelių tinklas pagerins sąlygas gyventojų ūkinei veiklai bei susisiekimui su apskrities (rajonu) centru ir kitomis gyvenamosiomis vietovėmis;

- bendrajame plane numatyta rekreacinių teritorijų plėtra sudarys geresnes sąlygas kaimo turizmui ir gyventojų poilsio ir poilsiavimui.
4. Gamtinei aplinkai ir kraštovaizdžiui bendrojo plano sprendiniai turės šias netiesiogines pasekmes:
- aplinkai – rajono teritorijos miškingumas padidės nuo 29,9 proc. iki 34,8 proc.;
 - biologinei įvairovei – padidinus miško želdinius ekologiškai nuskurdintose teritorijose (ypač nusaustose dirvose bei gamtinio karkaso teritorijose sukūrus laukų ir vandens apsauginius želdinius), padidės natūralių biocenozė plotai ir jų išsidėstymo tankumas;
 - dirvožemiui – taikant rekomenduojamas tausojamosios žemdirbystės sistemas pagerės nuardytų dirvožemių apsauga nuo erozijos procesų (didesnis daugiamečių žolių plotų auginimas, atitinkamas žemės dirbimas ir tręšimas organinėms trąšoms) bei dirvožemių apsauga nuo nualinimo;
 - vandeniui – laikantis Nitratų direktyvoje nustatytų priemonių, apsaugančių laukus nuo pernelyg gausaus tręšimo, įrengus vandens telkinių pakrančių apsaugos juostas, laikantis nustatytų žemės naudojimo apribojimų sumažės vandenų tarša;
 - kraštovaizdžiui - kraštovaizdžio elementų (miškų, laukų, pievų, vandens telkinių, statinių, kelių) suderinimas ir jų apsauginių bei ūkinių funkcijų nustatymas bus pasiektas parengus atskirų teritorijų specialiuosius planavimo dokumentus (kompleksinius žemės ūkio ir kaimo plėtros projektus ir kt.). Palankias sąlygas išsaugoti natūralųjį kraštovaizdį bei suformuoti kultūrinį kraštovaizdį sudarys bendrojo plano sprendiniai, numatantys vietinės reikšmės kelių tinklą, galimybes kurti stambių ūkių centrus, gyvenamųjų vietovių plėtrą, infrastruktūros objektų išdėstymą.

Plano įgyvendinimo pasekmių aplinkai reikšmingumas pateikiamas priede „Suvestinis plano įgyvendinimo pasekmių reikšmingumo aplinkai vertinimas“.

3.7. Priemonės reikšmingoms neigiamoms pasekmėms aplinkai išvengti, sumažinti ar kompensuoti

Siekiant išvengti galimų neigiamų pasekmių aplinkai, reikalinga:

1) išduodant planavimo sąlygas specialiųjų ir detaliųjų planų rengimui, nurodyti, jog privaloma laikytis šių bendrojo plano sprendinių:

- valstybinių ir vietinės reikšmės kelių tinklo;
- plotų, kuriuose tikslinga arba galima įveisti mišką, išdėstymo;
- vertingų žemės ūkio naudmenų plotų išsaugojimo, laikantis Žemės įstatymo 22 straipsnio reikalavimų;
- gamtos ir kultūros paveldo objektų apsaugos;
- rekreacinių teritorijų infrastruktūros kūrimo;
- žemės ūkio veiklai naudojamų žemių pagerinimo melioracinėmis priemonėmis;

2) diferencijuotai remti žemės ūkio ir miškų ūkio veiklą: valstybės paramos priemonės prioritetine tvarka taikyti pirmiausia žemės ūkio veiklos subjektams, kurių veiklos planai atitinka bendrajame plane rekomenduojamos ūkinės veiklos kryptis, žemės ūkio gamybos specializaciją arba saugomų teritorijų priežiūrą;

3) taikyti teisės aktais numatytas priemones, skatinančias apleistas žemės ūkio naudmenas panaudoti žemės ūkio ar miškų ūkio veiklai, priklausomai nuo kraštovaizdžio formavimo ypatumų ir saugomų teritorijų tvarkymo reglamentų;

4) vykdyti žemės naudojimo valstybinę kontrolę.

3.8. Pasirinktų alternatyvų aprašymas

Žemės naudojimo alternatyvos. Žemės ūkio paskirties žemės naudotojų galimos alternatyvos – šeimos ūkių narių darbų pagrįstas ūkininkavimas arba vyraujantis stambiujų ūkių žemės naudojimas, pagrįstas žemės ūkio kooperatyvų ar juridinių asmenų ūkių darbu. Pagrindinis pirmosios alternatyvos trūkumas – neefektyvus darbas smulkiuose ūkiuose, reikalaujantis daug išlaidų pastatams ir žemės ūkio technikai (vidutinis ūkininko ūkio naudojamos žemės plotas Telšių rajone - 21,4 ha žemės ūkio naudmenų, Lietuvoje – atitinkamai 19,1 ha). Pagrindinis antrosios alternatyvos trūkumas – gamybos koncentravimas nedideliame skaičiuje stambių ūkinių centrų, eliminuojant iš žemės ūkio veiklos daugumą kaimo gyventojų šeimų.

Bendrajame plane priimtas variantas – siekti Žemės ūkio ministerijos rekomenduojamo minimaliai būtino racionalaus ūkio dydžio (40 ha žemės ūkio naudmenų pieno, gyvulininkystės

(pieno ūkio ir galvijų auginimo) specializacijos ūkiuose ir 100 ha žemės ūkio naudmenų augalininkystės ir kiaulininkystės specializacijos ūkiuose; mišrios specializacijos ūkiuose minimalus racionalios žemėvaldos plotas apskaičiuojamas pagal vyraujančią gamybos šaką). Didesnėje rajono teritorijos dalyje rekomenduojami gyvulininkystės specializacijos arba mišrios specializacijos ūkiai. Tai užtikrintų vidutinio dydžio padidinimą apie 2 kartus. Atitinkami pokyčiai gali būti ir kooperuojantis miškų ūkio paskirties žemių savininkams.

3.9. Vertinimo problemos

Bendrojo plano sprendinių poveikio aplinkai vertinimas atliktas panaudojant statistinę medžiagą, apibūdinančią žemės fondo pasiskirstymą pagal žemės naudotojų grupes, žemės naudmenų sudėtį, deklaruotas žemės plotus, duomenis apie žemės privatizavimą. Vertinimo sunkumai – nepakankamai tikslūs žemės valstybinės apskaitos duomenys, kadangi nėra apskaitytas ir įvertintas žemės ploto pakitimas dėl savaiminių (natūralių) procesų ekstensyviai naudojamose bei nenaudojamose žemės ūkio naudmenose.

3.10. Numatytų taikyti stebėsenos (monitoringo) priemonių aprašymas

Bendrojo plano įgyvendinimo stebėseną turėtų apimti kasmetinės informacijos surinkimą ir kaupimą apie šiuos dalykus:

1. Rengiamus teritorijų planavimo dokumentus, kuriems išduotos planavimo sąlygos vadovautis bendrojo plano sprendiniais.
2. Žemės ūkio gamybos plėtrą apibūdinančius statistinius rodiklius:
 - a) ūkių skaičius ir jų pasiskirstymai pagal specializaciją bei naudojamos žemės plotus;
 - b) žemės ūkio veiklos subjektams teikiamą valstybės paramą pagal atskiras paramos sritis;
 - c) žemės ūkio veiklai naudojamų žemės ūkio naudmenų plotus ir jų pagerinimo darbų apimtį (sausinimo sistemų rekonstrukcija ir remontas, rūgščių dirvų kalkinimas, apleistų žemių įsavinimas ir kt.);
 - d) išduoti leidimai gyvenamųjų ir ūkininkų pastatų statybai pagal kaimo gyvenamąsias vietas ar pagal veiklos kryptis (ūkininkų sodyboms, gamybiniais pastatams, rekreaciniams statiniams ir kt.);
 - e) išduoti leidimai miškų įveisimui ir įveistų miškų patikrinimo aktai pagal atskiras seniūnijas ir kadastro vietas.

3. Miškų ūkio plėtrą apibūdinančius statistinius rodiklius.
4. Kaimo infrastruktūros objektus apibūdinančius rodiklius (vietinės reikšmės kelių tinklo pagerinimas, elektros linijų tiesimas, valymo įrenginių statyba ir kt.).
5. Urbanizuotų teritorijų plėtrą apibūdinančius rodiklius pagal kadastro vietas: pagrindinės tikslinės žemės naudojimo paskirties pakeitimas, leidimai rengti detaliuosius planus, žemės paėmimas ne žemės ūkio poreikiams, leidimai ne žemės ūkio paskirties statinių statybai.

3.11. Santrauka

1. Žemės naudojimo planavimas buvo sprendžiamas atsižvelgiant į šiuos strateginius ir planavimo dokumentus:

- Valstybinę aplinkos apsaugos strategiją;
- Lietuvos Respublikos žemės ūkio ir kaimo plėtros strategiją;
- Valstybinę ilgalaikės plėtros strategiją;
- Nacionalinę darnaus vystymosi strategiją;
- Lietuvos Respublikos teritorijos bendrąjį planą.

2. Telšių rajono teritorija pagal pagrindinę tikslinę žemės naudojimo paskirtį pasiskirsto taip: žemės ūkio paskirties žemė – 68,6 tūkst. ha, miškų ūkio paskirties žemė – 41,7 tūkst. ha, kitos paskirties žemė - 6,9 tūkst. ha, konservacinės ir vandens ūkio paskirties žemės – 3,4 tūkst. ha.

Žemės ūkio paskirties žemė naudojama nepakankamai intensyviai – iš 71,8 tūkst. ha žemės ūkio naudmenų ploto nedeklaruota apie 12,0 tūkst. ha (16,7 proc.), o iš deklaruoto ploto 40,7 tūkst. ha (68,1 proc.) užima pievos, ganyklos ir daugiametės žolės.

3. Teritorijos, kurios gali būti reikšmingai paveiktos – tai apleistos žemės ūkio naudmenos, kurios palaiapsniui gali apaugti medžiais ir krūmais.

4. Su bendruoju planu susijusios aplinkos apsaugos problemos: nereguliuojamas žemės naudojimas nuolat ariamuose žemės plotuose, auginant rapsus ir javus, dėl kurio gali būti nualintas dirvožemis; žemių apleidimas, kai dėl jų apaugimo menkaverčiu mišku ir krūmais gali pablogėti kraštovaizdžio rekreacinės ir estetinės savybės; nesisteminimas teritorijos užstatymas, dėl kurio gali padidėti aplinkos tarša.

5. Tarptautiniu ir nacionaliniu lygiu nustatyti aplinkos apsaugos tikslai yra numatyti Europos Parlamento ir Tarybos direktyvose dėl vandenių apsaugos, Europos kraštovaizdžio konvencijoje ir Lietuvos Respublikos teritorijos bendrajame plane.

6. Galimos reikšmingos pasekmės aplinkai: bendrojo plano sprendiniai turės teigiamą ilgalaikį poveikį gamtinei aplinkai ir kraštovaizdžiui, dirvožemių pagerinimui, miškingumo padidinimui, vandenų apsaugai nuo teršimo, kultūrinio agrarinio kraštovaizdžio formavimui.

7. Priemonės reikšmingoms neigiamoms pasekmėms išvengti – tai geresnis, detalesnis planavimas, vadovaujantis pagal bendrojo planavimo sprendinius išduotoms planavimo sąlygomis, ir žemės naudojimo valstybinė kontrolė.

8. Alternatyvų aprašymas: pagrindinės alternatyvos yra vystant žemės ūkio struktūras. Galimas smulkių ūkių išsaugojimas ir kūrimas, reikalaujantis daugiau darbo sąnaudų produkcijos išauginimui, arba žymus ūkių dydžio padidėjimas, kai vyrauja samdomu darbu pagrįsta gamyba, arba tarpinis variantas, tinkamiausias ekonominiu ir socialiniu požiūriais.

9. Vertinimo aprašymas. Poveikio aplinkai vertinimas atliktas vadovaujantis Vyriausybės nutarimu ir kitais teisės aktais, nustatančias planavimo dokumentų strateginio pasekmių vertinimo tvarką.

10. Stebėsenos (monitoringo) priemonės apimtų: rengiamų planavimo dokumentų tyrimas, žemės ūkio gamybos ir miškų ūkio plėtrą apibūdinančių statistinių rodiklių kaupimas ir analizė, kaimo infrastruktūros objektus apibūdinančių rodiklių ir urbanizuotų teritorijų plėtrą apibūdinančių rodiklių kaupimas ir analizė.

4. NEKILNOJAMASIS KULTŪROS PAVELDAS

4.1. Plano turinys, tikslai, sąsaja su kitais planais ir programomis

Telšių rajono bendrojo plano nekilnojamojo kultūros paveldo dalis numato šio rajono nekilnojamojų kultūros vertybių ir istorinio kraštovaizdžio apsaugos principus, prioritetus bei pagrindines saugojimo kryptis 20 metų laikotarpiui. Kultūros paveldo vertingųjų savybių apsauga laikoma neatskiriama Telšių rajono teritorijos darnios plėtros dalimi. Planuojama Telšių rajono nekilnojamojo kultūros paveldą plačiau ir veiksmingiau naudoti kultūrinio, pažintinio ir kaimo turizmo bei rekreacijos tikslams, labiau integruoti su gamtos paveldu, siekti paramos savininkams, vykdančioms saugojimo darbus.

Sprendiniai siejami su Valstybės ilgalaikės raidos strategija (Žin., 2002, Nr. 113-5029), Lietuvos Respublikos teritorijos bendrojo plano sprendiniais (Žin., 2002, Nr. 110-4852), Nacionaline darnaus vystymosi strategija (Žin., 2003, Nr. 89-2039), Dvarų išsaugojimo programa, (LR Vyriausybės 2003 m. balandžio 18 d. nutarimas Nr. 481, Žin., 2003, Nr. 38-1740 ir LR Vyriausybės 2007 m. gegužės 9 d. nutarimas Nr. 486, Žin., 2007, Nr. 58-2243), Ilgalaikė medinių dvarų paveldo objektų tvarkymo darbų programa (Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2004 04 18 nutarimas Nr. 481), Lietuvos nacionaline turizmo plėtros programa (Žin., 2003, Nr. 121-5481), Šiaulių regiono plėtros planu (Šiaulių regiono plėtros tarybos 2003 m. rugsėjo 25 d. sprendimas), Telšių rajono strateginio plėtros planu 2004-2020 m.), Varnių regioninio parko apsaugos reglamentu.

Kultūros paveldo teritorijų apsaugos tikslai, nustatyti tarptautinėmis konvencijomis ir LR teisės aktais, o detalizuojami specialiais teritorijų planavimo dokumentais bei kultūros paveldo objektų apskaitos dokumentuose:

- išsaugoti nekilnojamojo kultūros paveldo vertybes;
- nustatyti kultūros paveldo objektų, kompleksų ir vietovių tvarkybos prioritetus ir kryptis, veiksmingiausias saugant jų vertingąsias savybes;
- integruoti teritorinę gamtos ir kultūros paveldo apsaugą;
- plėtoti nekilnojamojo kultūros paveldo objektų naudojimą visuomenės reikmėms;
- sudaryti sąlygas didžiausia kultūrine verte ir visuomenine reikšme pasižyminčius objektus, kompleksus ir vietas naudoti turizmui ir vietos bendruomenių reikmėms.

4.2. Esamos būklės pokyčiai, jei planas nebus įgyvendintas

Neįgyvendinus bendrojo plano kultūros paveldo apsaugos sprendinių stiprės neigiamos Telšių rajono nekilnojamojo kultūros paveldo pokyčių tendencijos: žymios dalies archeologinių vietovių ir architektūros paveldo objektų kultūrinės vertės menkėjimas ir fizinės būklės blogėjimas, istorinių miestelių ir etnografinių kaimo gyvenviečių saugotinos erdvių struktūros bei autentiškumo nykimas, kultūrinio pažintinio turizmo galimybių neišnaudojimas dėl nepakankamo objektų ir vietovių parengtumo lankymui. Galima prognozuoti, kad dėl neigiamų demografinių Telšių rajono ir jo ūkio struktūros pokyčių sparčiausiai nyks kultūros vertybės statuso neturintis etnoarchitektūros paveldas ir istorinio kraštovaizdžio fragmentai, esantys už saugomų teritorijų ir kultūros vertybių sancaupos arealų ribų bei atokiau turizmo maršrutų. Taip pat menkėtų galimybės išsaugoti gausų Telšių rajono dvarų sodybų paveldą, pavienius išskirtinai vertingus pavienius architektūros paveldo objektus.

Įgyvendinus bendrąjį planą būtų sudarytos prielaidos įgyvendinti kitas kultūros paveldo apsaugos programas bei rengti specialiuosius su kultūrinės vertės išsaugojimu susietus teritorijų planus, didėtų galimybės skirti pakankamai lėšų vertingų kultūros paveldo objektų ir vietovių tvarkybai, būtų sudarytos prielaidos įgyvendinti kitas kultūros paveldo apsaugos programas bei rengti specialiuosius su kultūrinės vertės išsaugojimu susietus teritorijų planus. Tuo pačiu didėtų galimybės skirti pakankamai lėšų vertingų kultūros paveldo objektų ir vietovių tvarkybai.

4.3. Teritorijos, kurios gali būti ženkliai paveiktos

Kultūros paveldo objektų teritorijose ir jų apsaugos zonose planuojama veikla turi būti reglamentuojama kultūros paveldo specialiaisiais planais bei kultūros paveldo apsaugą reglamentuojančiais aktais.

Įgyvendinus Telšių rajono bendrojo plano sprendinius ženkliai išaugtų galimybės atgaivinti ir pritaikyti lankymui bei viešajai paskirčiai:

- išskirtinės vertės pavienius kultūros paveldo objektus ir vietas,
- kultūros paveldo vertybių sancaupos arealus¹,
- kultūros paveldo objektus ir vietas, esančius šalia turizmo maršrutų.

Kadangi dauguma kultūros paveldo vertybių sancaupos arealų yra susiklostę vaizdingo gamtinio kraštovaizdžio teritorijose, integruotas kultūros ir gamtos paveldo saugojimas jose būtų išskirtinai veiksmingas.

¹ Kultūrinio istorinio kraštovaizdžio aspektu Telšių rajono teritorijoje išskirti 5 nekilnojamųjų kultūros vertybių sancaupos arealai. Esamos būklės brėžinyje pateikiamos jų sąlyginės (preliminarios) ribos.

Kultūrinis ir pažintinis turizmas bei rekreacija siūlomi laikyti prioritetinėmis paskirtimis:

- vertingiausioms Telšių rajono dvarų sodyboms,
- kultūros paveldo objektams, esantiems Varnių regioniniame parke,
- kultūros paveldo objektams ir vietovėms, esantiems kultūros vertybių saukaupos arealuose.

Siūlant sutelkti valstybės ir savivaldybės lėšas ir pastangas svarbiausiųjų nekilnojamojo kultūros paveldo objektų ir vietovių saugojimui, prognozuojama, kad vietovėse, pasižyminčiose istorine kultūrine ir estetinė kraštovaizdine verte, bet esančiose už kultūros vertybių saukaupos arealų ribų bei atokiau turizmo maršrutų, gali toliau menkėti kultūros paveldo vertė.

Telšių rajono kultūros vertybių saukaupos arealų kultūrinės vertės išsaugojimo nuostatos turėtų būti arba yra detalizuotos ir konkrečios saugojimo priemonės nustatomos šių teritorijų apsaugos specialiaisiais ir atskirų jose esančių vietovių detaliaisiais planais.

Nekilnojamojo kultūros paveldo objektų tvarkybos ir naudojimo reikalavimai nustatomi paveldosauginiais specialiaisiais planais, o atskirais atvejais gali būti nustatyti jų individualiais apsaugos reglamentais (tipiniais reglamentais, jei individualūs reglamentai neparengti), kurie sudaromi ir išduodami jų valdytojams per 20 darbo dienų nuo valdytojų raštiškų prašymų gavimo dienos Kultūros paveldo departamente (jo teritoriniame padalinyje) ar Savivaldybės paveldosaugos padalinyje (LR Kultūros ministro 2005 m. balandžio 19 d. įsakymas Nr. ĮV-154 Dėl nekilnojamojo kultūros paveldo objekto pavyzdinio apsaugos reglamento patvirtinimo).

4.4. Su bendruoju planu susijusios nekilnojamojo kultūros paveldo apsaugos problemos

Svarbiausiomis su bendruoju planu susijusiomis ir nekilnojamojo kultūros paveldo apsaugą įtakosiančiomis problemomis laikoma:

1. Nepakankamas kultūros paveldo objektų tvarkybos finansavimas. Neskiriant žymiai daugiau lėšų, visų pirma, archeologijos bei išskirtinai gausaus Telšių rajono architektūros ir kryždirbystės paveldo tvarkybai ir priežiūrai, stiprės jų istorinės kultūrinės vertės nykimo tendencijos, nebus įgyvendinti bendrojo plano kultūros paveldo dalies sprendiniai (paveldosauginių specialiųjų planų sprendiniai).

2. Telšių rajono dalies kompleksinių kultūros paveldo darinių: dvarų sodybų, urbanistinių vietovių bei archeologinių kompleksų, architektūrinės ir istorinės vertės bei erdvinio kompozicinio vientisumo neatitinkantis naudojimas ir tvarkymas. Dvarų sodybų kultūrinės vertės menkėjimo tendencijas įtakoja dabartinė Lietuvos įstatyminė bazė, nesudaranti prielaidų dvarų sodybas su parkais įteisinti Nekilnojamojo turto registre kaip vieną daiktinės teisės objektą (Valstybinės kultūros paveldo komisijos 2005 m. rugsėjo 30 d. nutarimas Nr. S-6-114).

3. Kultūros paveldo ir gamtos paveldo apsaugos teisinis ir institucinis atskyrimas, sąlygojantis saugomų objektų autentiškumo nykimą, bei ribotos teisinės galimybės išsaugoti kultūrinę vertę pasižyminčius teritorinius objektus ir reliktinius istorinio kraštovaizdžio fragmentus, neįtrauktus į Kultūros vertybių registrą.

4. Iki šiol nesukurtas teisinis ir finansinis mechanizmas, įgalinantis saugomų objektų savininkams kompensuoti išlaidas restauravimo darbams ir tinkamai objektų priežiūrai, jei šie objektai yra prieinami lankymui. Taip pat nepakankamai skatinamas Telšių rajono kaimo gyvenviečių ir istorinių miestelių bendruomenių dalyvavimas rajono kultūriniam tapatumui išskirtinai svarbaus archeologijos, architektūros, etnokultūros paveldo apsaugoje.

5. Dabartinė Lietuvos nekilnojamojo kultūros paveldo įstatyminė bazė, neatitinkanti realių nekilnojamojo kultūros paveldo apsaugos uždavinių ir galimybių. Objekto įtraukimas į Registrą laikomas tik pirminiu jo apsaugos etapu, nesudarius saugojimo sutarties su objekto valdytoju, neskiriant lėšų tvarkymui ir priežiūrai objektas gali būti sunaikintas (Lietuvos Respublikos nekilnojamojo kultūros paveldo apsaugos įstatymo pakeitimo įstatymas, Žin., 2004, Nr. 153-5571).

6. Neigiami savivaldybės gyventojų socialinės struktūros pokyčiai, ypač ryškūs kaimo vietovėse. Tradicinių bendruomenių nykimas kelia grėsmę savitų Žemaitijos etnoarchitektūros tradicijų išlikimui.

7. Nepakankamas užstatymo reguliavimas teritorijų kultūrinės vertės išsaugojimo aspektu. Žymi dalis naujų statybų vykdoma neatsižvelgiant į saugomų objektų vizualinės apsaugos reikalavimus, istorinio kraštovaizdžio išsaugojimą.

4.5. Tarptautiniu arba nacionaliniu lygmeniu nustatyti nekilnojamojo kultūros paveldo apsaugos tikslai

Pagrindiniai tikslai, kurie yra nustatyti kultūros vertybių apsaugai rajono teritorijos bendrojo plano lygmenyje:

1. Tikslai, numatyti Lietuvos Respublikos ratifikuotoje Pasaulio kultūros ir gamtos paveldo globos konvencijoje (Žin., 1997, Nr. 19-411):

- priimti generalinę politiką, kuri siektų kultūros ir gamtos paveldui suteikti tinkamą vaidmenį bendruomenės gyvenime ir to paveldo globą integruoti į bendras planavimo programas (5a str.);
- vystyti mokslinius ir techninius tyrimus ir tyrinėjimus ir paruošti veiksmingas priemones, kurios įgalintų valstybę neutralizuoti grėsmę, iškilusią kultūros ir gamtos paveldui (5c str.);

- imtis tinkamų įstatyminių, mokslinių, techninių, administracinių ir finansinių priemonių, būtinų šio paveldo identifikavimui, globai, išsaugojimui (konservavimui), prezentavimui bei reabilitavimui (5d str.).

2. Tikslai, numatyti Lietuvos Respublikos ratifikuotoje Europos kraštovaizdžio konvencijoje (Žin., 2002, Nr. 104-4621):

- įteisinti kraštovaizdį kaip svarbią žmones supančios aplinkos sudedamąją dalį, jų bendro kultūros ir gamtos paveldo apraišką bei jų savasties pagrindą (5a str.);
- integruoti kraštovaizdį kaip reiškinį į savo teritorijų ir miestų planavimo politiką bei savo kultūros, aplinkos, žemės ūkio, socialinę ir ekonominę politiką, taip pat į kiekvieną kitą politikos sritį, galinčią turėti poveikio kraštovaizdžiui (5d str.);
- nustatytus kraštovaizdžius įvertinti atsižvelgiant į suinteresuotų dalyvių ir atitinkamos gyventojų grupės jiems priskiriamą ypatingą vertę (6Cb str.).

3. Valstybinėje kaimo plėtros programoje 2006-2008 m. (projektas) vienu iš tikslų numatoma remti kultūros/istorijos paveldo objektų pritaikymą švietimo, kultūros, kaimo bendruomenių veiklos, turizmo ir kitiems gyventojų poreikiams.

Rengiant Telšių rajono bendrąjį planą į aukščiau nurodytus programinių dokumentų tikslus atsižvelgta:

- a) atliekant teritorijos vertybinį zonavimą;
- b) nustatant vertybių prioritetiškumą;
- c) sudarant siūlomų saugoti teritorijų vertingųjų savybių charakteristiką;
- d) planuojant teritorijos naudojimą pagal jos kultūrinės vertės požymius (vertingąsias savybes).

Šių bendrojo plano tikslų realizavimas tikslinamas ir detalizuojamas teritorijų specialiojo planavimo dokumentais.

4.6. Galimos reikšmingos pasekmės aplinkai

Telšių rajono bendrojo plano sprendiniai (bendrojo plano sudėtine dalimi esantys paveldosauginiai specialieji planai), susiję su nekilnojamojo kultūros paveldo apsauga, lems ilgalaikes teigiamas pasekmes:

Teritorijos vystymo darnai:

- labiau integruoti kultūros ir gamtos paveldo apsaugą;
- atgaivinti ir pritaikyti lankymui reikšmingiausius Telšių rajono statinių kompleksus, kitus išskirtinės vertės kultūros paveldo objektus ir vietas;

- sutelkti apsaugai skirtus resursus ir pastangas vertingiausiose ir turizmo plėtros aspektu potencialiausiose teritorijose - kultūros paveldo vertybių sancaupos arealuose, Varnių regioniniame parke bei vietovėse, esančiose šalia turizmo maršrutų.

Ekonominei aplinkai:

- skatinti kultūrinio pažintinio ir kaimo turizmo plėtrą;
- skatinti tradicinių amatų ir verslų atgaivinimą.

Socialinei aplinkai:

- sudaryti prielaidas stabdyti tradicinių kaimo bendruomenių nykimą kultūros vertybių sancaupos arealuose ir Varnių regioniniame parke;
- sutelkti lėšas ir pastangas atgaivinti svarbiausias Telšių rajono dvarų sodybas, urbanistikos paveldo objektus ir etnografines kaimo gyvenvietes.

Gamtinei aplinkai ir kraštovaizdžiui:

- skatinti istorinio kultūrinio ir gamtinio kraštovaizdžio apsaugos integralumą;
- išsaugoti vaizdingas gamtinio kraštovaizdžio teritorijas Telšių rajono upių ir ežerų slėniuose ir paslėniuose;
- išsaugoti dvarų sodybų parkus, vertingą gamtinę archeologinių ir memorialinių vietovių, architektūros paveldo objektų aplinką.

4.7. Priemonės reikšmingoms neigiamoms pasekmėms aplinkai išvengti, sumažinti ar kompensuoti

Siekiant išvengti galimų neigiamų pasekmių aplinkai, reikalinga:

1. Vadovautis nekilnojamųjų kultūros vertybių apsaugos teisės aktais ir nekilnojamojo kultūros paveldo apsaugos specialiojo planavimo dokumentais.
2. Rengiant teritorijų apsaugos specialiuosius ir saugomų objektų bei vietovių detaliuosius planus vadovautis bendrojo plano kultūros paveldo apsaugos sprendiniais (bendrojo plano sudėtine dalimi esančiais paveldosauginiais specialiojo planavimo dokumentais arba parengtais paveldosauginiais specialiaisiais planais). Savivaldybės teritorijos bendrojo plano rengimo taisyklių sk. 22.3 (Žin., 2004, Nr.83-3029) nustato, kad sprendinių konkretizavimo stadijoje atliekamas kultūros paveldo objektų panaudojimas ir išsaugojimas. Nekilnojamojo kultūros paveldo apsaugos specialiojo planavimo dokumentai gali būti rengiami bendrojo teritorijų planavimo dokumentų nekilnojamojo kultūros paveldo saugojimo sprendinių

- keitimui ar detalizavimui (Nekilnojamojo kultūros paveldo apsaugos specialiojo plano rengimo taisyklės, Žin., 2005, Nr.81-2973, sk. 33).
3. Rengti kultūros paveldo objektų sankaupos arealų apsaugos specialiuosius planus: tinklų schemas, teritorijų ir jų apsaugos zonų ribų bei tvarkymo planus (planavimo schemas), žemėvaldų planus, paveldosaugos projektus (LR Nekilnojamojo kultūros paveldo apsaugos įstatymas, 22 str.).
 4. Kultūrinės vertės požymiais pasižyminčių, tačiau apsaugos statuso neturinčių teritorijų specialiuosius ir detaliuosius planus rengti siekiant šių požymių išsaugojimo ir stiprinimo.
 5. Numatyti priemones stabdančias istorinio agrarinio kraštovaizdžio ir tradicinių kaimo gyvenviečių nykimą.
 6. Skatinti saugomų kultūros paveldo objektų savininkus sudaryti apsaugos sutartis konkrečioms kultūrinės vertės išsaugojimo priemonėms nustatyti.

4.8. Pasirinktų alternatyvų aprašymas

Pasirinkta decentralizuotos koncentracijos plėtra įgalina sutelkti apsaugos resursus ir pastangas svarbiausiose kultūrine verte pasižyminčiose Telšių rajono teritorijose. Plėtos resursų ir pastangų koncentravimas keliuose rajono arealuose atitinka nekilnojamojo kultūros paveldo objektų sklaidos Savivaldybės teritorijoje ypatumus - žymi dalis Telšių rajono nekilnojamųjų kultūros vertybių yra sutelkta jų sankaupos vietose. Pasirinkus dispersišką plėtos sklaidą teritorijoje stiprėtų kultūros paveldo nykimo kaimiškosiose teritorijose ir miesteliuose tendencijos.

4.9. Vertinimo problemos

Bendrojo plano sprendinių poveikio aplinkai vertinimas atliktas Nekilnojamojo kultūros paveldo registro duomenimis, nacionaliniais ir Lietuvos ratifikuotais kultūros paveldo apsaugos teisės aktais, Lietuvos teritorijos bendroju planu, kultūros paveldo objektų bei vietovių tyrimais. Vertinimo sunkumai – nepilni ir nepakankamai atnaujinti kultūros paveldo objektų apskaitos duomenys, ribotos galimybės apžiūrėti saugomus objektus dėl privačiose teritorijose ribojamos servituto teisės bei dėl nepakankamo saugomų objektų ir jų teritorijų ribų ženklinimo.

Tik iš dalies įtraukiant vietos gyventojus į kultūros paveldo apsaugos apskaitą ir tvarkymo planavimą bei nesant šios srities apklausų (sociologinių tyrimų) duomenų nustatant teritorijų ir atskirų objektų, neįtrauktų į Kultūros vertybių registrą, vertę gali būti nepakankamai

atsižvelgta į šių objektų savininkų ir naudotojų nuomonę bei siekius saugoti vietai būdingas aplinkos formavimo tradicijas.

4.10. Numatytų taikyti stebėsenos (monitoringo) priemonių aprašymas

Bendrojo plano kultūros paveldo apsaugos sprendinių įgyvendinimo stebėseną (monitoringą) turėtų būti vykdoma pagal periodiškumo ir detalumo reikalavimus, nustatomus pagal paveldo objektų tipologiją, jų fizinę būklę, teisinę priklausomybę. Stebėsenos rezultatai: stebėjimo ir fiksavimo duomenys, vertingąsias savybes naikinančių ar žalojančių poveikių vertinimas, apibendrinimas ir prognozavimas, turėtų būti teikiami už kultūros paveldo vertybių apsaugą ir teritorijų planavimą atsakingoms institucijoms.

4.11. Santrauka

Telšių rajono teritorijos bendrajame plane nekilnojamojo kultūros paveldo apsaugos planavimas sprendžiamas atsižvelgiant į svarbiausius kultūros paveldo apsaugą reglamentuojančius strateginius ir teritorijų planavimo dokumentus. Kultūros paveldo objektų teritorijose ir jų apsaugos zonose planuojama veikla turi būti reglamentuojama kultūros paveldo specialiaisiais planais bei kultūros paveldo apsaugą reglamentuojančiais aktais.

Decentralizuotos koncentracijos koncepcija įgalina sutekti pastangas ir lėšas didžiausia kultūrine verte pasižyminčiuose arealuose. Neįgyvendinus bendrojo plano kultūros paveldo apsaugos sprendinių stiprėtų nekilnojamųjų kultūros vertybių ir istorinio kraštovaizdžio nykimo tendencijos. Būtų sukurta mažiau galimybių atnaujinti kultūros paveldo objektus ir vietoves, esančius už Varnių regioninio parko bei kultūros vertybių sankaupos arealų ribų ir susiklosčiusius atokiau turizmo maršrutų.

Kultūrinis ir pažintinis turizmas bei rekreacija siūlomi laikyti prioritetinėmis paskirtimis vertingiausioms Telšių rajono dvarų sodyboms, etnokultūrine verte išsiskiriančioms sodyboms, kultūros paveldo objektams ir vietovėms, susiklosčiusiems kultūros vertybių sankaupos arealuose. Konkrečias šių teritorijų kultūrinės vertės išsaugojimo priemones kultūros vertybių sankaupos arealuose tikslinga nustatyti rengiant jų apsaugos specialiuosius planus.

Veiksmingai kultūros vertybių apsaugai įgyvendinti būtina sukurti teisinį ir finansinį mechanizmą, įgalinantį saugomų ir lankymui pritaikytų objektų savininkams kompensuoti išlaidas restauravimo darbams ir tinkamai objektų priežiūrai. Būtina žymiai padidinti Telšių rajono kultūros paveldo saugojimo darbų finansavimą.

Galimos reikšmingos pasekmės aplinkai: kultūros ir gamtos paveldo apsaugos integravimo krypties įtvirtinimas, prielaidų išsaugoti vertingiausias istorinio kultūrinio kraštovaizdžio arealus bei pritaikyti turizmui didžiausiu kultūriniu ir estetiniu potencialu pasižyminčius objektus sudarymas

5. RAJONO SUSISIEKIMO SISTEMA

5.1. Įvadas

Telšių rajono susisiekimo sistemos plėtros tikslas – darni rajono susisiekimo sistema formuojanti optimalias aplinkos sąlygas, pagrindinį dėmesį skiriant magistralinio kelio A11 ir krašto kelių efektyviam panaudojimui, priartinti transporto infrastruktūrą prie ES standartų, mažinti transporto neigiamą poveikį aplinkai.

Tobulinant Telšių rajono susisiekimo sistemą reikia spręsti šiuos pagrindinius uždavinius:

1. Magistralinio kelio A11 Šiauliai-Palanga rekonstravimas ir dangos stiprinimas, krašto kelio Nr. 161 Telšiai-Seda dangos stiprinimas.

2. Telšių rajono kelių tarp seniūnijų centrų rekonstrukcija, Varnių aplinkkelio (krašto kelias Nr. 160 Telšiai-Laukuva) ir Nevarėnų aplinkkelio (rajoninis kelias Telšiai-Tirkšliai) tiesimas. Perspektyvoje, po 2015 metų planuojamas tiesti Varnių aplinkkelis. Jis praeitų už miesto teritorijos, rytinėje pusėje, nauja trasa, o ne esamais keliais.

3. Telšių rajono valstybinių rajoninių ir vietinių kelių su žvyro danga asfaltavimas, suteikiant prioritetą svarbiausių gyvenviečių sujungimui.

4. Saugaus eismo saugumo priemonių įrengimas avaringiausiuose krašto ir rajoninių kelių ruožuose.

5. Viešojo transporto maršrutų plėtra ir transporto priemonių atnaujinimas.

6. Telšių, Varnių miestų susisiekimo sistemų gerinimas: gatvių rekonstrukcija, pėsčiųjų ir dviračių takų įrengimas, eismo saugumą didinančių priemonių įdiegimas.

7. Bevariklio transporto infrastruktūros plėtra, siekiant didinti keliones dviračiais.

Strateginio poveikio aplinkai vertinimo tikslas – įvertinti Telšių rajono bendrojo plano susisiekimo dalies koncepcijos įtaką ir pasekmes rajono teritorijoms, kurios yra išvardytos strateginiame pasekmių aplinkai vertinimo apimties nustatymo dokumente (NATURA 2000, tarptautinės ir nacionalinės saugomos teritorijos).

5.2. Esama aplinkos būklė ir jos pokyčiai

Telšių rajono kelių susisiekimo sistemos karkasą sudaro magistralinis kelias A11 Šiauliai-Palanga ir tris krašto keliai. Magistralinis kelias Šiauliai-Palanga aptarnauja rajoną rytų-vakarų kryptimi. Krašto keliai jungia kaimyninių rajonų centrus, o rajone esančių seniūnijų centrai aptarnaujami rajoniniais keliais.

Telšių rajonas dėl geografinės padėties turi gerus ryšius su Klaipėda, Šiauliais,

Mažeikiams, Tauragė. Atstumas iki Tauragės – 97 km, iki Šiaulių miesto – 72 km, iki Klaipėdos miesto – 87 km.

Kelių transportas ir magistralinis kelias A11 išliks svarbiausia Telšių rajono susisiekimo dalimi ateinantiems 20 metų. Geležinkelio transporto infrastruktūra yra mažai išplėtotą. Bevariklio transporto infrastruktūros plėtros planai yra apibrėžti Valstybinio turizmo departamento patvirtintame Nacionalinių dviračių trasų specialiajame plane.

Neįvykdžius koncepcijos sprendinių, numatomos tokios pasekmės:

1. Telšių rajonas nebus nuosekliai integruotas į bendrą Lietuvos transporto tinklą, blogės susisiekimo kokybė ir aplinkos būklė.
2. Nebus išnaudotas ekonominis (tranzitinių srautų aptarnavimas, vietinio ūkio aptarnavimas), rekreacinis rajono potencialas.

5.3. Teritorijų, kurios gali būti reikšmingai paveiktos, aplinkos charakteristikos

Telšių rajone pagrindinę saugomą teritorijų dalį užima reprezentacinis Varnių regioninis parkas, 5 valstybiniai gamtiniai draustiniai, ir 4 gamtos paveldo objektai. Visas ypač saugomų teritorijų ir gamtos paveldo objektų sąrašas, jų plotai ir apsaugos tikslai buvo įvardyti skyriuje Gamtinis karkasas. Didžiausias susisiekimo sistemos neigiamas poveikis gali būti Varnių regioniniam parkui, Germanto kraštovaizdžio draustiniui.

5.4. Aplinkos apsaugos problemos

Kasmet augantis transporto priemonių skaičius reikalauja daugiau degalų išteklių, sukelia keliuose grūstis ir teršia aplinką. Kelių transportas yra svarbiausia šalies ūkio šaka, užtikrinanti visos ekonomikos funkcionavimą ir augimą, todėl dažnai tenka ieškoti priemonių aplinkos apsaugai.

Transportas kaip mobilus taršos šaltinis neigiamai įtakoja atmosferą, litosferą, hidrosferą ir ekosferą. Poveikį aplinkai galima skirstyti į tris pagrindines grupes:

- 1) išteklių naudojimas (žemė, deguonis, iškastinis kuras, metalai ir t.t.);
- 2) cheminė tarša (išmetamieji teršalai, kuro garavimas ir t.t.);
- 3) fizinė tarša (triukšmas, vibracijos, šiluma ir t.t.).

Transporto sistema paklūsta ekonominiams principams: sukūrus geresnę infrastruktūrą pritraukiami didesni automobilių srautai ir vėl formuojasi grūstys keliuose.

Pasaulyje yra daug būdų kaip įtakoti transporto naudojimą, modalinį pasidalinimą tarp transporto rūšių ir tuo pačiu mažinti neigiamą įtaką aplinkai. Skiriamos dvi strategijos: žemės

naudojimo ir transporto. Šiose strategijose išskiriami būdai skirstomi pagal taikymo pobūdį į technologinius, socialinius, politinius bei ekonominius ar administracinius.

Žemės naudojimo strategijos tikslai siekia mažinti kelionių poreikį, tai gali būti darnaus ir kompaktiško miesto koncepcija. Transporto strategijoje bandoma transporto sistemą subalansuoti įvairių mokesčių pagalba, transporto priemonių efektyvumo didinimu. Žemės naudojimo strategija sąlygoja kelionės ilgio mažinimą ir įtakoja žemės paėmimo visuomenės reikmėms procesus, prisideda prie gyventojų elgsenos keitimo ir efektyvaus transporto infrastruktūros panaudojimo. Transporto strategija veikia modalinį pasidalijimą, kelionės bei gyvenamosios vietos pasirinkimo elgseną ir efektyvų transporto infrastruktūros panaudojimą. Ilgalaikiu požiūriu šios skirtingos strategijos tarpusavyje integruojasi.

Transporto keliamos problemos yra sunkiai sprendžiamos, todėl siekiant įgyvendinti darnaus vystymosi koncepciją (ekonomika, aplinkosauga, technologija) į susisekimo sistemos plėtros tikslus įtraukiamas aplinkos tausojimo aspektas.

5.5. Tarptautiniai ir nacionaliniai aplinkos apsaugos tikslai

Esminės Europos Sąjungos strateginės nuostatos yra įtvirtintos Lietuvos įstatyminėje bazėje, o įgyvendinant Europos Sąjungos teisiną (acquis communautaire), iki 2004 m. sausio 1 d. buvo pakeisti transporto šakų veiklą reglamentuojantys įstatymai bei kiti teisės aktai.

Lietuva derindama įstatyminę bazę įsipareigojo, kad iki 2005 m. gruodžio 31 d. biodegalai sudarytų ne mažiau kaip 2 procentus, skaičiuojamus nuo bendro šalies rinkoje esančio benzino ir dyzelino, skirto transportui, energijos kiekio, o iki 2010 m. gruodžio 31 d. – 5,75 procento. Energetikos strategijoje numatytas tikslas siekti, kad atsinaujinančių energijos išteklių dalis bendrame pirminės energijos balanse 2010 metais sudarytų iki 12%. Šalis yra pasirašiusi Kioto protokolą ir įsipareigojusi per 2008–2012 m. laikotarpį (pirmąjį Kioto protokolo įsipareigojimų laikotarpį) sumažinti į atmosferą išmetamą šiltnamio efektą sukeliančių dujų kiekį 8 procentais lyginant su baziniais 1990 metais. LR Vyriausybė 2004 m. rugpjūčio 26 d. patvirtintino Biokuro gamybos ir naudojimo skatinimo 2004-2010 metais programą, kurioje numatyta iki 2010 metų padidinti biodyzelino gamybą iki 40 tūkst. per metus, o bioetanolio iki 20 tūkst. per metus. Deja, programoje nėra numatyta konkrečių uždavinių, priemonių ir jų įgyvendinimo plano realizuojant šiuos tikslus.

Daugelyje Europos Komisijos publikuojamų dokumentų, reglamentuojančių bendrą Europos transporto politiką, labai rūpinamasi aplinkos apsaugos ir energijos suvartojimo problemomis (su tuo yra glaudžiai susijusi ir didėjančių transporto grūsčių keliuose problema). Vienas iš esminių dokumentų apibendrinančių Europos transporto politiką - baltoji knyga

“Europos transporto politika 2010 m.: laikas nuspręsti, COM (2001) 370”. Šioje knygoje pabrėžiamos aplinkos problemos ir ypač oro tarša. Kelių transporto emisijos sudaro apie 84 % visų transporto rūšių CO₂ emisijų. Pagrindinis dėmesys perkeliamas nuo vietinio masto teršalų problemos prie pasaulinę grėsmę keliančių šiltnamio efektą sukeliančių teršalų problemos. Numatoma sumažinti anglies dioksido emisijas iš naujų automobilių 25 % iki 2008 m. Taip pat pabrėžiama, kad būtina didinti alternatyvių degalų naudojimą, gerinti naudojamų iškastinių degalų kokybę ir transporto priemonių efektyvumą. Numatomas tikslas, kad iki 2020 metų apie 20 % šiuo metu suvartojamo iškastinio kuro būtų pakeista alternatyviomis kuro rūšimis. Norint pasiekti šių tikslų knygoje aptariamos jau anksčiau minėtos žemės naudojimo ir transporto politikos strategijos. Be to, įtvirtintos pagrindinės nuostatos – Europos transporto politiką koncentruoti visuomenės poreikių tenkinimui, didinti keleivių teises, gerinti eismo saugą, užtikrinant aukštą paslaugų kokybę, modernizuojant svarbiausius transporto infrastruktūros objektus.

LR Valstybės ilgalaikės raidos strategijoje išdėstytos pagrindinės transporto sistemos plėtros kryptys ir strateginiai tikslai: infrastruktūros modernizavimas ir integravimas į transeuropinius transporto tinklus, multimodalinės transporto sistemos plėtra bei logistikos centrų kūrimas, aplinkosauginiu aspektu – saugios ir aplinkai palankios transporto sistemos kūrimas.

Transporto poveikio aplinkai mažinimas didinant ekologinį efektyvumą ir įtraukiant aplinkos interesus į sektoriaus plėtros strategijas yra svarbus Lietuvos darnaus vystymosi prioritetas. Nacionalinėje darnaus vystymosi strategijoje pabrėžta, kad plėtojant biokuro vartojimą būtinas glaudesnis bendradarbiavimas žemės ūkio, pramonės, transporto ir finansų sektoriuose. Strategijoje taip pat nurodoma, kad lėta biotransporto infrastruktūros plėtra, neefektyvios eismo reguliavimo sistemos ir pasenusios transporto priemonės, yra pagrindinės didesnių miestų oro taršos priežastys. Atsinaujinančiųjų energijos išteklių naudojimas energetikoje ir transporte iki 2020 metų sudarytų ne mažiau kaip 15 procentų bendro pirminės energijos balanso.

Ilgalaikėje Lietuvos transporto sistemos plėtros strategijoje nagrinėjamos atskiros transporto šakos, kartu siekiama stiprinti skirtingų transporto rūšių sąveiką. Šioje strategijoje išdėstyti tikslai yra susiję su aplinkosauginiais aspektais. Tiesioginės sąsajos tarp šių dokumentų išryškėja gretinant šiuos tikslus: paslaugų kokybės ir techninių parametrų iki ES lygio gerinimas, patogus žmonių susisiekimas ir konkurencinių pajėgumų didinimas. Ilgalaikėje Lietuvos transporto sistemos plėtros strategijoje numatytos priemonės sietinos su darnaus vystymosi koncepcija: transporto infrastruktūros, intermodalaus transporto, informacinių technologijų plėtra, aplinkosaugos ir eismo saugos gerinimas keliuose. Prioritetai suteikiami transportui su

mažesniu neigiamu poveikiu aplinkai, energetinio efektyvumo didinimui, alternatyvių ir aplinką mažiau teršiančių degalų bei kitoms prevencinėms aplinkos taršą mažinančios priemonėms.

Transporto projektų alternatyvų palyginimo ir ekonominio pagrindimo principai yra apibrėžti Automobilių kelių investicijų vadove, (patvirtintas Lietuvos automobilių kelių direkcijos prie Susisiekimo ministerijos).

5.6. Galimos reikšmingos pasekmės aplinkai

Numatyti susisiekimo sistemos uždaviniai analizuojami remiantis dviem alternatyvomis:

- 1) kaip pasikeis aplinkos, socialiniai ir ekonominiai aspektai jeigu priemonės bus įgyvendintos;
- 2) kokios pasekmės bus, jeigu numatytos priemonės nebus įgyvendintos.

Didžiausios neigiamos pasekmės gali būti susijusios su Žemės naudojimo ir Nuosavybės teisėmis. Transporto infrastruktūrai plėtoti bus reikalinga žemė su apsaugos zonomis. Į naujai tiesiamų ar rekonstruojamų kelių juostas patenkančias savininkų žemes reikės išpirkti pagal numatytas procedūras. Viešojo transporto plėtra, miesto susisiekimo sistemų plėtra, bevariklio transporto infrastruktūros plėtra turės teigiamos įtakos aplinkai.

Socialiniu požiūriu viso priemonės turės teigiamos įtakos gyventojų užimtumui ir darbo rinkai, gyventojų kelionėms, sveikatai ir saugumui. Rajono susisiekimo infrastruktūros gerinimas įtakos nacionalinius lokalius procesus. Susisiekimo infrastruktūros plėtra garantuoja tranzitinių transporto srautų judėjimą ir ekonominį rajono gyvybingumą, visų svarbiausių paslaugų ir poreikių prieinamumą vietos gyventojams. Susisiekimo infrastruktūros remontavimas ir plėtra sukuria galimybes tolimesnėje ateityje vykdyti kitų rajono sektorių plėtrą.

Suvestinis galimų reikšmingų pasekmių aplinkai vertinimas pateikiamas priede.

5.7. Priemonės neigiamoms pasekmėms išvengti

Atlikta analizė parodė kad, daugelis iškeltų uždavinių mažina neigiamą transporto poveikį aplinkai, socialinėms ir ekonominėms posistemėms. Magistralinio kelio A11 ir krašto kelių Nr.160 ir Nr. 161 kelių rekonstrukcija neigiamai gali paveikti Varnių regioninį parką, projektų ruošimo metu turi būti atliekamas poveikio aplinkai vertinimas.

5.8. Telšių rajono susisiekimo sistemų plėtros alternatyvos

Telšių rajono susisiekimo sistemų plėtros alternatyvos, išanalizuoti projektai parodė, kad remiantis darnios plėtros principais siūlomi plėtros variantai atneštų žymiai daugiau naudos nei

žalos. Siūlomos rajono plėtros kryptys atitinka LR Bendrojo plano sprendinius, tarptautinėse ir nacionalinėse programose bei dokumentuose įvardytus prioritetus.

5.9. Įgyvendinimo stebėseną

Patvirtinus Telšių rajono Bendrąjį planą, yra organizuojama jo sprendinių įgyvendinimo stebėseną, priežiūra ir kontrolė. Kartu su teritorijų planavimo duomenų banku nuolat kaupiama ir analizuojama informacija, nustatomas investicijų poreikis, rengiamos programos Bendrojo plano sprendiniams įgyvendinti. Teritorijų planavimo dokumento strateginio pasekmių aplinkai vertinimo stebėseną vykdoma naudojantis sprendinių įgyvendinimo stebėseną.

Analizuojami ir prognozuojami galimi pasikeitimai ir jų įtaka perspektyviniams procesams, pasikeitimai, veikiantys Bendrojo plano sprendinius, plano įgyvendinimo priemonių realizavimas.

Remdamasis bendrojo teritorijų planavimo dokumentų sprendinių įgyvendinimo stebėsenos (monitoringo) duomenimis, apskrities viršininkas ne vėliau kaip likus šešiams mėnesiams iki kiekvienų Seimo rinkimų pradžios turi pateikti ataskaitas Aplinkos ministerijai ir Vyriausybei, taip pat informuoti visuomenę apie bendrojo teritorijų planavimo dokumentų sprendinių įgyvendinimą apskrities viršininko administracijos internetiniame tiklalapyje.

Vyriausybės lygmens bendrojo teritorijų planavimo priežiūrą atlieka Valstybinė teritorijų planavimo inspekcija prie Aplinkos ministerijos, vadovaudamasi Vyriausybės patvirtintais Teritorijų planavimo ir statybos valstybinės priežiūros nuostatais (Žin., 1997, Nr.34-851; 2002, Nr.111-4906) ir aplinkos ministro 2004 m. vasario 27 d. įsakymu Nr.D1-88 „Dėl Lietuvos Respublikos teritorijų planavimo įstatymo įgyvendinimo“ (Žin., 2004, Nr.41-1345).

Bendrojo plano keitimai rengiami, derinami ir tvirtinami ta pačia tvarka kaip ir pats Bendrasis planas.

5.10. Santrauka

Strateginio poveikio aplinkai vertinimo (SPAV) tikslas – įvertinti Telšių rajono bendrojo plano susisieki mo dalies koncepcijos įtaką ir pasekmes jautrioms rajono teritorijoms, kurios yra išvardytos strateginiame pasekmių aplinkai vertinimo apimties nustatymo dokumente (NATURA 2000, tarptautinės ir nacionalinės saugomos teritorijos).

SPAV analizuotos dvi Telšių rajono susisieki mo sistemos plėtros priemonės: numatyta užduotis bus įgyvendinta ir numatyta užduotis nebus įgyvendinta. Koncepcijoje siūloma spręsti tokius pagrindinius uždavinius:

1. Magistralinio kelio A11 dangos stiprinimas ir aptarnavimo/logistikos centrų kūrimas.
2. Telšių rajono kelių tarp svarbiausių a ir b kategorijos gyvenviečių rekonstrukcija.
3. Telšių rajono valstybinių rajoninių ir vietinių kelių su žvyro danga asfaltavimas, suteikiant prioritetą **a**, **b** ir **c** kategorijos gyvenviečių sujungimui.
4. Eismo saugumo priemonių diegimas avaringiausiuose ruožuose.
5. Viešojo transporto infrastruktūros plėtra ir transporto priemonių atnaujinimas.
6. Telšių ir Varnių susisiekimo sistemų gerinimas: pėsčiųjų takų rekonstrukcija ir tiesimas, gatvių apšvietimo tinklų atnaujinimas ir plėtra.
7. Bevariklio transporto infrastruktūros plėtra.

Analizės metu nustatyta, kad daugelis iškeltų uždavinių atitinka Telšių rajono darnaus vystymo principus, padeda išlaikyti pusiausvyrą tarp aplinkos, ekonominių, socialinių ir technologinių posistemių. Eilė numatytų tikslų mažins neigiamą transporto poveikį aplinkai. Siūloma susisiekimo infrastruktūra pagerins tranzitinių transporto srautų judėjimą ir ekonominių šalies bei rajono gyvybingumą, visų svarbiausių paslaugų ir poreikių prieinamumą vietos gyventojams.

6. INŽINERINĖ INFRASTRUKTŪRA

6.1. Įvadas

Bendrojo plano inžinerinės infrastruktūros dalies pagrindiniai tikslai yra:

- ❑ plėtoti ir tobulinti susiklosčiusią Telšių rajono erdvinę struktūrą, formuoti ir vystyti urbanistinės sistemos aprūpinimą inžinerine infrastruktūra;
- ❑ derinant valstybės, apskrities ir jos savivaldybių interesus, parengti savivaldybės teritorijos inžinerinės infrastruktūros tvarkymo bei darnaus vystymo nuostatas;
- ❑ atsižvelgiant į Lietuvos Respublikos teritorijos bendrajame plane (Žin., 2002, Nr.110-4852) išskeltus inžinerinės infrastruktūros vystymo ir pertvarkymo prioritetus, detalizuoti Lietuvos Respublikos teritorijos bendrojo plano sprendinius Telšių rajono savivaldybės teritorijoje;
- ❑ numatyti priemones gyvenimo ir aplinkos kokybei gerinti;
- ❑ suformuoti principines nuostatas teritorijų apsaugai nuo pavojingų technogeninių procesų;
- ❑ rezervuoti teritorijas inžinerinei infrastruktūrai plėtoti.

Telšių rajono savivaldybės teritorijos bendrojo plano SPAV ataskaita parengta remiantis SPAV apimties nustatymo dokumentu.

6.2. Bendrojo plano sąsaja su kitais planavimo dokumentais

Telšių rajono savivaldybės bendrojo plano inžinerinės infrastruktūros dalies sprendimai suderinti su šiais aukštesnio lygmens teritorijų planavimo ir strateginiais dokumentais:

- ❑ Lietuvos Respublikos teritorijos bendruoju planu (Žin., 2002, Nr.110-4852);
- ❑ Telšių apskrities bendruoju planu (rengiamas);
- ❑ Telšių rajono strateginiu plėtros planu, 2004;
- ❑ Valstybės ilgalaikės raidos strategija (Žin., 2002, Nr. 113-5029);
- ❑ Valstybine aplinkos apsaugos strategija (Žin., 1996, Nr. 103-2347);
- ❑ Nacionaline darnaus vystymosi strategija (Žin., 2003, Nr. 89-4029);
- ❑ Nacionaline energetikos strategija (Žin., 2007, Nr. 11-430);
- ❑ Vandentvarkos ūkio (vandens tiekimo ir nuotekų šalinimo) plėtros strategija (Žin., 2005, Nr. 8-245);
- ❑ Valstybiniu strateginiu atliekų tvarkymo planu (Žin., 2002, Nr. 40-1499),

- Lietuvos Respublikos sveikatos programa (Žin., 1998, Nr. 6-1842);
- Lietuvos nacionalinė visuomenės sveikatos priežiūros strategija (Žin., 2001, Nr. 66-2148).

6.3. Inžinerinės infrastruktūros esamos būklės analizė

Telšių rajono teritorijos aprūpinimo inžinerine infrastruktūra esamoji būklė aprašyta Telšių rajono savivaldybės teritorijos bendrojo plano esamosios būklės analizės ataskaitoje. Šiame dokumente pateikiama esamosios būklės analizės santrauka.

6.3.1. Vandentieka ir vandenvala

60 % Telšių rajono gyventojų naudoja centralizuotai tiekiamą vandenį, 40 % - privačių šachtinių šulinių vandenį.

Centralizuoto vandentiekio infrastruktūra yra pakankamai išplėtotas visuose Telšių rajono miestuose bei didesnėse gyvenvietėse. Geriamajam vandeniui ruošti naudojamas tik požeminis vanduo. UAB „Telšių vandenys“ duomenimis vandens kokybė nėra bloga, tačiau beveik visur yra viršijamas leistinas geležies kiekis. Tik Baltininkų, Lauko Sodos, Lieplaukės, Pavandenės, Vembūtų, Vieکشnalių gyvenviečių vandenvietėse yra įrengti vandens gerinimo įrenginiai, tačiau šių įrenginių reikia ir kitose vandenvietėse, kad būtų galima užtikrinti reikiamą vartotojams tiekiamo vandens kokybę. Seni, nusidėvėję vandens tiekimo tinklai, kurių amžius siekia 20 – 30 metų, mažina vandens tiekimo patikimumą ir pačią vandens kokybę. Pagal Ventos-Lielupės upių baseino investicinį projektą iki 2020 m. planuojama sutvarkyti visų gyvenviečių didesnių nei 500 gyventojų vandentvarkos ūkį.

40 % Telšių rajono gyventojų naudoja šachtinių šulinių vandenį, tačiau bloga jo kokybė dažnai riboja vandens naudojimą gėrimui. Šachtinių šulinių vandeniui būdingas didelis nitratų kiekis, kietumas, mikrobiologinis užterštumas. Priemiestiniuose rajonuose šulinių vandeniui būdingas užterštumas sunkiaisiais metalais.

Centralizuoto nuotekų surinkimo sistema aptarnauja apie 53% rajono gyventojų. Daugiausia vartotojų yra Telšių mieste, kur apie 84% gyventojų yra prijungti prie centralizuotos nuotekų surinkimo sistemos. Kituose miesteliuose nuotekų sistemos aptarnaujamų vartotojų dalis yra dar mažesnė. Vietovėse, kuriose nėra centralizuoto nuotekų surinkimo tinklų, gyventojai nuotekas išleidžia į nuotekų surinkimo rezervuarus ar duobes, kurios nėra pritaikytos joms surinkti ir dažnai neturi izoliacinio pagrindo. Centralizuotos nuotekų išsėmimo iš duobių ir išvežimo galimybės rajone nėra.

Centralizuoto nuotekų surinkimo sistemose dauguma nuotekų valymo įrenginių yra fiziškai ir morališkai nusidėvėję, juose nuotekos ne visuomet yra išvalomos iki nuotekų tvarkymo reglamente bei ES direktyvose nustatytų reikalavimų. Dauguma nuotekų surinkimo tinklų yra nusidėvėję, jų amžius siekia apie 30 metų. Pagal šiuo metu vykdomą Ventos-Lielupės upių baseinų investicinį projektą planuojama renovuoti esamą Telšių miesto nuotekų šalinimo sistemą ir ją plėsti į naujas teritorijas.

Lietaus nuotekų sistema yra tik Telšių mieste. Sistemos būklė yra patenkinama - labai trūksta lietaus nuotekoms valyti skirtų įrenginių.

Centralizuoto vandens tiekimo ir nuotekų šalinimo infrastruktūrą Telšių rajone būtina žymiai plėsti, siekiant rajono vartotojus aprūpinti tinkamos kokybės geriamuoju vandeniu ir nuotekų tvarkymo paslaugomis.

6.3.2. Atliekų tvarkymas

Telšių rajonas įeina į bendrą Telšių apskrities atliekų tvarkymo sistemą. Telšiuose centralizuota atliekų surinkimo sistema naudojasi apie 92 % gyventojų, kaimuose sistemos aptarnaujamų gyventojų dalis yra žymiai mažesnė ir tesiekia 40-60 %.

Pirminis atliekų rūšiavimas rajone po truputį išsibėgėja, nes pradėtas vykdyti atskiras antrinių žaliavų surinkimas – įrengtos antrinių žaliavų surinkimui skirtos konteinerinės aikštelės, kai kur įdiegti specialūs, spalvomis žymimi konteineriai ir šiukšliadėžės. Tačiau antrinių žaliavų surinkimo veiklą riboja tai, kad didžioji dalis surūšiuotų atliekų saugomos, nes Telšių apskrityje nėra didelių antrinių žaliavų perdirbimo įmonių.

Kompostavimo, statybinių, pavojingų ir medicininių atliekų surinkimo aikštelių Telšių mieste šiuo metu dar nėra. Didžiagabaričių atliekų aikštelę planuojama įrengti artimiausiu metu.

Telšių rajone savivaldybės duomenimis yra 18 sąvartynų – Nevarėnų, Ryškėnų, Tryškių, Degaičių, Eigirdžių, Luokės, Upynos, Žarėnų, Telšių, Varnių, Mítkaičių, Kaunatavo, Gaulėnų, Janapolės, Viešvėnų, Kegų, Lieplaukalės, Lauko Sodos. Kai pradės veikti naujas Telšių apskrities sąvartynas, visi Telšių rajono sąvartynai turės būti uždaryti ir tinkamai rekultivuoti.

6.3.3. Elektros tiekimas

Telšių rajonas aprūpinamas elektra iš 330 kV ir 110 kV elektros perdavimo tinklų, 330 kV elektros perdavimo tinklo atšaka yra nutiesta nuo per Telšių rajoną einančios 330 kV elektros perdavimo tinklo linijos. Šis tinklas yra nutiestas iki Telšių 330/110 kV transformatorių pastotės. 110 kV elektros tinklas yra sujungtas žiedu per Šiaulių ir Klaipėdos 330/110 kV transformatorių pastotes. Viena 110 kV linijos atšaka nutiesta iki Mažeikių elektrinės. 35 kV rajono elektros tinklas veikia žiedu su Rietavo, Telšių ir Kelmės 110/35/10 kV TP.

2001 – 2005 metais Telšių rajone suvartotas elektros kiekis augo nuo 82 GWh iki 90 GWh. Pramonės ir jiems prilygintieji vartotojai rajone tuo laikotarpiu suvartojo apie 37 % viso rajone suvartoto elektros kiekio, gyventojai – apie 35%. Vienam gyventojui tuo laikotarpiu tenkantis elektros suvartojimas Telšių rajone (1,42 MWh/gyv.·metus) buvo iki 31 % mažesnis nei Lietuvoje ir tai daugiausia lėmė palyginti mažas pramonės ir jai prilygintųjų vartotojų bei kitų vartotojų (negamybinių įmonių, biudžetinių organizacijų ir kt.) kiekis ir jų elektros suvartojimas.

Elektros tiekimo įrenginių (transformatorinių pastočių) maksimalus apkrovimas 2005 metais buvo gerokai mažesnis nei pastočių pajėgumas, taigi esamos pastotės gali patikimai užtikrinti tiek esamų elektros vartotojų poreikius, tiek prie elektros tiekimo sistemos, nediegiant naujų pajėgumų pastotėse, galima prijungti naujų vartotojų.

6.3.4. Šilumos ūkis

Centralizuotai šiluma aprūpinama dalis Telšių miesto ir Rainių gyvenvietės vartotojų, kurie sudaro apie 26 % visų Telšių rajono šilumos vartotojų. Likusieji vartotojai vartoja šilumą, pagamintą individualiuose šilumos gamybos įrenginiuose, daugiausia naudojančiuose medieną, gamtines dujas.

Didžiąją dalį centralizuotai tiekiamos šilumos Telšių rajone suvartoja gyventojai patalpų šildymui ir karšto vandens ruošimui. Bendras centralizuotai aprūpinimų šiluma pastatų šildomas plotas yra 428 tūkst. m², iš kurių gyvenamieji pastatai sudaro 327 tūkst. m², o administraciniai pastatai 101 tūkst. m².

Telšių rajone centralizuotai šilumą tiekia UAB „Litesko“ filialas „Telšių šiluma“, kuri eksploatuoja keturias katilines, kurių bendra instaliuota galia 76 MW. Tačiau nei viena centralizuoto aprūpinimo šiluma sistemų katilinė pastaraisiais metais neveikė pilnu pajėgumu, taigi prie kiekvienos sistemos yra galimybė prijungti naujų vartotojų, nediegiant naujų šilumos gamybos įrenginių ir tai padidintų esamų sistemų energinius ir ekonominius veiklos rodiklius, leistų sumažinti vietovių taršą kuro degimo produktais.

Telšių rajono centralizuoto aprūpinimo šiluma sistemose šilumos gamybai naudojamas dviejų rūšių kuras ir tai didina šilumos gamybos patikimumą ir mažina centralizuoto aprūpinimo šiluma sistemų priklausomybę nuo vieno kuro. Rajone centralizuotai šilumos gamybai suvartojamo kuro balanse didžiąją dalį užima gamtinės dujos. Biokuro dalis suvartojamo kuro balanse pastaraisiais metais augo ir pastaruoju metu sudaro apie 1/3 rajone suvartojamo kuro centralizuotai tiekiamai šilumai generuoti. Tokios suvartojamo kuro balanso kitimo tendencijos atitinka siektinas energetikos vystymo kryptis.

Telšių rajone esančiose centralizuoto aprūpinimo šiluma sistemose yra nemažas šilumos ir karšto vandens tiekimo technologinių nuostolių mažinimo potencialas, nes dalis šilumos ir karšto vandens tiekimo tinklų yra nusidėvėję. Tinklų vidutinis amžius yra 19 metų. Technologiniai šilumos ir karšto vandens tiekimo nuostoliai vidutiniškai pastaraisiais metais sudarė apie 20 % ir buvo mažesni nei vidutiniškai susidarantys nuostoliai analogiškose sistemose Lietuvoje.

Viena iš opiausių Telšių rajono šilumos vartotojų problemų yra žemas šilumos vartojimo efektyvumas – žema būstų kokybė (daug senų pastatų) bei silpna pastatų priežiūra lemia didelius pastatų šilumos nuostolius. Šildymo sistemos ir vietinės katilinės yra nusidėvėjusios, trūksta individualaus reguliavimo ir individualios apskaitos įrangos. Teigiamas poslinkis yra tas, kad šiuo metu pradeda įsibėgėti biudžetinių įstaigų pastatų renovacija.

6.3.5. Dujų tiekimas

Telšių rajono teritorijoje nutiesta magistralinio dujotiekio Šiauliai-Klaipėda atkarpa, nuo kurios yra atvesta magistralinio dujotiekio atšaka į Telšių dujų skirstymo stotį.

Telšių rajono aprūpinimo gamtinėmis dujomis infrastruktūra yra pakankamai išplėtota – gamtinės dujos yra tiekiamos dujos tiekiamos Telšių miestui, Buožėnų, Vygantiškių, Gaudikaičių, Degaičių, Ryškėtų ir Rainių gyvenvietėms.

Gamtinės dujos rajone yra tiekiamos gyventojams maisto ruošimui ir individualiam šildymui bei karšto buitinio vandens ruošimui, komunaliniams buitiniams vartotojams bei įmonėms. Gamtinių dujų vartojimas 2002 – 2005 metų laikotarpiu išliko apytiksliai pastovus. Vartojimas mažėjo energetikos sektoriuje, nes centralizuotai tiekiamai šilumai generuoti buvo pradėtas naudoti biokuras. Tačiau šis mažėjimas buvo kompensuotas augančiais kitų pramonės šakų bei gyventojų poreikiais.

6.3.6. Telekomunikacija ir ryšiai

Telekomunikacijų (fiksotojo ir judriojo telefoninio ryšio, interneto) infrastruktūra Telšių rajone yra pakankamai išplėtota ir apima didžiąją dalį rajono teritorijos. Fiksotojo telefono linijų tinklas pasiekia visus didžiausius ir svarbiausius urbanistinius rajono centrus, o vietovėse, nutolusiose nuo kabelinių ryšių linijų, fiksuoto telefoninio ryšio paslauga prieinama per radijo tinklą. Judriosios telefonijos infrastruktūra yra gerai išplėtota ir beveik visoje Telšių rajono teritorijoje užtikrinamas patikimas ryšys. Tik nedidelėje Telšių rajono teritorijos dalyje – vietovėse, labiau nutolusiose nuo urbanistinių centrų – judriojo telefono ryšys gali būti nepastovus. Judriojo telefono ryšio paslaugas teikiančios įmonės tarpusavyje labai konkuruoja, todėl diegia vis modernesnes technologijas ir taip kelia telekomunikacinių paslaugų kokybę.

Prisijungimas prie interneto Telšių rajone galimas, naudojantis įvairiomis technologijomis: per komutuojamą ryšio liniją, naudojant modemą, skaitmeninės abonentinės linijos DSL technologija, GPRS technologija, EDGE technologija (Telšių mieste), internetas kabelinės televizijos tinklais ir kt. Siekiant Lietuvoje skatinti visuomenės, besiremiančios žiniomis ir pažangiomis technologijomis, kūrimąsi, Telšių rajone buvo ar yra vykdomi viešų interneto prieigos taškų diegimo projektai: LITNET, Langas į ateitį, Informacinės visuomenės plėtros komiteto projektai, Kaimiškujų vietovių informacinių technologijų plačiajuostis tinklas RAIN.

Rajone šiuo metu yra 8 viešieji interneto prieigos taškai, tačiau ateityje šių taškų tinklas turėtų būti plečiamas.

AB „Lietuvos paštas“ universaliąsias pašto paslaugas Telšių rajone teikia 19 pašto skyrių. Paštai Telšių rajone yra įrengti svarbesniuose urbanistiniuose centruose, paštų sklaida apima visą Telšių rajoną.

6.4. Teritorijų, kurios gali būti reikšmingai paveiktos, aplinkos charakteristikos

Planavimo objektas yra Telšių apskrityje esanti Telšių rajono teritorija, kuri užima 1439 kv. km ploto. 2006 metais rajono teritorijoje gyveno 55,7 tūkst. gyventojų.

Telšių rajone saugomos teritorijos užima 21,20% rajono ploto. Rajone yra Varnių regioninio parko dalis (25,5 tūkst. ha), 7 valstybiniai gamtiniai draustiniai, vienas biosferos poligonas (Plikšių miško) ir 4 gamtos paveldo objektai. Varnių regioninio parko teritorija apima konservacines, apsaugines, rekreacines ir ūkines funkcines zonas ir sudaro apie 83,72% visų rajone esančių saugotinių teritorijų. Valstybiniai draustiniai užima 8,28% visų rajono saugomų teritorijų. Rajone yra 7 draustiniai: Buožėnų geomorfologinis (600,76 ha), Vilkaičių geomorfologinis (0,05 ha), Virvytės hidrografinis (347,9 ha), Gelžės botaninis-zoologinis (0,57 ha), Plikšių kraštovaizdžio (251,81 ha), Germanto kraštovaizdžio (923,89 ha), Minijos kraštovaizdžio (400,62 ha). Taip pat Telšių rajono teritorijoje yra ir 2440,32 ha ploto Plinkšių miško biosferos poligonas.

Telšių rajono teritorijoje yra svarbios ir „Natura 2000“ buveinių apsaugai ir paukščių apsaugai skirtos teritorijos, kurios užima 6 proc. rajono teritorijos.

Telšių rajono teritorijoje gausu kultūros paveldo vertybių. Archeologijos paveldui priskiriama senovės gyvenvietės, radimvietės, kapinynai, senkapiai, pilkapiai, senojo miesto riba ir piliakalniai, iš kurių išskirtinės svarbos yra Šatrijos kalno, Girgždūtės, Paplienijos, Didžiųjų Burbiškių, Šaukštelio piliakalniai.

Telšių rajone yra 2 objektai, priskiriami kultūros vertybės statusą turintiems urbanistikos paveldo objektams – Telšių senamiestis ir Tryškūnų miestelio istorinis centras. Varnių ir Luokės urbanistikos kultūros vertybių apsaugai įkurti urbanistikos draustiniai, esantys Varnių regioniniame parke.

Architektūros paveldo kompleksus Telšių rajone sudaro dvarų sodybos ir sakralinio paveldo objektai.

Kultūros vertybių statusą turi senosios katalikiškos ir žydų kapinės Telšiuose, Varniuose, Tryškiuose, Luokėje ir žydų žudymo vieta Rainiuose. Kitos saugomos laidojimo vietos iki šiol yra senuosiuose istorijos vietinės reikšmės paminklų ir išaiškinamų paminklų sąrašuose.

Telšių rajono įvykių vietas sudaro vietos, susijusios su Sovietų okupacijos ir Antrojo pasaulinio karo tragiškais įvykiais.

Rajone 10 mitologinių kalnų ir aklavietei yra suteiktas mitologinio paveldo statusas. Kultūros paveldo objektai yra ir 55 etnokultūrinė meninė vertė pasižymintys monumentalios dailės – kryždirbystės jos objektai: koplytėlės, koplytstulpiai ir stogastulpiai ir vienas istorine vertė pasižymintis memorialinis akmuo.

6.5. Su planu susijusios aplinkosaugos problemos ir tikslai

Pagrindinės aplinkosaugos problemos, susijusios su Telšių rajono bendrojo plano inžinerinės infrastruktūros dalies tikslais ir planuojamomis ūkio šakomis yra:

- aplinkos oro tarša kenksmingomis aplinkai ir žmogui medžiagomis, atmosferos tarša šiltnamio efektą sukeliančiomis dujomis;
- energijos ir energetinių išteklių, vandens išteklių neefektyvus naudojimas;
- paviršinių ir gruntinių vandenų tarša;
- dirvožemio tarša;
- grėsmė biologinės įvairovės išlikimui;
- grėsmė kraštovaizdžio išsaugojimui;
- grėsmė kultūros paveldo išsaugojimui.

Rengiamo Telšių rajono bendrojo plano inžinerinės infrastruktūros dalies sprendimais siekiama įgyvendinti tokius aplinkosaugos tikslus:

- mažinti aplinkos oro taršą kenksmingomis aplinkai ir žmogui medžiagomis;
- mažinti atmosferos taršą šiltnamio efektą sukeliančiomis dujomis, siekiant įgyvendinti Lietuvos kaip Europos Bendrijos narės įsipareigojimus dėl įtakos klimato kaitai švelninimo;

- ❑ užtikrinti efektyvų energijos ir energijos išteklių, vandens, vartojimą, skatinti atsinaujinančių energijos išteklių naudojimą;
- ❑ užtikrinti gamtinių paviršinių ir požeminių vandenų apsaugą;
- ❑ užtikrinti dirvožemio apsaugą;
- ❑ inžinerinės infrastruktūros plėtrą organizuoti taip, kad būtų saugojamas ir palaikomas kultūros ir gamtos paveldas (kraštovaizdis, biologinė įvairovė).

6.6. Galimos reikšmingos pasekmės

SPAV metu vertinamos vandentiekio ir vandenvalos, atliekų tvarkymo, elektros tiekimo, šilumos ūkio, dujų tiekimo bei telekomunikacijų ir ryšių infrastruktūros plėtros sprendimų galimos pasekmės. SPAV metu vertinami aplinkos komponentai, kuriems gali turėti įtakos rengiamo bendrojo plano inžinerinės infrastruktūros dalies sprendimai, yra:

- ❑ ekonominė aplinka (savivaldybės biudžetas, investicijų ir verslo sąlygos, ūkio raidos procesai ir pan.);
- ❑ socialinė aplinka (gyventojų užimtumas, migracija ir kt.);
- ❑ gamtinė aplinka ir kraštovaizdis (oro, vandens kokybė, ekosistemos, gyvūnų ir augalų rūšys, gamtinės buveinės);
- ❑ kultūros paveldas.

Bendrojo plano inžinerinės infrastruktūros sprendimų galimas poveikis aplinkai vertinamas pasekmių lentelės pagalba (6.1 lent.). Lentelėje atskiri sprendimai vertinami taip:

- ❑ sprendimai turės teigiamą įtaką (žymima +);
- ❑ sprendimai turės neigiamą įtaką (žymima -);
- ❑ sprendimai neturės įtakos (žymima 0).

6.1 lentelė. Telšių rajono bendrojo plano inžinerinės infrastruktūros sprendimų poveikis aplinkos komponentams

Inžinerinės infrastruktūra	Sprendimų vertinimas	Komentarai
1	2	3
<u>Poveikis ekonominei aplinkai</u>		
Vandentieka ir vandenvala	+	<p>Dalį sprendimų vandentiekos ir vandenvalos srityje įgyvendinimui reikalingų investicijų turės padengti Savivaldybės biudžetas, tačiau vandentvarkos projektų planingas įgyvendinimas suteiks galimybę didelę reikalingų lėšų dalį gauti iš ES Struktūrinių fondų ar pasinaudoti kitais finansinės paramos šaltiniais. Be to, vandentiekos ir vandenvalos sistemų plėtra yra būtina, siekiant užtikrinti tinkamos kokybės gyvenamąją aplinką rajono gyventojams.</p> <p>Vandentiekos ir vandentvarkos sistemų plėtra ir atnaujinimas turės ilgalaikį teigiamą poveikį ekonominei aplinkai, nes bus sukurtos papildomos darbo vietos, mažės vandentvarkos ūkio eksploatacinės sąnaudos, bus efektyviau naudojami vandens ištekliai.</p>
Atliekų tvarkymas	+	<p>Dalį sprendimų atliekų tvarkymo srityje įgyvendinimui reikalingų investicijų turės padengti Savivaldybės biudžetas, tačiau šių projektų planingas įgyvendinimas suteiks galimybę didelę reikalingų lėšų dalį gauti iš ES Struktūrinių fondų ar pasinaudoti kitais finansinės paramos šaltiniais. Be to, atliekų tvarkymo sistemos plėtra yra būtina, siekiant užtikrinti tinkamos kokybės gyvenamąją aplinką rajono gyventojams.</p> <p>Atliekų tvarkymo sistemos plėtra turės ilgalaikį teigiamą poveikį ekonominei aplinkai, nes bus sukurtos papildomos darbo vietos, antrinių žaliavų rūšiavimas sudarys sąlygas rajone steigti antrinių žaliavų perdirbimo įmonėms.</p>
Elektros tiekimas	+	<p>Sprendimai elektros tiekimo srityje turės ilgalaikį teigiamą poveikį ekonominei rajono aplinkai, nes bus racionaliau naudojama energija ir energijos ištekliai, dėl diegiamų elektros vartojimo efektyvumo didinimo priemonių pas galutinius vartotojus mažės tų galutinių vartotojų išlaidos elektrai pirkti, bus sukurtos naujos darbo vietos naujai įrengiamose elektrinėse.</p>
Šilumos ūkis	+	<p>Sprendimai šilumos ūkio srityje turės ilgalaikį teigiamą poveikį ekonominei aplinkai, kadangi didėjant pastatų šilumos vartojimo efektyvumui, mažės gyventojų išlaidos patalpų šildymui ir karšto vandens ruošimui. Centralizuoto aprūpinimo šiluma sistemose mažėjant šilumos gamybos ir tiekimo nuostoliams, mažės šilumos gamybai naudojamo kuro poreikis ir eksploatacinės sistemų sąnaudos.</p>
Gamtinių dujų tiekimas	+	<p>Sprendimai gamtinių dujų srityje turės ilgalaikį teigiamą poveikį ekonominei rajono aplinkai, kadangi gamtinių dujų infrastruktūros plėtra rajone sudarys sąlygas palankesnei investicinei aplinkai (pramonės plėtrai, kitiems verslo subjektams) ir skatins viso rajono plėtrą.</p> <p>Įgyvendinant gamtinių dujų srities sprendimus, bus sukurtos naujos darbo vietos, gamtinių dujų vartojimas šilumos ir elektros gamybai lems didėjantį energijos vartojimo efektyvumą ir mažins vartotojų išlaidas energijai ir energijos ištekliais pirkti.</p>
Telekomunikacijos	+	<p>Sprendimai telekomunikacijų ir ryšių srityje sudarys palankias</p>

Inžinerinės infrastruktūra	Sprendimų vertinimas	Komentarai
1	2	3
ir ryšiai		ekonominės sąlygas plėstis telekomunikacijų paslaugų įmonių steigimuisi, skatins žinių ekonomikos visuomenės kūrimąsi, užtikrins, kad vartotojams telekomunikacijų ir ryšių paslaugos būtų teikiamos už konkurencingas kainas.
<u>Poveikis socialinei aplinkai</u>		
Vandentiekia ir vandenvala	+	Sprendimai vandentiekos ir vandenvalos srityje turės ilgalaikį teigiamą poveikį socialinei aplinkai, kadangi didės būstų aprūpinimas vandentiekos ir vandentvarkos paslaugomis, gerės paslaugų kokybė, bus užtikrintos gyventojų higienos, sveikos gyvenamosios aplinkos, komforto reikmės. Įgyvendinant bendrojo plano sprendimus bus užtikrintas minimalus poveikis gamtinei aplinkai, taigi ir netiesioginis neigiamas gamtinės aplinkos poveikis žmonėms (pvz., dėl užteršto dirvožemio ir pan.). Gaisrinio vandentiekio plėtra užtikrins mažesnę gaisrų sukeliama žalą. Vandentiekos ir vandenvalos įmonėse ir jas aptarnaujančiose įmonėse bus kuriamos naujos darbo vietos.
Atliekų tvarkymas	+	Sprendimai atliekų tvarkymo srityje turės ilgalaikį teigiamą poveikį socialinei aplinkai, kadangi didės būstų aprūpinimas atliekų tvarkymo paslaugomis, gerės paslaugų kokybė, bus užtikrintos gyventojų higienos, sveikos gyvenamosios aplinkos, komforto reikmės. Įgyvendinant bendrojo plano sprendimus bus užtikrintas minimalus poveikis gamtinei aplinkai, taigi ir netiesioginis neigiamas gamtinės aplinkos poveikis žmonėms (pvz., dėl užteršto dirvožemio ir pan.). Galimai įsisteigsiančiose atliekų perdirbimo įmonėse, taip pat atliekų tvarkymo ir jas aptarnaujančiose įmonėse bus kuriamos naujos darbo vietos.
Elektros tiekimas	+	Sprendimai elektros tiekimo srityje turės ilgalaikį teigiamą poveikį gyventojų socialinei aplinkai, kadangi padidės būstų aprūpinimo elektra paslaugų prieinamumas, patikimumas, kokybė. Dėl diegiamų elektros vartojimo efektyvumo didinimo priemonių pas galutinius vartotojus mažės tų galutinių vartotojų išlaidos elektrai pirkti. Elektros tiekimo ir gamybos objektų statybai, modernizavimui, eksploatavimui, administravimui ir kitiems tikslams bus sukurtos naujos darbo vietos.
Šilumos ūkis	+	Sprendimai šilumos ūkio srityje turės ilgalaikį teigiamą poveikį gyventojų socialinei aplinkai, kadangi bus sudarytos sąlygos kilti būsto kokybei ir mažėti gyventojų išlaidoms šilumai dėl šilumos vartojimo efektyvumo didinimo priemonių, efektyvios pastatų šildymo ir karšto vandens ruošimo įrangos. Moderni įranga užtikrins norminių mikroklimato parametrų patalpose palaikymą, bus užtikrintos gyventojų higienos, sveikos gyvenamosios aplinkos, komforto reikmės. Mažėjantys šilumos gamybos ir tiekimo nuostoliai centralizuoto aprūpinimo šiluma sistemose lems mažesnę šilumos kainą vartotojams. Šilumos ūkio objektų statybai, modernizavimui, eksploatavimui, administravimui ir kitiems tikslams bus sukurtos naujos darbo vietos.
Gamtinių dujų tiekimas	+	Sprendimai gamtinių dujų tiekimo srityje turės ilgalaikį teigiamą poveikį gyventojų socialinei aplinkai, kadangi gamtinių dujų

Inžinerinės infrastruktūra	Sprendimų vertinimas	Komentarai
1	2	3
		<p>vartojimas šilumos ir elektros gamybai lems didėjančią energijos vartojimo efektyvumą ir mažins vartotojų išlaidas energijai ir energijos ištekliams pirkti. Mažesnė oro tarša iš gamtines dujas deginančių katilų lems oro kokybės gerėjimą.</p> <p>Gamtinių dujų infrastruktūros plėtra rajone sudarys sąlygas palankesnei pramonės ir kitų verslo subjektų plėtrai, taigi bus sukurtos naujos darbo vietos.</p>
Telekomunikacijos ir ryšiai	+	<p>Sprendimai telekomunikacijų ir ryšių srityje turės ilgalaikį teigiamą poveikį gyventojų socialinei aplinkai, kadangi būstuose bus prieinamas vis didesnis telekomunikacijų ir ryšių paslaugų spektras, gerės ryšių paslaugų kokybė, bus skatinamas žinių visuomenės kūrimasis.</p>
<u>Poveikis gamtinei aplinkai ir kraštovaizdžiui</u>		
Vandentiekia ir vandenvala	+	<p>Sprendimai vandentiekos ir vandenvalos srityje turės ilgalaikį teigiamą poveikį gamtinei aplinkai, kadangi siūloma esamos įrangos rekonstrukcija, naujų modernių įrenginių statyba užtikrins minimalų neigiamą poveikį aplinkos komponentams: paviršinio vandens kokybei, dirvožemiui, biologinei įvairovei ir buveinių apsaugai. Gamtinės aplinkos komponentų išsaugojimas sudarys sąlygas ir kraštovaizdžio išsaugojimui.</p> <p>Tačiau didelių vandentiekos ir vandenvalos objektų (vandenviečių, nuotekų valymo įrenginių) statyba gali turėti neigiamą poveikį kraštovaizdžiui, ypač reljefui, dirvožemiui. Tačiau šis poveikis bus minimalus ar jo iš vis gali nebūti, atlikus teisės aktuose nustatytas aplinkosaugos procedūras.</p> <p>Galimas trumpalaikis nereikšmingas neigiamas poveikis infrastruktūros objektų statybos metu (padidėję dulktumas, automobilių srautai, aptvertos teritorijos ir pan.), tačiau ilgalaikis poveikis yra teigiamas.</p>
Atliekų tvarkymas	+	<p>Sprendimai atliekų tvarkymo srityje turės ilgalaikį teigiamą poveikį gamtinei aplinkai, kadangi tinkama atliekų tvarkymo sistema, deramas pavojingų, toksiškų atliekų tvarkymas, sąvartynų rekultyvavimas užtikrins minimalų neigiamą poveikį aplinkos komponentams: orui, paviršinio vandens kokybei, dirvožemiui, biologinei įvairovei ir buveinių apsaugai. Gamtinės aplinkos komponentų išsaugojimas sudarys sąlygas ir kraštovaizdžio išsaugojimui.</p> <p>Naujų objektų statyba gali turėti neigiamą poveikį kraštovaizdžiui, ypač reljefui, dirvožemiui. Tačiau šis poveikis bus minimalus ar jo iš vis gali nebūti, atlikus teisės aktuose nustatytas aplinkosaugos procedūras.</p> <p>Galimas trumpalaikis nereikšmingas neigiamas poveikis infrastruktūros objektų statybos metu (padidėję dulktumas, automobilių srautai, aptvertos teritorijos ir pan.), taip pat diegiant naują atliekų tvarkymo sistemą, pereinamuoju laikotarpiu galimas nelegalus atliekų šalinimas, tačiau aplinka turi būti valoma nuo atliekų ir tvarkoma. Tačiau ilgalaikis poveikis yra teigiamas.</p>
Elektros tiekimas	+	<p>Sprendimai elektros tiekimo srityje turės ilgalaikį teigiamą poveikį gamtinei aplinkai, kadangi diegiamos efektyvaus elektros vartojimo priemonės, didinamas elektros tiekimo efektyvumas, skatinama elektros gamyba iš atsinaujinančių energijos išteklių sudarys sąlygas</p>

Inžinerinės infrastruktūra	Sprendimų vertinimas	Komentarai
1	2	3
		<p>mažesniai iškastinio kuro poreikiui, kurį deginant teršiami gamtinės aplinkos komponentai: oras, paviršinis vanduo, dirvožemis, kyla grėsmė biologinei įvairovei ir buveinių apsaugai. Gamtinės aplinkos komponentų išsaugojimas sudarys sąlygas ir kraštovaizdžio išsaugojimui.</p> <p>Galimas trumpalaikis nereikšmingas neigiamas poveikis infrastruktūros objektų statybos metu (padidėję dulktumas, automobilių srautai, aptvertos teritorijos ir pan.).</p> <p>Planuojant naujas elektrines (ypač hidroelektrines, vėjo jėgaines) galimas neigiamas poveikis gamtinei aplinkai ir kraštovaizdžiui, tačiau šis poveikis bus minimalus ar jo gali iš vis nebūti, atlikus teisės aktuose nustatytas aplinkosaugos procedūras (planuojamos ūkinės veiklos poveikio aplinkai vertinimą ir kt.).</p>
Šilumos ūkis	+	<p>Sprendimai šilumos ūkio srityje turės ilgalaikį teigiamą poveikį ypač aplinkos oro kokybei, kadangi didėjant pastatų šilumos vartojimo efektyvumui, vis didesnę dalį vartotojų aprūpinant iš centralizuoto aprūpinimo šiluma sistemų, mažėjant šilumos tiekimo nuostoliams tinkluose mažės šilumos gamybai naudojamo kuro poreikis rajone ir todėl mažės poveikis aplinkos komponentams: orui, paviršiniam vandeniui, dirvožemiui, mažės grėsmė biologinei įvairovei ir buveinių apsaugai. Gamtinės aplinkos komponentų išsaugojimas sudarys sąlygas ir kraštovaizdžio išsaugojimui.</p> <p>Galimas trumpalaikis nereikšmingas neigiamas poveikis gamtinei aplinkai ir kraštovaizdžiui infrastruktūros objektų statybos metu (padidėję dulktumas, automobilių srautai, aptvertos teritorijos ir pan.), tačiau ilgalaikis poveikis yra teigiamas.</p>
Gamtinių dujų tiekimas	-	<p>Sprendimai gamtinių dujų srityje turės ilgalaikį teigiamą poveikį ypač aplinkos oro kokybei, kadangi didėjant gamtinių dujų naudojimui vietinėse katilinėse, mažės neigiamas poveikis aplinkos komponentams: orui, paviršinio vandens kokybei, dirvožemiui, biologinei įvairovei ir buveinių apsaugai. Gamtinės aplinkos komponentų išsaugojimas sudarys sąlygas ir kraštovaizdžio išsaugojimui.</p> <p>Naujų objektų statybos sprendimai gali turėti didesnę neigiamą trumpalaikį poveikį kraštovaizdžiui, lyginant su tuo atveju, jei tie objektai nebūtų statomi. Tačiau gamtinių dujų tiekimo infrastruktūros objektai planuojami atsižvelgiant į saugotinos aplinkos ir saugotino kraštovaizdžio teritorijas. Be to, neigiamas poveikis bus minimalus ar jo gali iš vis nebūti, atlikus teisės aktuose nustatytas aplinkosaugos procedūras.</p> <p>Taip pat galimas trumpalaikis nereikšmingas neigiamas poveikis infrastruktūros objektų statybos metu padidėjęs dulktumas, padidėję automobilių srautai, aptvertos teritorijos ir pan.).</p>
Telekomunikacijos ir ryšiai	-	<p>Sprendimai telekomunikacijų ir ryšių srityje gali turėti didesnę neigiamą ilgalaikį poveikį kraštovaizdžiui, lyginant su tuo atveju, jei šie objektai nebūtų statomi. Tačiau šie objektai planuojami atsižvelgiant į saugotino kraštovaizdžio teritorijas. Neigiamas poveikis bus minimalus ar jo gali iš vis nebūti, atlikus teisės aktuose nustatytas aplinkosaugos procedūras.</p>

Inžinerinės infrastruktūra	Sprendimų vertinimas	Komentarai
1	2	3
<u>Poveikis kultūros paveldo objektų apsaugai</u>		
Vandentieka ir vandenvala	+	Sprendimai vandentiekos ir vandentvarkos srityje turės ilgalaikį teigiamą poveikį kultūros paveldo objektams, kadangi bus sudarytos sąlygos objektus aprūpinti inžinerine vandens tiekimo ir nuotekų šalinimo įranga ir taip šiuose objektuose bus palankiau plėtoti turizmą. Galimas trumpalaikis nereikšmingas neigiamas poveikis infrastruktūros objektų statybos metu (padidėję automobilių srautai, aptvertos teritorijos ir pan.).
Atliekų tvarkymas	+	Sprendimai atliekų tvarkymo srityje turės ilgalaikį teigiamą poveikį kultūros paveldo objektams, kadangi objektai bus aptarnaujami atliekų šalinimo sistemos ir taip bus sutvarkyta objektų vizualinė aplinka, kultūros paveldo objektai bus palankesni turizmo plėtrai. Galimas trumpalaikis nereikšmingas neigiamas poveikis infrastruktūros objektų statybos metu (padidėję automobilių srautai, aptvertos teritorijos ir pan.).
Elektros tiekimas	+	Sprendimai elektros tiekimo srityje turės ilgalaikį teigiamą poveikį kultūros paveldo objektams, kadangi bus sudarytos sąlygos objektus aprūpinti elektros, apšvietimo infrastruktūra ir taip šiuose objektuose bus palankiau plėtoti turizmą. Galimas trumpalaikis nereikšmingas neigiamas poveikis infrastruktūros objektų statybos metu (padidėję automobilių srautai, aptvertos teritorijos ir pan.).
Šilumos ūkis	+	Sprendimai šilumos ūkio srityje turės ilgalaikį teigiamą poveikį kultūros paveldo objektams, kadangi bus sudarytos sąlygos aplinkos oro taršai mažėti ir dėl to mažės neigiama įtaka kultūros paveldo objektams (mažės erozijos tempas, dulkėtumas). Galimas trumpalaikis nereikšmingas neigiamas poveikis infrastruktūros objektų statybos metu (padidėję automobilių srautai, aptvertos teritorijos ir pan.).
Gamtinių dujų tiekimas	+	Sprendimai gamtinių dujų tiekimo srityje turės ilgalaikį teigiamą poveikį kultūros paveldo objektams, kadangi bus sudarytos sąlygos aplinkos oro taršai mažėti ir dėl to mažės neigiama įtaka kultūros paveldo objektams (mažės erozijos tempas, dulkėtumas). Galimas trumpalaikis nereikšmingas neigiamas poveikis infrastruktūros objektų statybos metu (padidėję automobilių srautai, aptvertos teritorijos ir pan.).
Telekomunikacijos ir ryšiai	+	Sprendimai telekomunikacijų ir ryšių srityje turės ilgalaikį teigiamą poveikį kultūros paveldo objektams, kadangi bus sudarytos sąlygos objektus aprūpinti ryšių paslaugomis ir taip šiuose objektuose bus palankiau plėtoti turizmą. Galimas trumpalaikis nereikšmingas neigiamas poveikis infrastruktūros objektų statybos metu (padidėję automobilių srautai, aptvertos teritorijos ir pan.).

Bendrojo plano inžinerinės infrastruktūros sprendimų galimo poveikio aplinkai vertinamas pateikiamas priede „Suvestinis plano įgyvendinimo pasekmių reikšmingumo aplinkai vertinimas“.

6.7. Priemonės reikšmingos pasekmėms aplinkai išvengti, sumažinti ar kompensuoti

Atlikus Telšių rajono savivaldybės bendrojo plano inžinerinės infrastruktūros sprendimų poveikio aplinkai vertinimą, nustatyta, kad sprendimai turės teigiamą poveikį aplinkai. Neigiamas poveikis yra nereikšmingas, trumpalaikis ir gali būti dar labiau sumažintas tokiomis priemonėmis:

- geriausių prieinamų technologijų taikymas, diegiant naujus infrastruktūros objektus ar atliekant esamų objektų modernizavimą;
- laikantis Lietuvos Respublikos teisės aktuose nustatytų su aplinkosauga susijusių reikalavimų ir procedūrų – sanitarinių apsaugos zonų nustatymo reikalavimų ir tvarkymo režimų, planuojamos ūkinės veiklos poveikio aplinkai vertinimo procedūrų, specialiųjų žemės ir miško naudojimo sąlygų, stebėsenos (monitoringo) taisyklių ir pan.;
- teritorijas planuojamiems infrastruktūros objektams, kurie numatyti netoli saugotinių teritorijų, parinkti specialiojo ar detaliojo planavimo metu tikslesniu masteliu.

6.8. Bendrojo plano koncepcijos alternatyvos

Telšių rajono savivaldybės teritorijoje inžinerinės infrastruktūros plėtra gali vykti pagal dvi alternatyvas:

1. Kryptingai nereguliuojama (neplanuojama) infrastruktūros plėtra. Tuo atveju, jei bendrojo plano inžinerinės infrastruktūros dalies sprendimai nebūtų įgyvendinami, vyktų nereguliuojama ar menkai reguliuojama infrastruktūros plėtra.
2. Reguluojama plėtra, kai Telšių rajono savivaldybės teritorijoje įgyvendinamos bendrajame plane suformuluotos inžinerinės infrastruktūros vystymo koncepcijos nuostatos. Ši alternatyva užtikrintų sistemingą rajono infrastruktūros vystymą palaipsniui prioritetų tvarka įgyvendinant bendrojo plano sprendimus.

Bendrajame plane numatomos reguliuojamos infrastruktūros plėtros kryptys pateiktos 6.2 lentelėje.

6.2 lentelė. Bendrojo plano inžinerinės infrastruktūros vystymo sprendimai

Sritis	Infrastruktūros plėtros kryptys
1	2
Vandentieka ir vandenvala	<ul style="list-style-type: none"> • užtikrinti, kad iki 2015 metų 95 % rajono gyventojų būtų aprūpinami viešojo vandens tiekimo ir nuotekų tvarkymo paslaugomis; • renovuoti ir plėsti esamas vandentiekio ir nuotekų šalinimo sistemas, diegti naujas centralizuoto vandens tiekimo ir nuotekų surinkimo sistemas didžiausiose gyvenvietėse; • užtikrinti, kad vandenvietėse išgaunamo ir vartotojams tiekiamo vandens kokybė atitiktų higienos normų keliamus reikalavimus; • įrengti naujus ar renovuoti esamus nuotekų valymo įrenginius; • plėtoti gaisrinio vandentiekio sistemą; • plėtoti lietaus nuotekų sistemą miestuose ir didesnėse gyvenvietėse.
Atliekų tvarkymas	<ul style="list-style-type: none"> • plėtoti centralizuotą atliekų surinkimo sistemą nedidelėse gyvenvietėse ir kaimuose; • užtikrinti, kad iki 2010 metų atliekų surinkimo sistema būtų prieinama ne mažiau kaip 85 % rajono gyventojų ir ūmonių; • užtikrinti atskirų rūšiuotų atliekų (statybos ir griovimo, pavojingų, medicininių, elektros ir elektroninės įrangos ir kt.) surinkimą; • skatinti gyventojus rūšiuoti atliekas; • uždaryti ir rekultivuoti sąvartynus, kai pradės veikti bendras Telšių regiono sąvartynas.
Elektros tiekimas	<ul style="list-style-type: none"> • išlaikyti esamą elektros tiekimo Telšių rajonui schemą; • rekonstruoti nusidėvėjusius elektros tinklus, didinti elektros tiekimo efektyvumą; • naujai užstatomose teritorijose elektros tinklus, kai techniškai pagrįsta, kloti po žeme. Rekonstruojant esamus orinius tinklus, ypač urbanizuotose teritorijose, įvertinti galimybę tinklus pakloti po žeme; • skatinti efektyvų elektros vartojimą; rekonstruojant esamas ir įrengiant naujas gatvių apšvietimo sistemas, diegti efektyvaus elektros vartojimo priemones; • esamose centralizuoto aprūpinimo šiluma sistemose išnagrinėti galimybes įrengti kogeneracinius įrenginius; • įrengti nedidelės galios hidroelektrines; • užtikrinti tolimesnę vėjo jėgainių eksploataciją bei įrengti naujas rajone; • modernizuoti aukštos įtampos elektros energijos tiekimo sistemos rajone schemą sujungiant Telšių 330/110 kV TP su naujai statoma 330 kV elektros linijos atšaka iki Klaipėdos 330/110 kV TP.
Šilumos ūkis	<ul style="list-style-type: none"> • išlaikyti esamas centralizuoto aprūpinimo šiluma sistemas rajone; • aprūpinimo šiluma infrastruktūros plėtrai reglamentuoti parengti rajono šilumos ūkio specialųjį planą; • renovuoti nusidėvėjusius šilumos tiekimo tinklus; • centralizuoto aprūpinimo šiluma sistemose didinti šilumos gamybos efektyvumą, užtikrinti kuro degimo produktų išvalymą iki norminių reikalavimų, užtikrinti modernių ir efektyvių technologijų – atsinaujinančių energijos išteklių ir atliekinės šilumos naudojimo, kogeneracijos – taikymą. • didinti šilumos vartojimo efektyvumą pastatuose.
Gamtinių dujų tiekimas	<ul style="list-style-type: none"> • plėsti gamtinių dujų infrastruktūrą; • rezervuoti teritoriją magistralinio dujotiekio Panevėžys-Šiauliai-Klaipėda 2 gijos tiesimui; • nustatyti sanitarines apsaugos zonas dujų skirstymo sotiems;

Sritis	Infrastruktūros plėtros kryptys
1	2
	<ul style="list-style-type: none"> • saugiam ir patikimam gamtinių dujų tiekimui ties esamais ir planuojamais dujotiekio tinklais ir įrenginiais išlaikyti apsaugos zonas ir tų zonų tvarkymo režimus.
Telekomunikacijos ir ryšiai	<ul style="list-style-type: none"> • užtikrinti fiksuotojo ir judriojo telefoninio ryšio infrastruktūros plėtrą; • sudaryti sąlygas plačiajuosčio interneto infrastruktūros plėtrai pagal vykdomą projektą „RAIN“ ir kitus projektus; • plėsti viešųjų interneto prieigos taškų tinklą.

Urbanistinė rajono struktūra ir jos vystymas daro didelę įtaką investicijų į inžinerinės infrastruktūros plėtrą efektyvumui. Urbanistinė decentralizuotos koncentracijos alternatyva, lyginant su urbanistine „status quo“ alternatyva, inžinerinės infrastruktūros plėtojimo požiūriu yra palankesnė, nes kompaktiškas vartotojų išsidėstymas ir tankus teritorijų užstatymas sudaro sąlygas teikti tos pačios kokybės komunalines paslaugas mažesnėmis sąnaudomis.

6.9. Vertinimo sunkumai

Atliekant Telšių rajono savivaldybės teritorijos bendrojo plano inžinerinės infrastruktūros sprendinių poveikio aplinkai vertinimą naudotasi šio bendrojo plano esamosios būklės analizės išvadomis ir inžinerinės infrastruktūros koncepcija. Problema, su kuria buvo susidurta tiek atliekant SPAV, tiek rengiant esamosios būklės analizę, yra statistinių duomenų apie esamus inžinerinės infrastruktūros objektus, ypač vandentvarkos ir vandenvalos įrenginius, taip pat grafinės medžiagos, trūkumas. Be to, surinktos informacijos atnaujinimas yra neoperatyvus. Tačiau šios problemos neturi ženklios įtakos atlikto poveikio aplinkai vertinimo kokybei ir rezultatams.

6.10. Numatomos stebėsenos priemonės

Telšių rajono savivaldybės bendrojo plano inžinerinės infrastruktūros sprendimų poveikio aplinkai stebėseną (monitoringas) turi būti vykdoma pagal LR aplinkos monitoringo įstatyme (Žin., 1997, Nr.112-2824) ir atitinkamuose poįstatyminiuose teisės aktuose nustatytus reikalavimus.

Atliekant inžinerinės infrastruktūros sprendimų įgyvendinimo stebėseną, turi būti skatinamas duomenų apie besikeičiančią būklę rinkimas ir kaupimas, nes tai padėtų ateityje išvengti duomenų trūkumo problemos, su kuria buvo susidurta rengiant Telšių rajono savivaldybės bendrąjį planą. Šio bendrojo plano metu parengta geoinformacinė sistema galėtų

būti pagrindas inžinerinės infrastruktūros objektų rajone duomenų bazei, kurią periodiškai reikėtų atnaujinti.

6.11. Santrauka

Telšių rajono savivaldybės teritorijos bendrojo plano inžinerinės infrastruktūros dalies sprendimų pagrindiniai tikslai yra plėtoti ir tobulinti rajono urbanistinės sistemos aprūpinimą inžinerine infrastruktūra, numatyti priemonės gyvenimo ir aplinkos kokybei gerinti, suformuoti principines nuostatas teritorijų apsaugai nuo pavojingų technogeninių procesų, numatyti priemonės, užtikrinančias gamtos išteklių racionalų naudojimą, ekologinę pusiausvyrą, gamtinio karkaso formavimą, gamtos ir kultūros paveldo vertybių išsaugojimą, rezervuoti teritorijas techninei infrastruktūrai plėtoti, derinti valstybės, apskrities ir jos savivaldybių interesus inžinerinės infrastruktūros srityje, perkelti Lietuvos Respublikos teritorijos bendrojo plano, rengiamo Telšių apskrities teritorijos bendrojo plano sprendinius į Telšių rajono teritorijos bendrąjį planą.

Telšių rajono savivaldybės bendrojo plano inžinerinės infrastruktūros dalies sprendimai suderinti su aukštesnio lygmens teritorijų planavimo ir strateginiais dokumentais.

Planavimo objektas yra Telšių apskrityje esanti Telšių rajono teritorija, kuri užima 1439 kv. km ploto. 2006 metais rajono teritorijoje gyveno 55,7 tūkst. gyventojų. Telšių rajone saugomos teritorijos užima 21,20% rajono ploto.

Telšių rajono teritorijoje gausu kultūros paveldo vertybių.

Telšių rajono teritorijos aprūpinimo inžinerine infrastruktūra esamoji būklė detalčiai aprašyta Telšių rajono savivaldybės teritorijos bendrojo plano esamosios būklės analizės ataskaitoje. Strateginio pasekmių aplinkai vertinimo (toliau SPAV) dokumente pateikiama esamosios būklės analizės santrauka.

60 % Telšių rajono gyventojų naudoja centralizuotai tiekiamą vandenį, 40 % - privačių šachtinių šulinių vandenį. Centralizuoto vandentiekio infrastruktūra yra pakankamai išplėtotas visuose Telšių rajono miestuose bei didesnėse gyvenvietėse. Geriamajam vandeniui ruošti naudojamas tik požeminis vanduo. Seni, nusidėvėję vandens tiekimo tinklai, kurių amžius siekia 20 – 30 metų, mažina vandens tiekimo patikimumą ir pačią vandens kokybę.

Centralizuoto nuotekų surinkimo sistema aptarnauja apie 53% rajono gyventojų. Daugiausia vartotojų yra Telšių mieste, kur apie 84% gyventojų yra prijungti prie centralizuotos nuotekų surinkimo sistemos. Vietovėse, kuriose nėra centralizuoto nuotekų surinkimo tinklų, gyventojai nuotekas išleidžia į nuotekų surinkimo rezervuarus ar duobes, kurios nėra pritaikytos joms surinkti ir dažnai neturi izoliacinio pagrindo. Dauguma nuotekų surinkimo tinklų yra

nusidėvėję, jų amžius siekia apie 30 metų. Lietaus nuotekų sistema yra tik Telšių mieste. Sistemos būklė yra patenkinama.

Telšių rajonas įeina į bendrą Telšių apskrities atliekų tvarkymo sistemą. Telšiuose centralizuota atliekų surinkimo sistema naudojasi apie 92 % gyventojų, kaimuose sistemos aptarnaujamų gyventojų dalis yra žymiai mažesnė ir tesiekia 40-60 %. Telšių rajone savivaldybės duomenimis rajone yra 18 sąvartynų, kurie bus uždaryti ir tinkamai rekultivuoti pradėjus veikti naujam Telšių apskrities sąvartynui.

Telšių rajonas aprūpinamo elektra sistema yra gerai išplėtotą ir gali efektyviai ir patikimai aprūpinti viso rajono vartotojus. Elektros tiekimo įrenginių (transformatorinių pastočių) maksimalus apkrovimas 2005 metais buvo gerokai mažesnis nei pastočių pajėgumas, taigi esamos pastotės gali patikimai užtikrinti tiek esamų elektros vartotojų poreikius, tiek prie elektros tiekimo sistemos, nediegiant naujų pajėgumų pastotėse, galima prijungti naujų vartotojų.

Centralizuotai šiluma aprūpinama dalis Telšių miesto ir Rainių gyvenvietės vartotojų, kurie sudaro apie 26 % visų Telšių rajono šilumos vartotojų. Likusieji vartotojai vartoja šilumą, pagamintą individualiuose šilumos gamybos įrenginiuose, daugiausia naudojančiuose medieną, gamtines dujas.

Rajone centralizuotai šilumos gamybai suvartojamo kuro balanse didžiąją dalį užima gamtinės dujos. Biokuro dalis suvartojamo kuro balanse pastaraisiais metais augo ir pastaruoju metu sudaro apie 1/3 rajone suvartojamo kuro centralizuotai tiekiamai šilumai generuoti. Tokios suvartojamo kuro balanso kitimo tendencijos atitinka siektinas energetikos vystymo kryptis.

Telšių rajono teritorijoje nutiesta magistralinio dujotiekio Šiauliai-Klaipėda atkarpa, nuo kurios yra atvesta magistralinio dujotiekio atšaka į Telšių dujų skirstymo stotį. Rajono aprūpinimo gamtinėmis dujomis infrastruktūra yra pakankamai išplėtotą – gamtinės dujos yra tiekiamos dujos tiekiamos Telšių miestui, Buožėnų, Vygantiškių, Gaudikaičių, Degaičių, Ryškėtų ir Rainių gyvenvietėms.

Fiksuotojo ir judriojo telefoninio ryšio, interneto infrastruktūra Telšių rajone yra pakankamai išplėtotą ir apima didžiąją dalį rajono teritorijos. Fiksuotojo telefono linijų tinklas pasiekia visus didžiausius ir svarbiausius urbanistinius rajono centrus, o vietovėse, nutolusiose nuo kabelinių ryšių linijų, fiksuoto telefoninio ryšio paslauga prieinama per radijo tinklą. Judriosios telefonijos infrastruktūra yra gerai išplėtotą ir beveik visoje Telšių rajono teritorijoje užtikrinamas patikimas ryšys. Prisijungimas prie interneto Telšių rajone galimas, naudojantis įvairiomis technologijomis: per komutuojamą ryšio liniją, naudojant modema, skaitmeninės abonentinės linijos DSL technologija, GPRS technologija, EDGE technologija (Telšių mieste), internetas kabelinės televizijos tinklais ir kt.

AB „Lietuvos paštas“ universaliausias pašto paslaugas Telšių rajone teikia 19 pašto skyrių. Paštai Telšių rajone yra įrengti svarbesniuose urbanistiniuose centruose, paštų sklaida apima visą Telšių rajoną.

Su rengiamo Telšių rajono bendrojo plano inžinerinės infrastruktūros dalies sprendimais susijusios aplinkosaugos problemos yra aplinkos oro tarša kenksmingomis aplinkai ir žmogui medžiagomis, atmosferos tarša šiltnamio efektą sukeliančiomis dujomis, energijos ir energijos išteklių, vandens išteklių neefektyvus naudojimas, paviršinių ir gruntinių vandenų tarša, dirvožemio tarša, grėsmė biologinės įvairovės išlikimui, grėsmė kraštovaizdžio išsaugojimui ir grėsmė kultūros paveldo išsaugojimui. Šių problemų sprendimas ir yra rengiamo bendrojo plano aplinkosaugos tikslas.

Galimas reikšmingas bendrojo plano sprendimų poveikis aplinkai įvertinamas šio SPAV metu, kuris atliktas remiantis SPAV apimties nustatymo dokumentu. Vertinamos vandentiekio ir vandenvalos, atliekų tvarkymo, elektros tiekimo, šilumos ūkio, dujų tiekimo bei telekomunikacijų ir ryšių infrastruktūros plėtros sprendimų galimos pasekmės. Vertinimas atliktas pasekmių lentelėje. Galimas bendrojo plano sprendimų neigiamas poveikis aplinkai vertinamas tokiais aspektais: ekonominiu, socialiniu, gamtinei aplinkai ir kraštovaizdžiui, kultūros paveldui.

Bendrojo plano inžinerinės infrastruktūros sprendimai turės ilgalaikį teigiamą poveikį **ekonominei aplinkai**, kadangi dėl infrastruktūros sistemų plėtros ir atnaujinimo bus sukurtos papildomos darbo vietos, mažės sistemų eksploatacinės sąnaudos, bus efektyviau naudojami pirminiai ištekliai, mažės vartotojų išlaidos energijai ir energijos ištekliams, bus sukurta palankesnė aplinka investicijoms, bus skatinamas žinių ekonomikos ir visuomenės kūrimasis. Vandentiekis, vandenvalos, atliekų tvarkymo, šilumos ūkio sprendimams įgyvendinti bus reikalingos lėšos iš Savivaldybės biudžeto, tačiau projektų planingas įgyvendinimas suteiks galimybę didelę reikalingų lėšų dalį gauti iš ES Struktūrinių fondų ar pasinaudoti kitais finansinės paramos šaltiniais.

Bendrojo plano inžinerinės infrastruktūros sprendimai turės ilgalaikį teigiamą poveikį **socialinei aplinkai**, kadangi didės būstų aprūpinimas komunalinėmis paslaugomis, gerės paslaugų patikimumas ir kokybė, kils būstų vertė, bus užtikrintos gyventojų higienos, sveikos gyvenamosios aplinkos, komforto reikmės, mažės gyventojų išlaidos energijai. Įgyvendinant bendrojo plano sprendimus bus užtikrintas minimalus poveikis gamtinei aplinkai, taigi ir netiesioginis neigiamas gamtinės aplinkos poveikis žmonėms (pvz., dėl užteršto dirvožemio ir pan.). Komunalinių paslaugų įmonėse ir jas aptarnaujančiose įmonėse bus kuriamos naujos darbo vietos.

Bendrojo plano inžinerinės infrastruktūros sprendimai turės ilgalaikį teigiamą poveikį **gamtinei aplinkai ir kraštovaizdžiui**, kadangi siūloma esamos įrangos rekonstrukcija, naujų modernių įrenginių statyba užtikrins minimalų neigiamą poveikį aplinkos komponentams: paviršinio vandens kokybei, dirvožemiui, biologinei įvairovei ir buveinių apsaugai. Gamtinės aplinkos komponentų išsaugojimas sudarys sąlygas ir kraštovaizdžio išsaugojimui.

Bendrojo plano inžinerinės infrastruktūros sprendimai turės ilgalaikį teigiamą poveikį **kultūros paveldo objektų apsaugai**, kadangi bus sudarytos sąlygos kultūros objektus aprūpinti inžinerine įranga, bus sutvarkyta objektų vizualinė aplinka, bus sudarytos sąlygos aplinkos oro taršai mažėti ir dėl to mažės neigiama įtaka kultūros paveldo objektams (mažės erozijos tempas, dulkėtumas).

Telšių rajono savivaldybės teritorijos bendrajame plane nagrinėjamos dvi inžinerinės infrastruktūros plėtros alternatyvos:

- 1) nereguliuojama (neplanuojama) infrastruktūros plėtra (jei bendrojo plano inžinerinės infrastruktūros dalies sprendimai nebūtų įgyvendinami);
- 2) reguliuojama plėtra (ši alternatyva užtikrintų sistemingą rajono infrastruktūros plėtrą palaipsniui prioritetų tvarka įgyvendinant bendrojo plano sprendimus ir užtikrinant mažiausią neigiamą poveikį aplinkai).

Problema, su kuria buvo susidurta atliekant SPAV, yra statistinių duomenų apie esamus inžinerinės infrastruktūros objektus, ypač vandentvarkos ir vandenvalos įrenginius, trūkumas. Taip pat surinktos informacijos atnaujinimas yra neoperatyvus. Tačiau šios problemos neturi ženklios įtakos atlikto SPAV kokybei ir rezultatams.

Telšių rajono savivaldybės bendrojo plano inžinerinės infrastruktūros sprendimų poveikio aplinkai stebėseną (monitoringą) turi būti vykdomas pagal LR aplinkos monitoringo įstatyme (Žin., 1997, Nr.112-2824) ir atitinkamuose poįstatyminiuose teisės aktuose nustatytus reikalavimus. Atliekant inžinerinės infrastruktūros sprendimų įgyvendinimo stebėseną, turi būti skatinamas duomenų apie besikeičiančią būklę rinkimas ir kaupimas, nes tai padės ateityje išvengti duomenų trūkumo problemos.

PRIEDAS „Suvestinis plano įgyvendinimo pasekmių reikšmingumo aplinkai vertinimas“

Žemiau pateikiamas Telšių rajono teritorijos bendrojo plano koncepcijos įgyvendinimo tikėtinos reikšmingos trumpalaikės, ilgalaikės teigiamos ir neigiamos pasekmės aplinkai, biologinei įvairovei, visuomenei ir jos sveikatai, gyvūnijai, augalijai, dirvožemiui, vandeniui, orui, klimatui, materialiajam turtui, kultūros paveldui, kraštovaizdžiui. Pasekmių vertinimui priimti tokie žymėjimai:

- + tikėtinos reikšmingos teigiamos pasekmės,
- tikėtinos reikšmingos neigiamos pasekmės,
- +/- tikėtinos tiek teigiamos tiek neigiamos pasekmės,
- 0 nenumatoma reikšmingų pasekmių,
- ? nepakanka informacijos.

Koncepcijos galimos alternatyvos	Reikšmingų poveikių	Galimos reikšmingos pasekmės aplinkos komponentams								Alternatyvos vertinimo komentaras. Alternatyvos pasirinkimo komentaras.
		Bioįvairovei ir ekotinklui	Gamtiniam karkasui ir kraštovaizdžiui	Kultūros paveldui	Žmonėms ir jų sveikatingumui	Vandeniui ir dirvožemiui	Orui	Klimatui	Materialiam turtui	
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
URBANISTINIŲ CENTRŲ VYSTYMAS IR GALIMOS ALTERNATYVOS										
1 Status quo alternatyva	Trumpalaikis	0	+/-	+/-	+/-	+/-	+/-	0	+	Telšių miesto plėtra, koncentruojant
	Vidutinio laikotarpio	-	+/-	+/-	+/-	+/-	+/-	0	+	
	Ilgalaikis	-	-	-	-	-	-	0	+	
	Sinergetinis	-	-	-	-	-	-	0	+	
	Kaupiamasis	-	-	-	-	-	-	0	+	
2. Aktyvios plėtros (decentralizuotos koncentracijos)	Trumpalaikis	0	+/-	+/-	+/-	+/-	+/-	0	+/-	Pasirinkta alternatyva

TELŠIŲ RAJONO SAVIVALDYBĖS TERITORIJOS BENDRASIS PLANAS

II etapas. Strateginio pasekmių aplinkai vertinimo ataskaita

Vidutinio laikotarpio	-	+/-	+/-	+/-	+/-	+/-	0	+/-
Ilgalaikis	+	+	+	+	+	+	0	+/-
Sinergetinis	+	+	+	+	+	+	0	+/-
Kaupiamasis	+	+	+	+	+	+	0	+

URBANISTINIŲ INTEGRACIJOS AŠIŲ VYSTYMAS IR GALIMOS ALTERNATYVOS

NEPASIRINKOME Siūlau:	Trumpalaikis	+	+	-	+/-	+	0	?	-	Saugant dirvožemį ir gamtinę, vystant
	Vidutinio laikotarpio	+	+	-	+/-	+	0	?	-	
	Ilgalaikis	+	+	-	+/-	+	0	?	-	
	Sinergetinis	-	-	-	+/-	+	0	?	-	
	Kaupiamasis	-	-	-	+/-	+	0	?	-	
NEPASIRINKOME	Trumpalaikis	+/-	+/-	+	+/-	+/	0	?	+	Pasirinkta alternatyva Suteiks galimybę Telšių rajono savivaldybės teritoriją vystyti, kaip patrauklų ir patogų Žemaitijos etnokultūrinį, administracinį bei religinį centrą. Tai rajonui suteiks galimybę prie urbanistinės integracijos ašių esančiose teritorijose kurti turizmo paslaugų centrus, bei kitus aptarnavimo objektus, plėtoti Telšių pasiekiamumą, išsaugoti vertingiausias nekilnojamojo kultūros paveldo objektus ir pagrindinius ju
	Vidutinio laikotarpio	+/-	+/-	+	+/-	+/	0	?	+	
	Ilgalaikis	+/-	+/-	+	+/	+/	0	?	+	
	Sinergetinis	+/-	+/-	+	+/	+/	0	?	+	
	Kaupiamasis	+/-	+/-	+	+/	+/	0	?	+	

TELŠIŲ RAJONO SAVIVALDYBĖS TERITORIJOS BENDRASIS PLANAS

II etapas. Strateginio pasekmių aplinkai vertinimo ataskaita

Konceptijos galimos alternatyvos	Reikšmingų poveikių charakteris	Galimos reikšmingos pasekmės aplinkos komponentams								Motyvai, pastabos
		Biojvairovei ir ekotinklui	Gamtiniam karkasui ir kraštovaizdžiui	Kultūros paveldas	Žmonėms ir jų sveikatingumas	Vandeniu ir dirvožemiui	Orui	Klimatui	Materialiam turtui	
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
DEMOGRAFINĖS RAIDOS GALIMOS ALTERNATYVOS										
1. Staigaus demografinio augimo alternatyva. Darant maksimalias demografines prielaidas, gyventojų skaičius Telšių rajono savivaldybėje 2027 m. galėtų siekti 65-67 tūkst. (apie 20% daugiau nei šiuo metu).	Trumpalaikis	0	0	+/-	0	0	0	0	+/-	Prognozuojamas gyventojų skaičius, esant dabartiniam gimstamumui, dideliems migracijos mastams, yra mažai tikėtinas. Toks augimas galimas tik smarkiai išaugus gimstamumui, pagerėjus visuomenės sveikatai ir sumažėjus mirtingumui, o taip pat sustabdžius emigraciją bei susigrąžinus atgal jau anksčiau emigravusius kraštiečius. Tačiau tam reikia gerų socialinių ekonominių sąlygų.
	Vidutinio laikotarpio	0	0	+/-	0	0	0	0	+/-	
	Ilgalaikis	+/	+/-	+/-	+/-	+/	+/-	0	+/-	
	Sinergetinis	+/	+/-	-	+/-	+/	+/-	0	+/-	
	Kaupiamasis	+/	+/-	+/	+/-	+/	+/-	+/-	+/-	
2. Nuosaikaus demografinio augimo alternatyva. Telšių rajono savivaldybėje 2027 m. gyventų apie 57 – 58 tūkst. gyventojų.	Trumpalaikis	0	0	0	0	0	0	0	+/-	Gimstamumas Telšių rajono savivaldybėje pastaraisiais metais stabilizavosi. Kylant darbo užmokesčiui, turėtų mažėti ir emigracijos mastai. Tačiau žymesnio gyventojų skaičiaus augimo, remiantis gana pesimistinėmis specialistų prognozėmis dėl bendro šalies gyventojų skaičiaus augimo, tikėtis nelabai realu. Pasirenkama ši alternatyva.
	Vidutinio laikotarpio	0	0	0	0	0	0	0	+/-	
	Ilgalaikis	0	0	+/-	+	0	0	0	+/-	
	Sinergetinis	0	0	+/-	+	0	0	0	+/-	
	Kaupiamasis	0	+/-	+/-	+	0	0	0	+/-	
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
EKONOMINIO IŠSIVYSTYMO GALIMOS ALTERNATYVOS										
1. Pageidaujamos realios ekonominės raidos alternatyva. Ekonomikos vystymosi tempą galima apibrėžti kaip BPV, tenkančio vienam gyventojui, augimą.	Trumpalaikis	0	0	0	0	0	0	0	0	Šiuo metu Lietuvoje stebimas gana aukštas BVP augimas (6 – 8%) ilgai nesitęs. Tačiau sukūrus geras sąlygas naujų įmonių kūrimuisi, siūlant pramoninius sklypus su inžinerinėmis komunikacijomis, mokesťines lengvatas, galima pritraukti daugiau tiesioginių užsienio investicijų, bei išlaikyti gana
	Vidutinio laikotarpio	0	0	0	0	0	0	0	0	
	Ilgalaikis	0	0	+/-	+	+/-	+/-	0	+	
	Sinergetinis	0	0	+/-	+	+/-	+/-	0	+	

TELŠIŲ RAJONO SAVIVALDYBĖS TERITORIJOS BENDRASIS PLANAS

II etapas. Strateginio pasekmių aplinkai vertinimo ataskaita

Remiantis dabartiniu BVP augimu ir specialistų prognozėmis, daroma prielaida, kad įgyvendinus siūloma koncepciją BVP, tenkantis 1 Telšių rajono savivaldybės gyventojui, 2027 m. sieks apie 48 tūkst. Lt.	Kaupiamasis	0	0	+/-	+	+/-	+/-	0	+	aukštą BVP augimą (apie 4,5 – 5%), o tuo pačiu ir pagal šį rodiklį mažinti atotrūkį nuo ES šalių. Ilgalaikiu laikotarpiu santykinai didesnę BVP dalį turėtų sukurti paslaugų, statybų, turizmo sektorius, mažesnę – žemės ūkis, žuvininkystė. Ilgalaikis ekonomikos augimo tikslas – maksimaliai priartėti prie ES bendrojo vidaus produkto, tenkančio vienam gyventojui, vidurkio. Alternatyva pasirenkama dėl tikėtino ūkio bei BVP augimo, siekiant gerinti Telšių rajono savivaldybės ekonominę būklę.
2. Lėtos ekonominės raidos alternatyva. BVP, tenkantis 1 Telšių rajono savivaldybės gyventojui, 2027 m. siektų apie 32 tūkst. Lt.	Trumpalaikis	0	0	0	0	0	0	0	0	Lėtesnį ekonomikos augimą gali įtakoti keletas pagrindinių priežasčių: investicijų trūkumas, nepakankama kvalifikuotos darbo jėgos pasiūla, pramonės plėtrai tinkamų sklypų nebuvimas ir pan. Mažesnis nei šalies BVP augimas tik dar labiau didintų regioninių išsivystymų skirtumus, prastėtų ir gyvenimo kokybę, dėl ko gali dar labiau padidėti emigracija tiek į užsienį, tiek į kitus Lietuvos miestus.
	Vidutinio laikotarpio	0	0	0	-	0	0	0	0	
	Ilgalaikis	0	0	+/-	-	0	0	0	-	
	Sinergetinis	0	0	+/-	-	0	0	0	-	
	Kaupiamasis	0	0	+/-	-	0	0	0	-	
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
GYVENVIEČIŲ INSTITUCINIO APRŪPINIMO GALIMOS ALTERNATYVOS										
1. Esamos būklės palaikymo alternatyva. Būtų išlaikytas esamas švietimo, sveikatos apsaugos, socialinės rūpybos, kultūros ir kitų visuomeninių įstaigų tinklas.	Trumpalaikis	0	0	0	0	0	0	0	0	Šiuo metu Telšių rajono savivaldybės kaimo gyvenviečių institucinis aprūpinimas nėra itin geras, mažesnių miestelių bei kaimų gyventojai dažnai turi prastesnes išsilavinimo, sveikatos apsaugos galimybes, prasčiau tenkinami jų kultūriniai poreikiai. Tai iš dalies lemia ir mažesnės kaimo gyventojų pajamos bei prastesnės įsidarbinimo galimybės, tačiau viešųjų paslaugų teikimas turėtų būti užtikrinamas neatsižvelgiant į ekonominius ar socialinius kriterijus. Nesiimant aktyvių veiksmų šioms problemoms spręsti, atotrūkis tarp miesto ir kaimo gyventojų gyvenimo kokybės ateityje vis didėtų.
	Vidutinio laikotarpio	0	0	0	-	0	0	0	+/-	
	Ilgalaikis	0	0	+/-	-	0	0	0	-	
	Sinergetinis	0	0	+/-	-	0	0	0	-	
	Kaupiamasis	0	0	+/-	-	0	0	0	-	
2. Aktyvios plėtros alternatyva. Įgyvendinant šią alternatyvą, išskirtuose lokaliuose centruose būtų plėtojamos ir modernizuojamos švietimo, sveikatos apsaugos,	Trumpalaikis	0	0	0	0	0	0	0	0	Įgyvendinant siūlomą koncepciją, lokaliuose centruose numatoma sudaryti sąlygas efektyviai teikti švietimo, sveikatos priežiūros, socialines, kultūrines paslaugas, didinti institucinį aprūpinimą, skatinti verslo, paslaugų, turizmo veiklų kūrimąsi. Būtų siekiama renovuoti mokyklas, sveikatos apsaugos
	Vidutinio laikotarpio	0	0	0	+	0	0	0	+	
	Ilgalaikis	0	0	+	+	0	0	0	+	
	Sinergetinis	0	0	+	+	0	0	0	+	

TELŠIŲ RAJONO SAVIVALDYBĖS TERITORIJOS BENDRASIS PLANAS

II etapas. Strateginio pasekmių aplinkai vertinimo ataskaita

socialinės rūpybos, kultūros ir kitos visuomeninės įstaigos, siekiant didinti jų teigiamų paslaugų prieinamumą rajono savivaldybės gyventojams.	Kaupiamasis	0	0	+	+	0	0	0	+	įstaigas, kultūros centrus, bibliotekas, modernizuoti jų turimą materialųjį turtą, reikalingą paslaugoms teikti, taip gerinant jų kokybę bei didinant prieinamumą vartotojams. Ši alternatyva atitinka ES bei Lietuvos darnaus vystymosi strategijas, kuriose numatytas ekonominio ir socialinio regionų vystymosi netolygumų mažinimas. Alternatyva pasirenkama siekiant gerinti viešųjų paslaugų prieinamumą visiems Telšių rajono savivaldybės gyventojams.
---	-------------	---	---	---	---	---	---	---	---	---

Koncepcijos galimos alternatyvos	Reikšmingų poveikių charakteris	SPAUV vertinimo komponentai								Alternatyvos vertinimo komentaras Alternatyvos pasirinkimo komponentas
		Biojairovė ir ekotinklas	Gamtinis karkasas ir kraštovaizdis	Kultūros paveldas	Visuomenė ir sveikatingumas	Vanduo ir dirvožemis	Orui	Klimatui	Materialinis turtas	
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
ŽEMĖS NAUDOJIMAS										
I alternatyva , siūloma bendrojo plano sprendiniuose – perspektyvių gyvenviečių plėtra ir specializuota bei teritoriškai diferencijuota žemės ūkio veikla	Trumpalaikis	+	+	0	0	+	0	0	0	`Sprendiniai leis optimizuoti teritorijų, naudotinų žemės ūkio veiklai, miškų ūkio veiklai ir kitai paskirčiai išdėstymą, derinant urbanistinės plėtros poreikius, vertingų žemės ūkio naudmenų ir miškų bei istorinio kraštovaizdžio ir vertingiausių nekilnojamųjų kultūros vertybių išsaugojimo bei gamtinio karkaso formavimo reikalavimus. Statybų reglamentų nustatymas leis suformuoti perspektyvių gyvenamųjų vietovių sistemą ir planingai išdėstyti gyvenamosios, rekreacinės ir kitos paskirties pastatų statybą kaimo vietovėje. Rekomenduojamos žemės ir miškų ūkio veiklos nustatymas leis nustatyti sąlygas žemėtvarkos planavimo dokumentų rengimui ir reguliuoti konkurencingų ūkių formavimą, žemės ūkio specializaciją bei ūkinės veiklos intensyvumą.
	Vidutinio laikotarpio	+	+	0	0	+	0	0	+	
	Ilgalaikis	+	+	+	+	+	0	0	+	
	Sinergetinis	+	+	+	+	0	0	0	0	
	Kaupiamasis									
		+	+	0	?	0	0	0	0	
II alternatyva – esamos diferencijuotos plėtros tendencijos	Trumpalaikis	+	+	0	0	+	0	0	+	Racionalių, konkurencingų ūkių žemėnaudų formavimasis vyks nesistemiškai. Žemės savininkams siekiant gauti naudos iš žemės panaudojimo statyboms ir miško įveisimui, žymiau sumažės vertingų nusausintų žemių plotai. Dėl didesnio apleistų žemių
	Vidutinio laikotarpio	+	-	0	0	+	0	0	+/-	

TELŠIŲ RAJONO SAVIVALDYBĖS TERITORIJOS BENDRASIS PLANAS

II etapas. Strateginio pasekmių aplinkai vertinimo ataskaita

	Ilgalaikis	+	-	-	0	+/-	0	0	+/-	ploto blogės kraštovaizdžio savybės. Išliks daugiau vienkiamų ir smulkių kaimų, neužtikrinant jų gyventojų tinkamo aptarnavimo. Išliks daugiau natūralių žemės naudmenų plotų. Artimajame laikotarpyje išliks daugiau kaimiškojo kultūros paveldo, tačiau, nesutelkus pastangų svarbiausių vertybių išsaugojimui, spartės bendras rajono nekilnojamojo kultūros paveldo degradavimas ir nykimas.
	Sinergetinis	+	?	0	0	?	0	0	?	
	Kaupiamasis	+	?	0	0	?	0	0	?	
	Trumpalaikis									
	Vidutinio laikotarpio									
	Ilgalaikis									
	Sinergetinis									
	Kaupiamasis									

Konceptijos galimos alternatyvos	Reikšmingų poveikių charakteris	SPAV vertinimo komponentai								Alternatyvos vertinimo komentaras Alternatyvos pasirinkimo komponentas
		Bioįvairovė ir ekotinklas	Gamtinis karkasas ir kraštovaizdis	Kultūros paveldas	Visuomenė ir sveikatingumas	Vanduo ir dirvožemis	Orui	Klimatui	Materialinis turtas	
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
SUSISIEKIMO SISTEMA										
1. Esamo kelių tinklo ir infrastruktūros tobulinimas reikšmingo poveikio arealuose	Trumpalaikis	-	0	0	0	-	0	0	0	Kelių tinklo ir infrastruktūros tobulinimas nereikalauja naujų teritorijų įsisavinimo. Didesnis susisiekimo greitis ir kelių laidumas sumažintų laiko ir degalų sąnaudas, mažėtų transporto emisijų ir triukšmo lygis.
	Vidutinio laikotarpio	+/-	0	0	0	0	0	0	0	
	Ilgalaikis	+	0	0	+	+	+	+	+	
	Sinergetinis	+	0	0	+	+	+	+	+	
	Kaupiamasis	0	0	0	0	0	0	0	0	

TELŠIŲ RAJONO SAVIVALDYBĖS TERITORIJOS BENDRASIS PLANAS

II etapas. Strateginio pasekmių aplinkai vertinimo ataskaita

2. Kelių tinklo koregavimas, įrengiant apylankas saugomoms teritorijoms apsaugai	Trumpalaikis	-	-	0	0	-	0	0	0	Saugomose teritorijose ir reikšmingo poveikio arealuose pagerėtų susisiekimo ir aplinkos sąlygos, kai kuriais atvejais pailgėjęs važiavimo atstumas didintų transporto neigiamą poveikį aplinkai, gali tekti įsisavinti naujas teritorijas.
	Vidutinio laikotarpio	+/-	+/-	0	0	0	0	0	0	
	Ilgalaikis	+	+/-	0	+/-	+/-	+/-	+/-	+/-	
	Sinergetinis	+	+/-	0	+/-	+/-	+/-	+/-	+/-	
	Kaupiamasis	0	0	0	0	0	0	0	0	
3. Žvyrkelių asfaltavimas tarp gyvenviečių ir reikšmingo poveikio arealuose	Trumpalaikis	-	0	0	0	-	0	0	0	Padidėja greitis, mažėja transporto keliamas triukšmas, dulketumas išmetamų emisijų kiekiai. Gerėja kultūros paveldo objektų pasiekiamumą ir didėja jų pritaikymo turizmui galimybės.
	Vidutinio laikotarpio	0	0	0	+	0	+	+	+	
	Ilgalaikis	+	0	+	+	+	+	+	+	
	Sinergetinis	+	0	+	+	+	+	+	+	
	Kaupiamasis	0	0	0	0	0	0	0	0	
4. Esamos geležinkelio linijos Šiauliai-Klaipėda modernizavimas	Trumpalaikis	-	-	0	0	-	0	0	0	Geležinkelio transportas yra mažiau teršiantis aplinką negu automobiliai. Efektyvus geležinkelis galės dalį krovinijų pritraukti iš autotransporto.
	Vidutinio laikotarpio	0	0	0	+	+	+	+	+	
	Ilgalaikis	+	0	0	+	+	+	+	+	
	Sinergetinis	+	0	0	+	+	+	+	+	
	Kaupiamasis	0	0	0	0	0	0	0	0	
5. Logistikos centro kūrimas Telšiuose	Trumpalaikis	-	0	0	0	0	0	0	0	Skatintų rajono ekonomikos augimą, stiprintų skirtingų transporto rūšių sąveiką ir susisiekimo sistemos efektyvumą.
	Vidutinio laikotarpio	-	0	0	?	?	+/-	+/-	+	
	Ilgalaikis	-	0	0	+/-	+/-	+/-	+/-	+	
	Sinergetinis	?	0	0	?	0	0	0	+	
	Kaupiamasis	0	0	0	0	0	0	0	0	

TELŠIŲ RAJONO SAVIVALDYBĖS TERITORIJOS BENDRASIS PLANAS

II etapas. Strateginio pasekmių aplinkai vertinimo ataskaita

Konceptijos galimos alternatyvos	Reikšmingų poveikių charakteris	Galimos reikšmingos pasekmės aplinkos komponentams								Alternatyvos vertinimo komentaras. Alternatyvos pasirinkimo komentaras.
		Bioįvairovei ir ekotinklui	Gamtiniam karkasui ir kraštovaizdžiui	Kultūros paveldui	Žmonėms ir jų sveikatingumui	Vandentiekiai ir dirvožemiui	Orui	Klimatui	Materialiam turtui	
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
VANDENTIEKA IR VANDENVALA										
Užtikrinimas, kad iki 2015 metų 95 % rajono gyventojų būtų aprūpinami viešojo vandens tiekimo ir nuotekų tvarkymo paslaugomis.	Trumpalaikis	0	0	0	0	0	0	0	0	Siūlomi veiksniai sąlygojami nacionalinių ir ES teisės aktų reikalavimų. Tai susiję su poreikių aprūpinti gyventojus kokybišku geriamuoju vandeniu. Vandentiekis ir vandenvalos projektai užtikrins žmogaus veiklos minimalų neigiamą poveikį paviršinio vandens kokybei, dirvožemiui ir biologinei įvairovei. Gamtinės aplinkos komponentų išsaugojimas sudarys sąlygas ir gamtinio bei saugomo kultūrinio kraštovaizdžio išsaugojimui.
	Vidutinio laikotarpio	0	0	0	0	0	0	0	0	
	Ilgalaikis	+	+	+	+	+	0	0	0	
	Sinerginis	0	0	0	0	0	0	0	0	
	Kaupiamasis	0	0	0	+	0	0	0	0	
Esamo vandentiekio ir nuotekų šalinimo sistemų renovacija ir plėtra, naujų centralizuoto vandens tiekimo ir nuotekų surinkimo sistemų diegimas didžiausiose gyvenvietėse.	Trumpalaikis	0	0	0	0	0	0	0	0	Siūlomi veiksniai užtikrins žmogaus veiklos minimalų neigiamą poveikį paviršinio vandens kokybei, dirvožemiui ir biologinei įvairovei. Gamtinės aplinkos komponentų išsaugojimas sudarys sąlygas ir kraštovaizdžio bei saugomų istorinių gyvenviečių išsaugojimui.
	Vidutinio laikotarpio	0	0	0	0	0	0	0	0	
	Ilgalaikis	+	+	+	+	+	0	0	0	
	Sinerginis	0	0	0	0	0	0	0	0	
	Kaupiamasis	0	0	0	+	0	0	0	0	
Vandenvietėse išgaunamo ir vartotojams tiekiamo vandens kokybės atitikimo higienos normų keliamiems reikalavimams užtikrinimas.	Trumpalaikis	0	0	0	0	0	0	0	0	Tai susiję su poreikių aprūpinti gyventojus kokybišku geriamuoju vandeniu.
	Vidutinio laikotarpio	0	0	0	0	0	0	0	0	
	Ilgalaikis	0	0	0	+	0	0	0	0	
	Sinerginis	0	0	0	0	0	0	0	0	
	Kaupiamasis	0	0	0	+	0	0	0	0	
Gaisrinio vandentiekio sistemos plėtra.	Trumpalaikis	0	0	0	0	0	0	0	0	Gaisrinio vandentiekio plėtra užtikrins mažesnę

TELŠIŲ RAJONO SAVIVALDYBĖS TERITORIJOS BENDRASIS PLANAS

II etapas. Strateginio pasekmių aplinkai vertinimo ataskaita

Konceptijos galimos alternatyvos	Reikšmingų poveikių charakteris	Galimos reikšmingos pasekmės aplinkos komponentams								Alternatyvos vertinimo komentaras. Alternatyvos pasirinkimo komentaras.
		Bioįvairovei ir ekotinklui	Gamtiniam karkasui ir kraštovaizdžiui	Kultūros paveldui	Žmonėms ir jų sveikatingumui	Vandentiekui ir dirvožemiui	Orui	Klimatui	Materialiam turtui	
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
	Vidutinio laikotarpio	0	0	+	0	0	0	0	0	sukeliamų žalą tiek gyventojų turtui, tiek kitoms materialinėms vertybėms, tame tarpe ir architektūros bei urbanistikos paveldo objektams.
	Ilgalaikis	0	0	+	+	0	0	0	+	
	Sinerginis	0	0	0	0	0	0	0	0	
	Kaupiamasis	0	0	0	0	0	0	0	0	
Miestų ir didesnių gyvenviečių lietaus nuotekų sistemos plėtra	Trumpalaikis	0	0	0	0	0	0	0	0	Vandenvaļos projektai užtikrins žmogaus veiklos minimalų neigiamą poveikį paviršinio vandens kokybei, dirvožemiui ir biologinei įvairovei. Gamtinės aplinkos komponentų išsaugojimas sudarys sąlygas ir kraštovaizdžio išsaugojimui. Tai prisidės prie ilgalaikio supančios aplinkos kokybės gerinimo.
	Vidutinio laikotarpio	0	0	0	0	0	0	0	0	
	Ilgalaikis	+	+	0	+	+	0	0	0	
	Sinerginis	0	0	0	0	0	0	0	0	
	Kaupiamasis	0	0	0	0	0	0	0	0	
ATLIEKŲ TVARKYMAS										
Centralizuoto atliekų surinkimo sistemos plėtra nedidelėse gyvenvietėse ir kaimuose. Užtikrinimas, kad iki 2010 metų atliekų surinkimo sistema būtų prieinama ne mažiau kaip 85 % rajono gyventojų ir įmonių.	Trumpalaikis	0	0	0	0	0	0	0	0	Sprendimai atliekų tvarkymo srityje turės ilgalaikį teigiamą poveikį gamtinei aplinkai, kadangi tinkama atliekų tvarkymo sistema, deramas pavojingų, toksiškų atliekų tvarkymas užtikrins minimalų neigiamą poveikį aplinkos komponentams: orui, paviršinio vandens kokybei, dirvožemiui, biologinei įvairovei ir buveinių apsaugai. Gamtinės aplinkos komponentų išsaugojimas sudarys sąlygas ir kraštovaizdžio išsaugojimui. Taip pat bus užtikrinta geresnė gyvenamosios aplinkos kokybė.
	Vidutinio laikotarpio	0	0	0	0	0	0	0	0	
	Ilgalaikis	+	+	0	+	+	+	0	0	
	Sinerginis	0	0	0	0	0	0	0	0	
	Kaupiamasis	0	0	0	0	0	0	0	0	
Atskirų rūšiuotų atliekų (statybos ir	Trumpalaikis	0	0	0	0	0	0	0	0	Sprendimai atliekų tvarkymo srityje turės

TELŠIŲ RAJONO SAVIVALDYBĖS TERITORIJOS BENDRASIS PLANAS

II etapas. Strateginio pasekmių aplinkai vertinimo ataskaita

Konceptijos galimos alternatyvos	Reikšmingų poveikių charakteris	Galimos reikšmingos pasekmės aplinkos komponentams								Alternatyvos vertinimo komentaras. Alternatyvos pasirinkimo komentaras.
		Bioįvairovei ir ekotinklui	Gamtiniam karkasui ir kraštovaizdžiui	Kultūros paveldui	Žmonėms ir jų sveikatingumui	Vandentiekui ir dirvožemiui	Orui	Klimatui	Materialiam turtui	
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
griovimo, pavojingų, medicininių, elektros ir elektroninės įrangos ir kt.) surinkimo sistemos įdiegimas.	Vidutinio laikotarpio	0	0	0	0	0	0	0	0	ilgalaikį teigiamą poveikį gamtinei aplinkai, kadangi tinkama atliekų tvarkymo sistema, deramas atliekų tvarkymas užtikrins minimalų neigiamą poveikį aplinkos komponentams. Taip pat bus užtikrinta geresnė gyvenamosios aplinkos kokybė.
	Ilgalaikis	0	+	0	+	0	0	0	0	
	Sinerginis	0	0	0	0	0	0	0	0	
	Kaupiamasis	0	0	0	0	0	0	0	0	
Gyventojų skatinimas rūšiuoti atliekas.	Trumpalaikis	0	0	0	0	0	0	0	0	Visuomenės įtraukimas į atliekų tvarkymo sistemą turės ilgalaikį teigiamą poveikį tiek gamtinei aplinkai tiek žmonių gyvenamosios aplinkos gerinimui, nes sumažės į sąvartynus išvežamų atliekų kiekiai.
	Vidutinio laikotarpio	0	0	0	0	0	0	0	0	
	Ilgalaikis	0	+	0	+	0	0	0	0	
	Sinerginis	0	0	0	0	0	0	0	0	
	Kaupiamasis	0	0	0	0	0	0	0	0	
Esamų sąvartynų uždarymas ir rekultyvavimas pradėjus veikti bendram Telšių regiono sąvartynas.	Trumpalaikis	0	0	0	0	0	0	0	0	Tai sietina su ES reikalavimais atliekų šalinimo srityje. Šiuo metu naudojamų sąvartynų uždarymas ir rekultyvavimas užtikrins atliekų neigiamo poveikio panaikinimą supančiai aplinkai, žmonėms, paviršinio ir požeminio vandens kokybei, orui.
	Vidutinio laikotarpio	0	0	0	0	0	0	0	0	
	Ilgalaikis	+	+	0	+	+	+	0	0	
	Sinerginis	0	0	0	0	0	0	0	0	
	Kaupiamasis	0	0	0	0	0	0	0	0	
ELEKTROS TIEKIMAS										
Esamos elektros tiekimo Telšių rajonui schemas išlaikymas	Trumpalaikis	0	0	0	0	0	0	0	0	Telšių rajono apsirūpinimo elektra schema yra gerai išvystyta ir užtikrina vartotojų poreikių tenkinimą. Kadangi esami poreikiai neviršija įrangos pajėgumų, tai esama schema bus pajėgi užtikrinti rajono vartotojų apsirūpinimą elektra ir augant poreikiams ateityje.
	Vidutinio laikotarpio	0	0	0	0	0	0	0	0	
	Ilgalaikis	0	0	0	+	0	0	0	0	
	Sinerginis	0	0	0	0	0	0	0	0	
	Kaupiamasis	0	0	0	0	0	0	0	0	
Nusidėvėjusių elektros tinklų	Trumpalaikis	0	0	0	0	0	0	0	0	Sprendimai elektros tiekimo srityje turės ilgalaikį

TELŠIŲ RAJONO SAVIVALDYBĖS TERITORIJOS BENDRASIS PLANAS

II etapas. Strateginio pasekmių aplinkai vertinimo ataskaita

Konceptijos galimos alternatyvos	Reikšmingų poveikių charakteris	Galimos reikšmingos pasekmės aplinkos komponentams								Alternatyvos vertinimo komentaras. Alternatyvos pasirinkimo komentaras.
		Bioįvairovei ir ekotinklui	Gamtiniam karkasui ir kraštovaizdžiui	Kultūros paveldui	Žmonėms ir jų sveikatingumui	Vandentiekui ir dirvožemiui	Orui	Klimatui	Materialiam turtui	
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
rekonstrukcija, didinant elektros tiekimo efektyvumą.	Vidutinio laikotarpio	0	0	0	0	0	0	0	0	teigiamą poveikį gyventojų socialinei aplinkai, kadangi padidės būstų aprūpinimo elektra paslaugų prieinamumas, patikimumas, kokybė. Dėl diegiamų elektros vartojimo efektyvumo didinimo priemonių pas galutinius vartotojus mažės tų galutinių vartotojų išlaidos elektrai pirkti. Dėl sumažėsiančių elektros nuostolių bus sunaudojama mažiau kuro, kas skatins mažesnę aplinkos taršą.
	Ilgalaikis	+	0	0	+	0	0	0	0	
	Sinerginis	0	0	0	0	0	0	0	0	
	Kaupiamasis	0	0	0	0	0	0	0	0	
Naujai užstatomose teritorijose, kai techniškai pagrįsta, elektros tinklų klojimas po žeme. Rekonstruojant esamus orinius tinklus, ypač urbanizuotose teritorijose, įvertinimas galimybės tinklus pakloti po žeme	Trumpalaikis	0	0	0	0	0	0	0	0	Tinklų klojimas po žeme padidins elektros tiekimo patikimumą, taip pat sumažins vizualinę taršą. Kabelinės elektros linijos neberibos teritorijų vystymo erdviu požiūriu, įgalins išsaugoti istorinio kraštovaizdžio autentiškumą.
	Vidutinio laikotarpio	0	0	0	0	0	0	0	0	
	Ilgalaikis	0	+	+	0	0	0	0	0	
	Sinerginis	0	0	0	+	0	0	0	0	
	Kaupiamasis	0	0	0	0	0	0	0	0	
Efektyvaus elektros vartojimo skatinimas. Efektyvaus elektros vartojimo priemonių diegimas rekonstruojant esamas ir įrengiant naujas gatvių apšvietimo sistemas.	Trumpalaikis	0	0	0	0	0	0	0	0	Dėl diegiamų elektros vartojimo efektyvumo didinimo priemonių mažės išlaidos elektrai pirkti, kas leis lėšas skirti kitų poreikių tenkinimui. Dėl sumažėsiančio elektros suvartojimo bus sunaudojama mažiau kuro, kas skatins mažesnę aplinkos taršą.
	Vidutinio laikotarpio	0	0	0	0	0	0	0	0	
	Ilgalaikis	0	+	0	0	0	0	0	0	
	Sinerginis	0	0	0	+	0	0	0	0	
	Kaupiamasis	0	0	0	0	0	0	0	0	
Kogeneracinių įrenginių įdiegimo esamose centralizuoto aprūpinimo šiluma sistemose įvertinimas	Trumpalaikis	0	0	0	0	0	0	0	0	Efektyvių energijos generavimo priemonių diegimas leis sumažinti kurą deginančių įrenginių įtaką supančiai aplinkai bei dėl efektyvesnio kuro
	Vidutinio laikotarpio	0	0	0	0	0	0	0	0	
	Ilgalaikis	0	0	0	0	0	+	+	0	

TELŠIŲ RAJONO SAVIVALDYBĖS TERITORIJOS BENDRASIS PLANAS

II etapas. Strateginio pasekmių aplinkai vertinimo ataskaita

Konceptijos galimos alternatyvos	Reikšmingų poveikių charakteris	Galimos reikšmingos pasekmės aplinkos komponentams								Alternatyvos vertinimo komentaras. Alternatyvos pasirinkimo komentaras.
		Bioįvairovei ir ekotinklui	Gamtiniam karkasui ir kraštovaizdžiui	Kultūros paveldui	Žmonėms ir jų sveikatingumui	Vandentiekiui ir dirvožemiui	Orui	Klimatui	Materialiam turtui	
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
	Sinerginis	0	+	0	+	0	0	0	0	panaudojimo sumažės energijos gamybos kaštai, tenkantys galutiniams vartotojams.
	Kaupiamasis	0	0	0	0	0	0	0	0	
Nedidelės galios hidroelektrinių įrengimas.	Trumpalaikis	0	0	0	0	0	0	0	0	Alternatyvių elektros gamybos būdų panaudojimas leis sumažinti iškastinio kuro panaudojimą, tuo padidinant vietinį gyventojų užimtumo lygį, sumažinant supančios aplinkos taršą bei prie klimato kaitos prisidedančių dujų emisijas. Planuojant naujas hidroelektrines galimas neigiamas poveikis gamtinei aplinkai ir kraštovaizdžiui, tačiau šis poveikis bus minimalus ar jo gali iš vis nebūti, atlikus teisės aktuose nustatytas aplinkosaugos procedūras (planuojamos ūkinės veiklos poveikio aplinkai vertinimą ir kt.).
	Vidutinio laikotarpio	0	0	0	0	0	0	0	0	
	Ilgalaikis	0	0	0	0	0	0	+	0	
	Sinerginis	0	0	0	+	0	+	0	0	
	Kaupiamasis	0	0	0	0	0	0	0	0	
Tolimesnės vėjo jėgainių eksploatacijos užtikrinimas bei naujų įrengimas.	Trumpalaikis	0	0	0	0	0	0	0	0	Alternatyvių elektros gamybos būdų panaudojimas leis sumažinti iškastinio kuro panaudojimą, tuo padidinant vietinį gyventojų užimtumo lygį, sumažinant supančios aplinkos
	Vidutinio laikotarpio	0	0	0	0	0	0	0	0	
	Ilgalaikis	0	0	?	0	0	0	+	0	
	Sinerginis	0	0	0	+	0	+	0	0	

TELŠIŲ RAJONO SAVIVALDYBĖS TERITORIJOS BENDRASIS PLANAS

II etapas. Strateginio pasekmių aplinkai vertinimo ataskaita

Konceptijos galimos alternatyvos	Reikšmingų poveikių charakteris	Galimos reikšmingos pasekmės aplinkos komponentams								Alternatyvos vertinimo komentaras. Alternatyvos pasirinkimo komentaras.
		Bioįvairovei ir ekotinklui	Gamtiniam karkasui ir kraštovaizdžiui	Kultūros paveldui	Žmonėms ir jų sveikatingumui	Vandentiekiui ir dirvožemiui	Orui	Klimatui	Materialiam turtui	
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
	Kaupiamasis	0	0	0	0	0	0	0	0	taršą bei prie klimato kaitos prisidedančių dujų emisijas. Planuojant naujas vėjo jėgaines galimas neigiamas poveikis gamtinei aplinkai ir kraštovaizdžiui, tačiau šis poveikis bus minimalus ar jo gali iš vis nebūti, atlikus teisės aktuose nustatytas aplinkosaugos procedūras (planuojamos ūkinės veiklos poveikio aplinkai vertinimą ir kt.). Galimas vizualinės taršos poveikis nekilnojamojo kultūros paveldo objektams.
Aukštos įtampos elektros perdavimo tinklo modernizavimas pastatant 330 kV liniją Telšių 330/110 kV TP – Klaipėdos 330/110/10 kV TP	Trumpalaikis	0	0	0	0	0	0	0	0	Perdavimo tinklo modernizavimas turės ilgalaikį teigiamą poveikį gyventojų socialinei aplinkai, kadangi padidės būstų aprūpinimo elektra paslaugų prieinamumas, patikimumas, kokybė. Galimas trumpalaikis nereikšmingas neigiamas poveikis infrastruktūros objektų statybos metu (padidėję dulketumas, automobilių srautai, aptvertos teritorijos ir pan.).
	Vidutinio laikotarpio	0	0	0	0	0	0	0	0	
	Ilgalaikis	0	0	0	+	0	0	0	0	
	Sinerginis	0	0	0	0	0	0	0	0	
	Kaupiamasis	0	0	0	0	0	0	0	0	
ŠILUMOS ŪKIS										
Esamų centralizuoto aprūpinimo šiluma sistemų išlaikymas rajone.	Trumpalaikis	0	0	0	0	0	0	0	0	Esamų centralizuoto aprūpinimo šiluma sistemų išlaikymas rajone ilgalaikėje perspektyvoje turės teigiamą poveikį, nes bus išlaikytas apsirūpinimo šiluma prieinamumas, patikimumas ir kokybė.
	Vidutinio laikotarpio	0	0	0	0	0	0	0	0	
	Ilgalaikis	0	0	0	+	0	+	+	0	
	Sinerginis	0	0	0	0	0	0	0	0	

TELŠIŲ RAJONO SAVIVALDYBĖS TERITORIJOS BENDRASIS PLANAS

II etapas. Strateginio pasekmių aplinkai vertinimo ataskaita

Konceptijos galimos alternatyvos	Reikšmingų poveikių charakteris	Galimos reikšmingos pasekmės aplinkos komponentams								Alternatyvos vertinimo komentaras. Alternatyvos pasirinkimo komentaras.
		Bioįvairovei ir ekotinklui	Gamtiniam karkasui ir kraštovaizdžiui	Kultūros paveldui	Žmonėms ir jų sveikatingumui	Vandentiekiui ir dirvožemiui	Orui	Klimatui	Materialiam turtui	
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
	Kaupiamasis	0	0	0	0	0	0	0	0	Tai leis sukurti komfortiškas sąlygas bei turės teigiamą poveikį orui bei klimatui, lyginant su galimybe apsirūpinti šiluma individualiai kiekvienam vartotojui.
Rajono šilumos ūkio specialiojo plano parengimas aprūpinimo šiluma infrastruktūros plėtrai reglamentuoti.	Trumpalaikis	0	0	0	0	0	0	0	0	Rajono šilumos ūkio specialiojo plano parengimas leis užtikrinti ilgalaikę naudą gyventojams, nes numatyti plano sprendiniai leis pasirinkti aprūpinimo šilumą būdus su mažiausiomis sąnaudomis ir mažiausia įtaka supančiai aplinkai.
	Vidutinio laikotarpio	0	0	0	0	0	0	0	0	
	Ilgalaikis	0	0	0	+	0	+	+	0	
	Sinerginis	0	0	0	0	0	0	0	0	
	Kaupiamasis	0	0	0	0	0	0	0	0	
Nusidėvėjusių šilumos tiekimo tinklų renovavimas	Trumpalaikis	0	0	0	0	0	0	0	0	Pasirinktas sprendinys leis sumažinti šilumos nuostolius tinkluose, padidės šilumos tiekimo patikimumas ir kokybė. Dėl taupomos šilumos bus mažiau deginama kuro, kas tiesiogiai įtakos supančios aplinkos kokybės gerėjimą.
	Vidutinio laikotarpio	0	0	0	0	0	0	0	0	
	Ilgalaikis	0	0	0	+	0	+	+	0	
	Sinerginis	0	0	0	0	0	0	0	0	
	Kaupiamasis	0	0	0	0	0	0	0	0	
Centralizuoto aprūpinimo šiluma sistemose šilumos gamybos efektyvumo didinimas, kuro degimo produktų išvalymo iki norminių reikalavimų užtikrinimas, modernių ir efektyvių technologijų – atsinaujinančių energijos išteklių ir atliekinės šilumos naudojimo, kogeneracijos – taikymo užtikrinimas.	Trumpalaikis	0	0	0	0	0	0	0	0	Pasirinktas sprendinys leis efektyviau išnaudoti šilumos generavimo įrenginius, dėl ko bus mažiau deginama kuro, kas tiesiogiai įtakos supančios aplinkos kokybės gerėjimą, t.y. mažiau bus teršiamas aplinkos oras bei daroma įtaka klimato kaitai. Taip pat kuro ekonomija bei vietinių išteklių panaudojimas turės ilgalaikės teigiamos įtakos rajono socialinei aplinkai.
	Vidutinio laikotarpio	0	0	0	0	0	0	0	0	
	Ilgalaikis	0	0	0	+	0	+	+	0	
	Sinerginis	0	0	0	0	0	0	0	0	
	Kaupiamasis	0	0	0	0	0	0	0	0	

TELŠIŲ RAJONO SAVIVALDYBĖS TERITORIJOS BENDRASIS PLANAS

II etapas. Strateginio pasekmių aplinkai vertinimo ataskaita

Konceptijos galimos alternatyvos	Reikšmingų poveikių charakteris	Galimos reikšmingos pasekmės aplinkos komponentams								Alternatyvos vertinimo komentaras. Alternatyvos pasirinkimo komentaras.
		Bioįvairovei ir ekotinklui	Gamtiniam karkasui ir kraštovaizdžiui	Kultūros paveldui	Žmonėms ir jų sveikatingumui	Vandentiekiai ir dirvožemiui	Orui	Klimatui	Materialiam turtui	
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
Šilumos vartojimo efektyvumo didinimas pastatuose.	Trumpalaikis	0	0	0	0	0	0	0	0	Pasirinktas sprendinys leis pagerinti apsirūpinimo šiluma kokybę, t.y. padidės komforto lygis pastatuose, o taip pat reiks mažiau energetinių resursų apsirūpinimui šiluma. Pastatų renovavimas taip pat turės teigiamos įtakos materialiojo turto vertei.
	Vidutinio laikotarpio	0	0	0	0	0	0	0	+	
	Ilgalaikis	0	0	0	+	0	+	+	0	
	Sinerginis	0	0	0	0	0	0	0	0	
	Kaupiamasis	0	0	0	0	0	0	0	0	
DUJŲ TIEKIMAS										
Gamtinių dujų infrastruktūros plėtra.	Trumpalaikis	0	0	0	0	0	0	0	0	Gamtinių dujų infrastruktūros plėtra, kur tai yra ekonomiškai pagrįsta, turės ilgalaikį teigiamą poveikį gyventojų socialinei aplinkai, nes bus galima pasirinkti apsirūpinimo šiluma būdą iš
	Vidutinio laikotarpio	0	0	0	0	0	0	0	0	
	Ilgalaikis	0	0	0	+	0	+	+	0	
	Sinerginis	0	0	0	0	0	0	0	0	

TELŠIŲ RAJONO SAVIVALDYBĖS TERITORIJOS BENDRASIS PLANAS

II etapas. Strateginio pasekmių aplinkai vertinimo ataskaita

Konceptijos galimos alternatyvos	Reikšmingų poveikių charakteris	Galimos reikšmingos pasekmės aplinkos komponentams								Alternatyvos vertinimo komentaras. Alternatyvos pasirinkimo komentaras.
		Bioįvairovei ir ekotinklui	Gamtiniam karkasui ir kraštovaizdžiui	Kultūros paveldui	Žmonėms ir jų sveikatingumui	Vandentiekiui ir dirvožemiui	Orui	Klimatui	Materialiam turtui	
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
	Kaupiamasis	0	0	0	0	0	0	0	0	<p>kelių alternatyvų. Tose vietovėse kur gamtinės dujos pakeis taršesnes kuro rūšis šis sprendinys taip pat turės teigiamos įtakos supančiai aplinkai. Naujų objektų statybos sprendimai gali turėti didesnę neigiamą trumpalaikį poveikį kraštovaizdžiui, lyginant su tuo atveju, jei tie objektai nebūtų statomi. Tačiau gamtinių dujų tiekimo infrastruktūros objektai planuojami atsižvelgiant į saugotinos aplinkos ir saugotino kraštovaizdžio teritorijas. Be to, neigiamas poveikis bus minimalus ar jo gali iš vis nebūti, atlikus teisės aktuose nustatytas aplinkosaugos procedūras.</p> <p>Taip pat galimas trumpalaikis nereikšmingas neigiamas poveikis infrastruktūros objektų statybos metu padidėjęs dulketumas, padidėję automobilių srautai, aptvertos teritorijos ir pan.).</p>
Teritorijos rezervavimas magistralinio dujotiekio Panevėžys-Šiauliai-Klaipėda 2 gijos tiesimui.	Trumpalaikis	0	0	0	0	0	0	0	0	Teritorijos rezervavimas dujotiekio tiesimui turės ilgalaikį teigiamą poveikį socialinei aplinkai, nes planuojama tiesti 2 dujotiekio gija padidins dujų tiekimo patikimumą ir saugumą. Naujų objektų
	Vidutinio laikotarpio	0	0	0	0	0	0	0	0	
	Ilgalaikis	0	0	0	+	0	0	0	0	
	Sinerginis	0	0	0	0	0	0	0	0	

TELŠIŲ RAJONO SAVIVALDYBĖS TERITORIJOS BENDRASIS PLANAS

II etapas. Strateginio pasekmių aplinkai vertinimo ataskaita

Konceptijos galimos alternatyvos	Reikšmingų poveikių charakteris	Galimos reikšmingos pasekmės aplinkos komponentams								Alternatyvos vertinimo komentaras. Alternatyvos pasirinkimo komentaras.	
		Bioįvairovei ir ekotinklui	Gamtiniam karkasui ir kraštovaizdžiui	Kultūros paveldui	Žmonėms ir jų sveikatingumui	Vandentiekiui ir dirvožemiui	Orui	Klimatui	Materialiam turtui		
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	
	Kaupiamasis	0	0	0	0	0	0	0	0	0	statybos sprendimai gali turėti didesnę neigiamą trumpalaikį poveikį kraštovaizdžiui, lyginant su tuo atveju, jei tie objektai nebūtų statomi. Tačiau gamtinių dujų tiekimo infrastruktūros objektai planuojami atsižvelgiant į saugotinos aplinkos ir saugotino kraštovaizdžio teritorijas. Be to, neigiamas poveikis bus minimalus ar jo gali iš vis nebūti, atlikus teisės aktuose nustatytas aplinkosaugos procedūras. Taip pat galimas trumpalaikis nereikšmingas neigiamas poveikis infrastruktūros objektų statybos metu padidėjęs dulketumas, padidėję automobilių srautai, aptvertos teritorijos ir pan.).
Sanitarinių apsaugos zonų nustatymas dujų skirstymo sotiems.	Trumpalaikis	0	0	0	0	0	0	0	0	Sanitarinių zonų nustatymas leis eksploatuoti įrenginius su mažiausia neigiama įtaka žmonėms ir jų sveikatingumui.	
	Vidutinio laikotarpio	0	0	0	0	0	0	0	0		
	Ilgalaikis	0	0	0	+	0	0	0	0		
	Sinerginis	0	0	0	0	0	0	0	0		
	Kaupiamasis	0	0	0	0	0	0	0	0		
Saugiam ir patikimam gamtinių dujų tiekimui užtikrinti apsaugos zonų bei tų zonų tvarkymo režimų išlaikymas ties esamais ir planuojamais dujotiekio tinklais ir įrenginiais.	Trumpalaikis	0	0	0	0	0	0	0	0	Sprendinys leis užtikrinti ilgalaikį patikimą gamtinių dujų tiekimą vartotojams.	
	Vidutinio laikotarpio	0	0	0	0	0	0	0	0		
	Ilgalaikis	0	0	0	+	0	0	0	0		
	Sinerginis	0	0	0	0	0	0	0	0		
	Kaupiamasis	0	0	0	0	0	0	0	0		
TELEKOMUNIKACIJA IR RYŠIAI											

TELŠIŲ RAJONO SAVIVALDYBĖS TERITORIJOS BENDRASIS PLANAS

II etapas. Strateginio pasekmių aplinkai vertinimo ataskaita

Koncepcijos galimos alternatyvos	Reikšmingų poveikių charakteris	Galimos reikšmingos pasekmės aplinkos komponentams								Alternatyvos vertinimo komentaras. Alternatyvos pasirinkimo komentaras.
		Bioįvairovei ir ekotinklui	Gamtiniam karkasui ir kraštovaizdžiui	Kultūros paveldui	Žmonėms ir jų sveikatingumui	Vandentiekiui ir dirvožemiui	Orui	Klimatui	Materialiam turtui	
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
Fiksuotojo ir judriojo telefoninio ryšio infrastruktūros plėtros užtikrinimas.	Trumpalaikis	0	0	0	0	0	0	0	0	Sprendinys turės teigiamos įtakos socialinei rajono aplinkai, nes bus didinama telekomunikacinių paslaugų kokybė bei apimtis, bus skatinamas žinių visuomenės kūrimas. Naujų objektų statybos sprendimai gali turėti didesnę neigiamą trumpalaikį poveikį kraštovaizdžiui, lyginant su tuo atveju, jei tie objektai nebūtų statomi. Tačiau gamtinių dujų tiekimo infrastruktūros objektai planuojami atsižvelgiant į saugotinos aplinkos ir saugotino kraštovaizdžio teritorijas. Be to, neigiamas poveikis bus minimalus ar jo gali iš vis nebūti, atlikus teisės aktuose nustatytas aplinkosaugos procedūras. Taip pat galimas trumpalaikis nereikšmingas neigiamas poveikis infrastruktūros objektų statybos metu padidėjęs dulketumas, padidėję automobilių srautai, aptvertos teritorijos ir pan.).
	Vidutinio laikotarpio	0	0	0	0	0	0	0	0	
	Ilgalaikis	0	0	0	+	0	0	0	0	
	Sinerginis	0	0	0	0	0	0	0	0	
	Kaupiamasis	0	0	0	0	0	0	0	0	
Sąlygų sudarymas plačiajuosčio interneto infrastruktūros plėtrai pagal vykdomą projektą „RAIN“ ir kitus projektus.	Trumpalaikis	0	0	0	0	0	0	0	0	Sprendinys turės teigiamos įtakos socialinei rajono aplinkai, nes bus didinama interneto prieigos paslaugų kokybė bei apimtis, bus skatinamas žinių visuomenės kūrimas.
	Vidutinio laikotarpio	0	0	0	0	0	0	0	0	
	Ilgalaikis	0	0	0	+	0	0	0	0	
	Sinerginis	0	0	0	0	0	0	0	0	

Konceptijos galimos alternatyvos	Reikšmingų poveikių charakteris	Galimos reikšmingos pasekmės aplinkos komponentams								Alternatyvos vertinimo komentaras. Alternatyvos pasirinkimo komentaras.
		Bioįvairovei ir ekotinklui	Gamtiniam karkasui ir kraštovaizdžiui	Kultūros paveldui	Žmonėms ir jų sveikatingumui	Vandentiekiai ir dirvožemiui	Orui	Klimatui	Materialiam turtui	
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
	Kaupiamasis	0	0	0	0	0	0	0	0	Sprendimai telekomunikacijų ir ryšių srityje gali turėti didesnę neigiamą ilgalaikį poveikį kraštovaizdžiui, lyginant su tuo atveju, jei šie objektai nebūtų statomi. Tačiau šie objektai planuojami atsižvelgiant į saugotino kraštovaizdžio teritorijas. Neigiamas poveikis bus minimalus ar jo gali iš vis nebūti, atlikus teisės aktuose nustatytas aplinkosaugos procedūras.
Viešųjų interneto prieigos taškų tinklo plėtra.	Trumpalaikis	0	0	0	0	0	0	0	0	Sprendinys turės teigiamos įtakos socialinei rajono aplinkai, nes bus skatinamas žinių visuomenės kūrimas.
	Vidutinio laikotarpio	0	0	0	0	0	0	0	0	
	Ilgalaikis	0	0	0	+	0	0	0	0	
	Sinerginis	0	0	0	0	0	0	0	0	
	Kaupiamasis	0	0	0	0	0	0	0	0	